

SAMLINGSFORVALTNING I ENDRING

Plan for å sikre tilgang til samlinger av utenlandsk materiale

Jorunn Alstad (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet)
Ingrid Berntsen (UiT Norges arktiske universitet)
Unni Knutsen (Universitetet i Oslo, redaktør)
Merete Larssen (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet)
Grete Christina Lingjærde (Universitetet i Oslo)
Gro Anita Mortensen (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, prosjektleder)
Marion Mühlburger (Universitetet i Bergen)
Leif Roger Olsen (UiT Norges arktiske universitet)
Ellen Solvik (Universitetet i Bergen)

2025

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag og hovedanbefalinger	4
Bakgrunn for prosjektet, planlagte mål og leveranser	5
Rammer - utfordringer og muligheter som ønskes identifisert i prosjektet	6
Tiltak og leveranser i prosjektet	7
Hovedaktivitetene i prosjektet.....	8
Dagens situasjon – samlingspoltikk og samlingsforvaltning ved BOTT-bibliotekene.....	8
Oppsummering og anbefalinger.....	9
Kartlegging av de fysiske samlingene av utenlandske tidsskrift	10
Formål.....	10
Metodikk	10
Funn.....	11
Oppsummering og anbefalinger.....	17
Kartlegging av de fysiske samlingene av utenlandske bøker	19
Formål.....	19
Metodikk	19
Funn.....	19
Oppsummering og anbefalinger.....	23
Kartlegging av digitale tilganger	25
Formål.....	25
Metodikk	25
Innhenting av rapporter	25
Funn.....	26
Oppsummering og anbefalinger.....	26
BOTT-bibliotekenes rolle og betydning i den nasjonale dokumentleveransen	27
Utlån og innlån til andre bibliotek.....	27
Innlån mellom BOTT-bibliotekene.....	29
Innlån fra BIBSYS-konsortiet.....	29
Innlån fra utlandet.....	30
Låneveier ved innlån fra utlandet	30
Risikoanalyse som gjelder innlån fra utlandet	31
Oppsummering og anbefalinger.....	32
Interne utlån og bruk av samlingene.....	33
Tidsskrift	33
Bøker	33

Utlån fordelt på utgivelsesår	34
Utlån etter språk i dokumentene	35
Oppsummering og anbefalinger	36
Framtidig tjenestelevering	37
Oppsummering og anbefalinger	37
Situasjonen i andre land	38
EPICo-samarbeidet	39
Ulike innretninger på samarbeidsprosjektene	39
Oppsummering og anbefalinger	40
Organisering og videreføring av arbeid etter prosjektperioden	41
Intensjonsavtaler og samarbeidsavtaler	41
Formell deltakelse i EPICo-samarbeidet	41
Framtidig organisering av samarbeidet	41
Merking av bevaringseksemplar i katalog	42
Hovedkonklusjoner og -anbefalinger samt forslag til videre arbeid	43
Hovedanbefalinger	44
Forslag til videre arbeid	44
Avsluttende kommentarer	45
Prosjektdeltakere og andre involverte	47
Økonomi	48
Formidlingsaktiviteter	49
Interne formidlingsaktiviteter	49
Eksterne formidlingsaktiviteter (avholdte og planlagte)	49
Litteraturliste	50
Vedlegg 1 - Begrepsavklaringer	51
Vedlegg 2 – Prosjektets mikrostrategi	53
Vedlegg 3 – Samlingsplaner - mål og innhold	54
Vedlegg 4 – Statistikk over trykte bøker eid av kun ett BOTT-bibliotek	55
Vedlegg 5 – Statistikk over beholdning og interne utlån fra lukkede magasiner	59
Vedlegg 6 – Statistikk over interne utlån fra lukkede magasiner - etter språk i dokumentene	63
Vedlegg 7 – Økonomi	65

Forord

Foreliggende rapport er et resultat av et samarbeidsprosjekt mellom universitetsbibliotekene på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Universitetet i Bergen (UiB), Universitetet i Oslo (UiO) og UiT Norges arktiske universitet (UiT).

Vi vil takke Nasjonalbiblioteket for å ha bevilget midler til prosjektet, og i særdeleshet Kjersti Rustad og Helen Sakrihei som har vært svært nyttige diskusjonspartnere underveis.

Vi vil også gjerne takke Sikt. Asbjørn Risan, Erling Fossan og Gunvald Kristian Strømme bidro alle sterkt ved prosjektets oppstart med å framskaffe grunnlagsdata for analysene våre. I fortsettelsen har vi også jobbet sammen med å utrede metodikk for å merke oppbevaringsansvar i felleskatalogen.

Medlemmene i arbeids- og styringsgruppa har også hatt mange lokale hjelpere som har hjulpet oss med konkrete oppdrag i prosjektet. En oversikt over disse kollegaene finnes i kapitlet *Prosjektdeltakere og andre involverte*. Vi vil også gjerne takke andre kollegaer som har bistått med tilrettelegging, for eksempel i forbindelse med prosjektmøtene!

Til sist vil vi takke UB BOTT-direktørene som har gitt gode innspill og styringssignaler underveis.

Trondheim, mars 2025

Gro Anita Mortensen, prosjektleder

Sammendrag og hovedanbefalinger

Dette prosjektet har hatt som formål å sikre tilgang til samlinger av utenlandsk materiale ved BOTT¹-bibliotekene (Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø) etter at Nasjonalbiblioteket avsluttet sin tjeneste for utenlandske tidsskrift. Prosjektet har utført omfattende kartlegging og analyser av de fysiske og digitale samlingene for å identifisere unike titler og overlapp mellom bibliotekene.

Kartlegging av fysiske samlinger

Analysen viser at 70,4 % av tidsskriftitlene og 74,2 % av boktitlene er unike. Det ble også funnet betydelig overlapp, med store muligheter for å redusere antall kopier og dermed frigjøre magasinkapasitet.

Kartlegging av digitale tilganger

Analysen av de digitale tilgangene viste at det er lite overlapp mellom trykte og digitale titler. For tidsskrift skyldes dette at vi stort sett har avsluttet trykt abonnement ved tegning av digitalt abonnement. Når det gjelder bøker, er politikken at vi enten kjøper i trykt eller elektronisk form. Dette innebærer at beslutninger om kassasjon av trykte dokumenter i liten grad kan baseres på digital tilgjengelighet.

Fjernlån og bruk av samlingene

Analysene viser at BOTT-bibliotekene spiller en vital rolle i nasjonal dokumentleveranse. Det er hovedsakelig utenlandsk materiale som etterspørres. Internasjonalt fjernlån er viktig, men innebærer risikomomenter som leverandørsvikt og geopolitiske forhold.

Anbefalinger

Basert på funnene anbefales det at BOTT-bibliotekene inngår en forpliktende avtale om bevaring av unike titler og en ansvarlig fordeling av overlappende tidsskrifter og bøker. Trykt utenlandsk litteratur bør i hovedsak bevares til tross for digital tilgang, for å sikre tilgang uavhengig av ytre forhold. Videre arbeid bør blant annet inkludere forbedring av metadata ved hjelp av kunstig intelligens og utarbeidelse av detaljerte samlingsplaner for å effektivisere samlingsforvaltningen.

Vi er gjennom arbeidet blitt styrket i at anbefalingene våre er i tråd med internasjonalt arbeid på feltet.

Konklusjon

Samarbeid om samlingsforvaltning vil gi oss store gevinster og synergieffekter på mange områder og vil føre til ressursbesparelser, sikre et fortsatt godt tjenestetilbud og forutsigbarhet for brukeren. Gjennom prosjektet har vi også fått økt søkelys på geopolitiske forhold og mulighet for å foreta grønne valg. Felleskatalogen gir oss en unik mulighet til å effektivisere arbeidet i implementeringsfasen.

Prosjektet konkluderer med at BOTT-bibliotekene må ta et nasjonalt ansvar for bevaring av utenlandske trykte samlinger. Dette vil sikre fortsatt tilgang til forskningsressurser i Norge, mens mulige magasineringsbesparelser oppnås gjennom bedre samordning av ressursene.

¹ BOTT: En samarbeidsgruppe bestående av Universitetet i Bergen (UiB), Universitetet i Oslo (UiO), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), og Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT).

Bakgrunn for prosjektet, planlagte mål og leveranser

I de siste årene har fag- og forskningsbibliotekene i økende grad vært opptatt av hvordan de skal ivareta brukernes tilgang til trykte samlinger samtidig som de skal håndtere begrensede budsjetter og gi brukerne et mangfold av tjenester. Denne problemstillingen krever at vi tenker nytt om hvordan vi sikrer tilgang til både fysisk og digitalt materiale.

Ved flere av universitetsbibliotekene (UB-ene) våre pågår det, eller er under planlegging, campusprosjekter som vil påvirke antallet fysiske bibliotek. Når arealene blir færre og vi møter nye krav om arealeffektivisering og flerbruk, blir det mindre plass til trykte samlinger i publikumsarealene. Flerbruksarealer medfører at biblioteklokalene i økende grad omformes til lærings- og sosiale arenaer for studentene.

Når bygningsmassen på campus endres eller utnyttes på andre måter, erfarer vi at det også påvirker bibliotekenes magasinkapasitet. Det innebærer at vi i praksis ofte står i en situasjon der vi må foreta klare valg om hva vi skal bevare og hva som må kasseres. I en slik situasjon er det viktig at en nedskalering av samlingene ikke skjer tilfeldig og vilkårlig.

BOTT-bibliotekene har store samlinger, noe som gjør det krevende å utføre aktiv samlingspleie. Det er derfor til dels store etterslep i samlingsforvaltningen. Det finnes heller ikke i særlig grad utfyllende og samlende planer for bevaring og kassasjon ved UB-ene. Tanken om å jobbe felles med forslag til kriterier for hvilke publikasjoner som vi samlet sett bør bevare, er derfor nærliggende.

I Norge har langtidsoppbevaring av materiale vært løst ved at Nasjonalbiblioteket har magasinert ressurser som bibliotekene ikke lenger har ønsket eller kunnet oppbevare. BOTT-bibliotekene har de siste årene vært urolige over Nasjonalbibliotekets inntaksstopp av utenlandsk materiale. Denne uroen ble forsterket da Nasjonalbiblioteket i forbindelse med kutt i bevilgningen i statsbudsjettet for 2023, annonserte: «Avvikling av tjeneste for utenlandske tidsskrift. Nasjonalbibliotekets kopieringstjeneste for utenlandske tidsskrift vil bli avviklet. Denne tjenesten vil ikke bli igangsatt igjen, da materialet er tilgjengelig via utenlandske institusjoner.»

Dreiningen i Nasjonalbibliotekets oppbevaringsstrategi førte til at BOTT-bibliotekene erkjente at de selv må ta et større ansvar for varig oppbevaring av utenlandske materiale. Gjennom et samarbeid om samlingsforvaltning kan bibliotekene jobbe planmessig for å sikre at en eventuell reduksjon av samlinger ikke skjer tilfeldig, men på en forutsigbar måte som sikrer at brukerne også i framtiden får tilgang til viktige forskningsressurser. Dersom vi ser BOTT-bibliotekenes samlinger mer under ett, kan vi også ta grep for å redusere dupliseringer og bøte på eventuelle svakheter i det enkelte biblioteks samlinger.

Rammer - utfordringer og muligheter som ønskes identifisert i prosjektet

Utgangspunktet for prosjektet var å øke handlingsrommet for samlingsforvaltning. Dette gir mange muligheter, men også noen utfordringer. Det har vært viktig å sikre at prosjektet opererte innenfor de ønskede rammene, og at vi var omforent om hvilke visjoner og mål vi skulle styre etter. Derfor har prosjektet utarbeidet en strategi som har vært retningsgivende underveis i prosjektet og som har hatt til hensikt å sy sammen prosjektet ut fra intensjonene i søknaden til NB, se vedlegg 2: Prosjektets mikrostrategi.

Innledningsvis i prosjektet spesifiserte vi prosjektmål:

- Prosjektet har som mål å sikre tilgang til utenlandske tidsskrifter og bøker for dagens og morgendagens brukere
- Vi ønsker å levere enhetlige tjenester til brukergruppene våre; det vil si studenter, forskere, ansatte og allmenheten
- Vi ønsker å fremme samarbeid om bevaring, deling og tilgjengeliggjøring av ressurser som vil tjene bibliotek- og UH-sektoren som helhet
- Vi har et internt mål for BOTT-bibliotekene om å etablere et felles beslutningsgrunnlag og -ansvar, samt å legge grunnlaget for en felles samlingsforvaltningspolitikk

Etter at de overordnede prosjektmålene var nedfelt, identifiserte vi interne og eksterne faktorer som vi mener kan påvirke resultatet av prosjektet på ulikt vis. Vi utførte også SWOT- og risikoanalyser innen visse områder. Under nevnes kort noen av de problemområdene som dukket opp i denne prosessen:

Økonomiske føringer

- For å gi tilgang til utenlandske samlinger for dagens og morgendagens brukere i en situasjon med reduserte økonomiske rammer og færre ansatte, må vi også vurdere alternativer til bevaring, for eksempel større grad av innlån fra utlandet, kjøp av elektroniske arkiver eller økt bruk av (nye) tjenester og verktøy som vil gi digital tilgang til dokumentene
- Vi ønsker å utrede hva UB-ene har av samlet magasinkapasitet og hvilke muligheter eller begrensninger dette gir for framtidig samarbeid
- Prosjektet må undersøke om/i hvilken grad det å sikre tilgang til «siste eksemplar» vil gi innsparinger i den enkelte institusjon. Prosjektet må også kartlegge om felles samlingsforvaltning og tilgang til ressursene vil øke UB-ene økonomiske og ressursmessige forpliktelser

Juridiske forhold og avtaler med leverandører

- Et utgangspunkt for prosjektet har vært å skape bedre oversikt over våre digitale tilganger, varighet på avtaler og forhold knyttet til opphavsrett. Vi så tidlig at det var behov for å gå inn i leverandøravtalene for å avklare om vi er sikret «varig digital tilgang» til de digitale samlingene
- Opphavsrett og lisensiering gir sterke føringer og begrensninger på bruken og distribusjon av store deler av de utenlandske samlingene, noe som påvirker tjenesteleveransene våre

Bærekraft og geopolitikk

- Prosjektet må ivareta bærekraft for klima og miljø, men også god økonomiforvaltning og intern ressursutnyttelse

- Innenfor prosjektets rammer vil vi ikke kunne beregne klimaavtrykk ved tjenestene ved fysisk eller digital lagring eller ved transport, for eksempel ved fjernlån. Nærhet til kunnskapsressursene vil imidlertid bli vektlagt fordi dette reduserer transportbehov og sikrer raskest mulige leveranser. Vurdering av klimaavtrykk og andre aspekter ved bærekraft danner viktige underliggende føringer for prosjektet
- Tilgangen til kunnskapsressurser er ikke nødvendigvis like stabil som tidligere. Vi har nylig opplevd at massive dataangrep kan hindre store fjernlånsaktører fra å kunne bidra til internasjonal dokumentlevering. Også politiske spenninger bidrar til å sette internasjonale dokumentleveranser i fare. At den geopolitiske situasjonen er i endring, vil nødvendigvis påvirke prosjektet

Tiltak og leveranser i prosjektet

I søknaden til Nasjonalbiblioteket identifiserte vi følgende mulige leveranser i prosjektet:

1. Analyser av samlingene og grad av overlapp mellom bibliotekene, inklusiv overlapp mellom digitale og fysiske ressurser
2. Analyser av fjernlån, bruksmønstre og trender, alternative former for tilgang til utenlandsk materiale, samt risikovurderinger
3. Framtidsscenario for felles samlingsforvaltning og tilgang til kunnskapsressursene
4. Felles bevaringsplan for utenlandske samlinger med konkrete forslag til kriterier for bevaring og kassasjon i en BOTT-kontekst. I denne rapporten utgjør disse funnene en stor del av oppsummeringen og anbefalingene fra prosjektet
5. Etablere felles forum for videre samlingsforvaltning og forslag til videre organisering og samarbeidsformer

I den opprinnelige søknaden BOTT-bibliotekene sendte til Nasjonalbiblioteket var det lagt opp til en toårig finansiering. Vi fikk imidlertid midler til et ettårig prosjekt. Dette førte til at vi måtte kutte ned på ambisjonene i prosjektet. Dette påvirket særlig vårt ønske om å etablere en forretningsmodell med økonomiske beregninger av kostnader og besparelser ved delt arkivering. Det fikk også betydning for hvor langt vi kunne komme med å utrede juridiske aspekter og konkrete avtaleutforminger. Vi sendte derfor Nasjonalbiblioteket [en revidert plan](#). Her framkommer det at disse områdene må tones ned/løses utenfor prosjektets rammer.

Denne rapporten gjenspeiler prosjektets hovedaktiviteter, diskusjoner og anbefalinger.

Hovedaktivitetene i prosjektet

Dagens situasjon – samlingspolitikk og samlingsforvaltning ved BOTT-bibliotekene

Den første kartleggingen vi gjorde i prosjektet var å undersøke hva bibliotekene hadde av skriftlige overordnede samlingspolitikkdokumenter, skriftlige samlingsplaner og eventuelle underliggende plandokumenter.

I arbeidet med dette og i påfølgende diskusjoner, erfarte vi at det var viktig å komme opp med definisjoner på området. De definisjonene vi har brukt i prosjektet er følgende:

Samlingspolitikk: Angir retninger og prioriteringer i samlingsutviklingen

Samlingsutvikling: En prosess som beskriver utviklingen av bibliotekets samling, der analyse av behov, utvelgelse, tilvekst (bestilling og kjøp), tilgjengeliggjøring (f.eks. klassifisering/katalogisering/klargjøring), formidling og kassasjon inngår

Samlingsplan: Nedskrevet samlingspolitikk

Samlingsforvaltning: En aktivitet som starter når materialet er gjort tilgjengelig for brukeren og beskriver prosesser fram mot endelig magasinering og kassering

Vi ser at alle UB-ene har en eller annen form for samlingsdokument. Disse representerer ulike nivå i forhold til definisjonene over:

- Universitetsbiblioteket i Bergen (UBB): Prinsipp og retningslinjer for samlingsutvikling, 2020
- Universitetsbiblioteket i Oslo (UBO): [Samlingspolitikk, 2013](#)
- Universitetsbibliotek i Tromsø (UBT): Forvaltning av trykte litteratursamlinger – interne retningslinjer, 2018
- Universitetsbiblioteket ved Norges teknisk-vitenskapelige universitet (NTNU): Samlingspolitikk for Universitetsbiblioteket i Trondheim, 2005, og Interne kriterier for samlingsforvaltning, 2021/22

Noen av styringsdokumentene er såpass gamle at de må anses som foreldet, ikke minst på grunn av den digitale utviklingen på dette området.

Ved å sammenlikne dokumentene ser vi at det er stor forskjell på fokus og detaljeringsgrad, men vi ser likevel noen likhetspunkter. Alle bibliotekene knytter strategidokumentene sine opp mot universitetenes behov. Det er viktig at samlingene reflekterer og dekker den faglige bredden og ulike satsninger ved universitetene. Graden av eksplisitt uttrykt brukerinvolvering i samlingsarbeidet varierer, men både UiB Universitetsbiblioteket (UBB) og UiO Universitetsbiblioteket (UBO) trekker fram at samlingsutvikling skjer i samarbeid med fagmiljøene.

I definisjonen av samlingsutvikling framgår det at bibliotekene også må vurdere «hvilke ressurser som finnes i omverdenen». Dette er eksplisitt nevnt i UBOs og UBBs strategidokumenter hvor samlinger i andre UH-bibliotek og Nasjonalbiblioteket nevnes spesielt.

Vi ser også at alle institusjonene prioriterer elektronisk materiale over trykt i anskaffelsesprosessen. Dette er tydeligst formulert av UiT Universitetsbiblioteket (UBT).

Siden dokumentene vi analyserte varierte sterkt i detaljeringsgrad, er det vanskelig å finne noen klare, felles retningslinjer når det gjelder samlingsforvaltning (retningslinjer for utlånssamlinger, magasiner, mottak og behandling av gaver, magasinering, kassasjon, deponering m.m.). På vår første

prosjektsamling i Trondheim i september 2023 brukte vi derfor tid på å presentere hva vi har av skriftlig dokumentasjon og diskutere likheter og ulikheter på samlingsfeltet. Vi fant ut at virkelighetsbeskrivelsen er svært lik.

Ved alle bibliotekene har samlingsforvaltning vært lavt prioritert. Aktiv samlingsforvaltning forutsetter blant annet at det settes av tilstrekkelig med tid og ressurser til å gå regelmessig gjennom åpne samlinger og magasinere uaktuell litteratur.

Vi erfarte at det i liten grad finnes samlede, nedtegnede retningslinjer for samlingsforvaltning. Det fører til mange unødige, interne diskusjoner som skaper usikkerhet, er tidkrevende og gir grunnlag for uenighet i organisasjonene. Vi erkjente også at retningslinjene ikke alltid følges. Dette skyldes dels litt vage formuleringer i politikkdokumentene, som at man eksempelvis ikke skal ha «unødvendig dublering» i magasinene, men også at det finnes lokale samlingsdokument som ikke er helt i tråd med hovedlinjene.

Mye samlingsforvaltningsarbeid oppstår når organisasjonene er i en akuttsituasjon. Akuttsituasjoner kan være flytting/sammenslåing av bibliotek i forbindelse med campusutvikling eller at magasinkapasiteten må reduseres av ulike grunner. Kombinasjonen av tidligere «ad hoc-rettet» samlingsarbeid og mangel på klare retningslinjer i en situasjon der arbeidet må utføres med korte tidsfrister, kan føre til at det tas lite gjennomtenkte avgjørelser uten tilstrekkelig involvering av øvrig institusjon.

Som tidligere nevnt fører mangelen på klare styringsdokumenter i institusjonene til at samlingsforvaltningsarbeidet forstås og praktiseres ulikt innad i det enkelte bibliotek. Mange ansatte føler et sterkt eierskap til de delene av samlingene hvor de har innkjøpsansvar. I skjæringspunktet mellom lokalt eierskap og ønsket om å iverksette overordnede bestemmelser, kan samlingsarbeidet i noen grad bli følelsesstyrt. Med dette bakteppet kom vi fram til at det er viktig at institusjonene investerer i å utarbeide samlingsplaner som gjør rede for hva som er prioriteringene på området og evner å se samlingene under ett. Siden vi er mer eller mindre i samme situasjon, kan BOTT-bibliotekene gi hverandre drahjelp i en slik prosess.

Oppsummering og anbefalinger

Prosjektet anbefaler at bibliotekene i tillegg til å ha overordnede prinsipper for samlingspolitikk utarbeider samlingsplaner. En samlingsplan er nedskrevet samlingspolitikk, det vil si et dokument som angir retninger og prioriteringer i samlingspolitikken. Samlingsplanene må derfor både gjenspeile lokale forhold og de samarbeidspunktene BOTT-bibliotekene er enige om å gjennomføre i forlengelsen av inneværende prosjekt.

Utarbeidelse av lokale samlingsplaner ligger utenfor inneværende prosjekts mandat. Vi ser imidlertid tydelig hvilke ulemper som ligger i å ikke ha slike tydelige styringsdokumenter i organisasjonene. En nærmere beskrivelse av hva en samlingsplan er og bør inneholde er gjengitt i Vedlegg 3.

Kartlegging av de fysiske samlingene av utenlandske tidsskrift

Formål

Et hovedfokus i prosjektet har vært å kartlegge BOTT-bibliotekene beholdning av utenlandske, trykte tidsskrifter. Begrepet tidsskrift er i denne sammenheng brukt om alle typer periodisk materiale, med unntak av flerbindsverk. Den utløsende faktoren var, som nevnt over, at BOTT-bibliotekene i lys av at NB ikke lenger prioriterer å oppbevare utenlandske tidsskrifter i Depotbiblioteket, følte et større ansvar for å komme fram til et forpliktende samarbeid som sikrer tilgang til utenlandske tidsskrifter som finnes i Norge.

Tidsskriftbestanden er voluminøs, og det er derfor uansett et prioritert materiale å gjennomgå når bibliotekene kommer i en situasjon hvor magasinkapasiteten utfordres. NTNU står allerede i denne situasjonen, og andre BOTT-bibliotek planlegger også større campusutviklingsprosesser som vil ha konsekvenser for samlingene.

Det var derfor naturlig at kartleggingen av utenlandske tidsskrift var den første analysen vi foretok.

Metodikk

Arbeidet med denne arbeidspakken startet opp i primo mai 2023 med en foranalyse av bibliografiske poster av 35 ulike tidsskrifter som finnes i BOTT-bibliotekene. Undersøkelsen viste at tidsskrift som hovedregel er blitt veldig enkelt registrert.

Vi måtte velge om vi skulle ta ut analysegrunnlaget selv eller la Sikt ta dette oppdraget. Vi landet på at det mest effektive ville være at Sikt tok ut et felles datagrunnlag. Vi oversendte notat om kriteriene for utplukk av data og hvilke felt vi ønsket at sluttproduktet (regnearket) fra Sikt skulle inneholde. De ulike feltene ville på forskjellige måter bidra til identifisering og/eller grunnlag for sortering under analysearbeidet.

MMS-ID	ISSN	Utgivelses-status	Utgivelses-type	Språk	Tittel	Sted	Forlag	Klass.	Emne	Beholdnings-Data per UB
	022 (alle del-felt)	008, pos. 6	008 Pos. 21	008, post. 35-37	130 210 222 240 245 246	260## \$a 264## \$a	260 \$b 264## \$b	050 060 080 082 084 092 097 (alle del-felt)	6## (alle del-felt)	

Tabell 1: Kriteriene for utplukking av data og felt for visning – utenlandske tidsskrift

Etter noen avklaringsrunder og opprettinger av feil, mottok vi et felles regneark fra Sikt primo juni. Denne lista inneholdt 70 547 titler, men på grunn av manglende koding av språk i metadatagrunnlaget, var mange norske titler med i utvalget. Dermed måtte vi, ved å sjekke opplysninger i feltet for utgivelsessted og forlag, fjerne disse manuelt. Dette reduserte listen fra 70 547 til 61 746 titler. Dette arbeidet ble utført av universitetsbiblioteket ved UiO.

Listen vi da satt igjen med inneholdt alle BOTT-bibliotekenes titler av utenlandske tidsskrift og også Nasjonalbibliotekets overlapp med våre samlinger.

Siden det enkelte BOTT-biblioteket selv skulle analysere «sin beholdning», gjorde alle et uttrekk av sin bestand. For å sikre ensartet analyse av dataene, utarbeidet vi deretter en felles analysemal og gjennomførte et oppstartsmøte ultimo juni. Frist for å ha analysen ferdig ble satt til 30. august 2023.

I løpet av analyseperioden ble det klart at en del av tidsskriftene på lista var monografiserier som er oppstilt som bøker, mens andre monografiserier er oppstilt blant tidsskriftene. Vi fjernet alle titlene som vi er sikre på er oppstilt som monografier. Begrunnelsen var at titlene ville bli regnet i den kommende analysen av trykte, utenlandske bøker. Etter dette uttrekket var fordelingen som vist i tabellen.

Bibliotek	Antall titler
NTNUB	27 973
UBB	12 076
UBO	28 534
UBT	10 335

Tabell 2: Antall tidsskriftstitler per BOTT-bibliotek

Funn

Utgivelsesstatus på tidsskriftene

Ett av kriteriene vi ønsket å undersøke, er om tidsskriftene vi har i våre samlinger, har gått inn eller fremdeles er under utgivelse. Dette kan ha betydning for videre vurdering.

Status	NTNUB	UBB	UBO	UBT
Under utgivelse	15,0 %	23,5 %	28,0 %	42,1 %
Opphørt	13,5 %	21,7 %	21,0 %	34,7 %
Ukjent status	71,4 %	54,6 %	50,8 %	23,0 %

Tabell 3: Utgivelsesstatus BOTT-bibliotekenes utenlandske tidsskrift

Dessverre gir ikke de ufullstendige metadataene (den store prosenten med ukjent status) særlig grunnlag for å vurdere om tidsskriftene fremdeles utgis eller har opphørt. Siden vi er usikre på hvor mye man gjennom årenes løp har oppdatert periodikapostene, kan vi heller ikke med sikkerhet vite om titlene som er merket som «under utgivelse» fremdeles utgis.

Type løpende ressurs

I MARC-formatet er det mulighet for å registrere hva slags type løpende ressurs som beskrives. I oversikten under ser vi at denne informasjonen i hovedsak er registrert, men andelen «ingen info registrert» er likevel på mellom 6,6 % og 9,5 %:

Type løpende ressurs	NTNUB	UBB	UBO	UBT
Annet	2,3 %	3,2 %	2,6 %	3,0 %
Monografiserier	14,8 %	16,4 %	28,7 %	18,0 %
Aviser	0,2 %	0,3 %	0,7 %	0,2 %
Periodika	73,1 %	72,9 %	61,3 %	69,9 %
Ingen info registrert	9,5 %	7,1 %	6,6 %	8,7 %

Tabell 4: Prosentfordeling type løpende ressurs

Det er stort sett vanlige tidsskrifter (periodika) i våre samlinger. Vi ser at antallet aviser er temmelig marginalt. De fleste aviser som tilbys lånerne våre finnes på film eller mikrofiche og ikke som trykte publikasjoner. I Tromsø oppbevares kun samiske titler på papir. Det kan være aktuelt for de øvrige UB-ene å gå gjennom avisporteføljen for å vurdere om det fremdeles er aktuelt å beholde disse i trykt form.

Vi ser at monografiserier utgjør en ikke ubetydelig prosent av tidsskriftporteføljen. Oversikten over viser bestand av monografiserier etter at vi har fjernet seriene som opplagt står i boksamlingene.

Monografiserier krever mer arbeid enn ordinære tidsskrifter hvor man kun oppretter en seriepost og deretter utfører heftemottak. I tillegg til å registrere en seriepost, oppretter en for denne gruppen publikasjoner også poster for hver enkel del (monografi) i serien, ofte med emnebeskrivende metadata.

Språkfordeling i hele utvalget

Vi bestemte at vi i utgangspunktet ville analysere hva vi har av nordiske språk, men også bestand av utvalgte verdensspråk.

Oversikten under viser at det er minimalt med titler på islandsk, finsk og færøysk, men en del titler på svensk og dansk. Vi har også svært lite samisk materiale. Ikke overraskende er engelsk det største fremmedspråket.

Omtrent 10 % av titlene er tyskspråklige. Hadde vi hatt bedre data på utgivelsesstatus, hadde det vært interessant å studere om tysk holder stand som akademisk språk eller om tyskspråklige periodika i hovedsak er å finne blant de opphørte tidsskriftene. Det er eksempelvis grunn til å anta at dersom vi hadde filtrert på språk og utgivelsesår, hadde vi sett at tysk har tapt terreng som akademisk språk de siste årene og at engelsk er mer dominerende enn tidligere. Det er også grunn til å anta at tyskspråklig litteratur har større utbredelse i visse fagområder. En analyse av tyskspråklige tidsskrift i UBOs tidsskriftsamlinger viser at tysk utgjør 12 % av gruppen for filosofi og beslektede områder (100-gruppen i Dewey minus psykologi), 18 % av religionssamlingen (Deweyklasse 200), 14 % av naturvitenskapssamlingen (Deweyklasse 500), men kun 5 % av samlingen innen ledelse- og bedriftsøkonomi (Deweyklasse 650).

Tabellen under gir med andre ord en historisk oversikt over språkfordeling og samstemmer ikke med dagens anskaffelsespolitikk. En analyse fra biblioteksystemet Alma viser at den prosentvise fordelingen av innkjøp av tysk- og engelskspråklig litteratur ved UBO i perioden 2019-2023 i snitt er 3,9 % tyskspråklig og 58,7 % engelskspråklige bøker.

Språk	NTNUB	UBB	UBO	UBT
Dansk	4,0 %	4,7 %	3,2 %	4,6 %
Engelsk	44,7 %	32,2 %	34,6 %	51,4 %
Færøysk	-	0,1 %	-	-
Finsk	0,2 %	0,2 %	0,4 %	1,2 %
Fransk	2,5 %	3,6 %	5,6 %	3,7 %
Tysk	10,1 %	9,9 %	11,5 %	8,1 %
Islandsk	0,2 %	0,4 %	0,2 %	0,4 %
Italiensk	0,3 %	0,8 %	1,6 %	1,1 %
Russisk	0,6 %	1,3 %	1,7 %	2,1 %
Samisk	-	-	-	0,3 %
Spansk	0,7 %	0,6 %	1,3 %	1,4 %
Svensk	5,4 %	4,9 %	4,4 %	5,9 %
Flere språk (mul)	6,8 %	8,0 %	8,3 %	11,0 %
Ikke definert	22,3 %	31,2 %	22,4 %	5,8 %
Andre (også feilreg.)	2,1 %	2,1 %	4,8 %	3,1 %

Tabell 5: Språkfordeling BOTT-bibliotekenes utenlandske tidsskrift

Gruppen «Andre» og ikke minst den store prosenten «Ikke definert» skjuler en lang hale av språk. På UBO finnes det eksempelvis tidsskrift på hele 72 ulike, definerte språk og en stor andel tidsskrift hvor språk ikke er angitt. Legger man til unike språk blant utenlandske bøker eid av UBO alene, er det samlet antallet språk som opptrer i dokumentene 224.

Den store porteføljen av språk skyldes delvis at universitetene har bygd opp samlinger ved hjelp av bytteforbindelser og mottak av gaver.

Ved anskaffelse, men også ved kassasjon, kan språk være et viktig utvalgskriterium.

Emnemessig fordeling

Dette var uten tvil den mest tid- og ressurskrevende delen av analysen. Vi mener vi kan forsvare denne tidsbruken fordi det var interessant å finne ut om vi så noen mønstre med tanke på en mulig fremtidig emnemessig oppbevaringsfordeling av tidsskrifter.

I utvalget vårt hadde kun 34 345 av 61 746 titler klassifikasjon. 32 096 titler hadde angivelse av emner. Sjangerangivelse og frie nøkkelord med kun benevnelsen tidsskrift (ca. 1 500), var ikke særlig hjelpsomt. I praksis hadde derfor under halvparten av titlene emnebeskrivelse.

Klassifikasjonen omfattet mange ulike systemer, blant annet UB-enes gamle skjemaer, Library of Congress Classification, National Library of Medicine Classification, Universal Decimal Classification (UDK) og Dewey Decimal Classification (DDC). Det fantes også et utall ulike emneordssystem, fra de store systemene som MeSH (Medical Subject Headings) og Library of Congress Subject Headings (LCSH) til frie nøkkelord.

Vi anså det som hensiktsmessig å emnebestemme etter ett klassifikasjonssystem. Vi valgte Deweys desimalklassifikasjon og «oversatte» andre klassifikasjonssystem til grovgrupperte DDC-numre. Inndelingen i Dewey-grupper ble dels gjort med dagens organisasjonsstruktur i tankene. Siden vi eksempelvis har både juridiske og medisinske bibliotek, ble det naturlig å trekke ut rettsvitenskap og medisinske fag særlig.

Titler som ikke hadde klassifikasjon og emneord ble grovklassifisert vesentlig ut fra de bibliografiske opplysningene. Resultatene av vår grovsortering gjengis i tabellen under:

Dewey-gruppe	NTNUB	UBB	UBO	UBT
000 (IKT, generelle verker, bibliografier og museumsvirksomhet)	11,3 %	13,0 %	13,0 %	7,9 %
100 (filosofi)	0,3 %	0,7 %	1,7 %	0,7 %
150 (psykologi)	0,6 %	0,2 %	1,2 %	3,3 %
200 (religion)	0,8 %	1,6 %	3,8 %	0,5 %
300 (samfunnsfag)	10,7 %	7,4 %	17,8 %	14,9 %
340 (rettsvitenskap)	0,5 %	2,6 %	3,5 %	2,5 %
400 (språk)	1,3 %	6,1 %	8,3 %	4,9 %
500 (naturvitenskap)	22,0 %	35,2 %	17,2 %	36,3 %
600 (teknologi)	32,7 %	2,4 %	2,5 %	4,9 %
610 (medisin)	5,8 %	10,9 %	5,6 %	10,5 %
650 (ledelse, bedriftsøkonomi)	2,5 %	0,3 %	0,6 %	0,6 %
700 (kunst, sport og fritid)	4,9 %	4,7 %	4,4 %	1,5 %
780 (musikk)	0,6 %	0,7 %	0,6 %	0,1 %
800 (litteratur)	1,5 %	4,0 %	6,0 %	3,5 %
900 (historie, arkeologi, geografi og samfunnsforhold)	4,5 %	10,0 %	13,8 %	6,7 %

Tabell 6: Emnemessig fordeling av de utenlandske tidsskriftene

Vi kjenner oss igjen i den emnemessige fordelingen i analysen. Vi ser imidlertid også at tallene reflekterer fagområder hvor vi har utført samlingspleie og fagområder hvor vi ikke har røktet samlingene like systematisk og jevnlig. Et illustrerende eksempel er UBB hvor de forholdsvis lave prosentene innen psykologi og samfunnsvitenskap skyldes en større gjennomgang av disse samlingene i forbindelse med sammenslåing av bibliotek.

Antall unike titler per institusjon

Unike titler (43 470) utgjør 70,4 % av hele utvalget tidsskrifter (61 746). Dette er fordelt slik:

NTNU	UBO	UBB	UBT	Sum
20 666	15 272	3 950	3 582	43 470

I prosent er de 43 470 titlene fordelt slik:

NTNU	UBO	UBB	UBT	Sum
47,6 %	35,1 %	9,1 %	8,2 %	100

I denne analysen er det ikke tatt hensyn til om det enkelte bibliotek har flere abonnement per tidsskrift. Vi ser imidlertid fra oversikten over eierenheter og lokasjoner i regnearket at vi også innen hvert enkelt bibliotek kan ha flere eksemplarer av samme tidsskrift. Dette kan det være formålstjenlig å gjennomgå internt på det enkelte UB.

Vi noterer også at overlappet i samlingene er ganske stort. Dette tyder på at det kan være mye plass å spare på at BOTT-bibliotekene inngår i en avtale hvor kun ett av bibliotekene oppbevarer et gitt tidsskrift.

Overlappet med Nasjonalbiblioteket som vi fant i utvalget vårt er antageligvis ikke reelt, siden NB har avhendet store deler av de utenlandske tidsskriftsamlingene som BOTT-bibliotekene sendte til Depotbiblioteket gjennom det såkalte Soft-prosjektet (Sentral oppbevaring – felles tjenester, 2013). Fra referatet mellom BOTT-ene og NB 20. juni 2023 framgår det: «Alle SOFT-tidsskrifter er kassert med unntak av nordiske og norske tidsskrifter samt de tidsskriftene som har hatt mer enn 5 bestillinger. Beholdningene er ikke slettet ennå. NB tester den nye bestillingsløsningen før beholdningen slettes fra Alma.» Disse titlene var ifølge Helen Sakrihei ikke fjernet fra Alma på det tidsrommet hvor vår statistikk ble tatt ut. NB har ifølge samme kilde senere slettet de kasserte SOFT-tidsskriftene fra Alma og Bibliofil.

På oppstartsmøtet for prosjektet 20. og 21. september, gjentok NB at de ikke kan garantere at de i fortsettelsen ikke vil avhende flere titler som er sendt fra BOTT-bibliotekene (tidsskrift eller bøker). Dette ble begrunnet i begrensninger i magasinkapasiteten. Lite brukte dokumenter vil derfor lukes ut også framover i tid.

Vi konkluderer dermed med at vi kan se bort fra overlappet med NB og at vi framover må bli enige BOTT-bibliotekene imellom om hva som evt. skal oppbevares og stilles til rådighet av utenlandske tidsskrift.

Gjennomgang av tidsskriftbestand på titler som er eid av flere BOTT-bibliotek

Det første uttrekket av data (hvor også tallmateriale fra NB var med), tydet på at overlappet mellom UB-enes bestand var betydelig. Vi besluttet derfor at vi ønsket et nytt uttrekk av titler, denne gang med kun BOTT-bibliotekenes bestand. Vi sendte derfor et nytt oppdrag til Sikt. Etter noen runder med tilpasninger, ble listen oversendt oss ultimo oktober 2023. Det totale antall tidsskrift var 14 676.

Metodikk

Listen vi mottok fra Sikt var en videre bearbeidelse av fellesliste vi hadde mottatt tidligere. Listen inneholder derfor stort de samme feltene som lå til grunn for den tidligere dataanalysen.

MMS-ID	Best bestand	Kommentarer	Samlet bestand	ISSN	Utg. status	Utg. type	Språk	Tittel	Sted	Forlag	Klass.	Emne	Grovinn-delt Dewey
				022 (alle del-felt)	008, pos. 6	008 Pos. 21	008 pos. 35-37	130 210 222 240 245 246	260## \$a 264## \$a \$b	260 \$b 264## \$b	050 060 080 082 084 092 097 (alle del-felt)	6## (alle del-felt)	

Tabell 7: Kriteriene for utplukking av data og felt for visning – utenlandske bøker

«Grovinn-delt Dewey»-feltet kom til via emneanalysen som ble utført av UB-ene på grunnlag av opplysninger om klassifikasjon, emneord eller tittel.

UBB undersøkte om det ville være mulig å lage en automatisert analyse basert på regulære uttrykk i beholdningsinformasjonen. Konklusjonen var at det vil kreve mye tilpasninger og uforholdsmessig mye tid å sammenlikne materialet som har et irregulært mønster. Det ville derfor være like effektivt å gå gjennom lista manuelt. For å sammenlikne beholdningsdataene gikk vi manuelt gjennom et utvalg av de 1 000 første titlene i utvalget. Etter grundige diskusjoner om hensikt og tidsbruk kom vi fram til at det ikke var formålstjenlig å analysere samtlige 14 676 titler. Vi antar at de 1 000 titlene vil danne et godt nok grunnlag til at vi kan se mønstre og gjøre noen anslag.

Under vises et utdrag av regnearket. Rekkefølgen av bibliotek og ordlyden i kommentarfeltet er standardisert for å lette analysearbeidet.

MMS-ID	BEST BESTAN	KOMMENTARER	Bestand
990706796064702201	ubb	løpende hos ntnu og ut	NTNU_UB:1050201_ug0001_2001- . UBB:UBBKD_wr0016_11(1990), 15(1994)--
990520914064702201	ntnu	ubb supplerer	NTNU_UB:1050201_ug0001_40(2004)- . UBB:UBBKD_wr0016_2003-2004, 2006, 2010, 2012
990119194694702201	ubb	løpende hos ubb	NTNU_UB:1050201_ug0008_59(2017) nr. 415- UBB:UBBKD_wr0011_23(1981)nr. 1- .
990315114734702201	ntnu		NTNU_UB:1050201_ug0011_2007 nr. 148-2011 nr. 193 UBB:UBBKD_wr0011_Nr. 170(2009)-nr. 180(2010).
990808088324702201	ntnu		NTNU_UB:1050201_ug0011_2008 nr. 06 - 2022 nr. 43 UBB:UBBKD_wr0011_(2008)nr. 8-(2021) nr 42

Tabell 8: Eksempel på analysing av beholdningsdata

Vurderinger av bestand

Bestanden fordelte seg slik blant de 1 000 titlene:

Bibliotek	Antall titler i samlingen
NTNUB	627
UBO	706
UBB	379
UBT	514

Det ble gjort en analyse av hvilket bibliotek som har mest omfattende (best) bestand. Oversikten over best bestand er fordelt slik mellom bibliotekene:

Bibliotek	Antall titler med best bestand
NTNUB	197
UBO	289
UBB	120
UBT	222

Nedenfor gis en oversikt over antall titler hvor bestanden er lik mellom to eller flere bibliotek:

Bibliotek	Antall titler med lik bestand
NTNUB/UBO	33
NTNUB/UBB	16
NTNUB /UBT	28
NTNUB/UBT/UBB	7
UBO/UBB	12
UBO/UBT	18
UBO/UBT/UBB	6
UBO/NTNUB/UBB	4
UBO/NTNUB/UBT	4
UBT/UBB	11
UBO/NTNUB/UBT/UBB	4

Summert blir tallene for lik bestand:

- NTNUB: 96 titler
- UBO: 81 titler
- UBB: 60 titler
- UBT: 78 titler

I en del tilfeller er det behov for at ett eller flere bibliotek supplerer biblioteket med best bestand. En opptelling viser følgende:

Bibliotek	Antall suppleringer
NTNUB	63
UBO	86
UBB	29
UBT	50
Flere enn to involverte	15

Dersom vi legger sammen alle tilfeller av størst bestand, lik bestand og suppleringer, kan vi antyde om det finnes et potensial for å krympe tidsskriftbestanden ved det enkelte UB dersom dette skulle være ønskelig. Tallene ser da slik ut basert på analysen av 1 000 titler:

Bibliotek	Best bestand	Lik bestand med ett eller flere UB-er	Supplere bibliotek med best bestand	Sum best bestand, lik bestand og supplering (kolonnene 2,3 og 4)	Antall tidsskrift i utvalget	*Mulig besparelse i antall titler
NTNUB	197	96	63	356	627	271
UBO	289	81	86	456	706	250
UBB	120	60	29	209	379	170
UBT	222	78	50	350	514	164

*Merk: I og med at det ikke er bestemt hvilket bibliotek som skal ha oppbevaringsansvar ved lik bestand (kolonne 3) eller hvilket bibliotek som skal supplere dersom det er mer enn én suppleringskandidat (kolonne 4), må tallene betraktes som røffe anslag.

Summen i kolonnen «Mulig besparelse i antall titler» er som tidligere nevnt basert på utvalget av 1 000 tilfeldige titler. Dersom vi kan anta at dette utvalget er noenlunde representativt, vil mulig besparelse i hele korpuset (14 676 titler) være omtrent slik fordelt:

- NTNUB: 3 977 titler
- UBO: 3 669 titler
- UBB: 2494 titler
- UBT: 2406 titler

Selv om disse tallene må betraktes med et meget kritisk blikk, mener vi at det er grunn til å si at en ansvarsfordeling gir mulighet for å redusere tidsskriftbestanden ved det enkelte UB om det skulle være ønskelig eller nødvendig. Det er naturlig at det biblioteket som har størst bestand tar ansvaret for å oppbevare tidsskriftet.

Estimater fra NTNUB tyder på at en på bakgrunn av disse tallene, kan oppnå en besparelse på ca. 15 % av den totale tittelmassen.

Oppsummering og anbefalinger

Som nevnt tidligere er metadatakvaliteten for dårlig til at vi kan avgjøre hvor mange av publikasjonene som er rene tidsskrift (og ikke eksempelvis aviser eller monografiserier) eller hvilke språk tidsskriftene dekker. Selv om vi manuelt har fjernet norske utgivelser i stor utstrekning, fører manglende koding av utgivelsesland til at datagrunnlaget ikke vil være helt korrekt. Vi har av og til også stusset på om den oppgitte bestanden er korrekt.

Når det gjelder språk, mener vi at dette er et mulig kassasjonskriterium. Gjennom bytteordning med andre, utenlandske institusjoner har vi nok tidligere noe ukritisk tatt opp i samlingene publikasjoner på lite benyttede språk.

Inndelingen av samlingen i grove Dewey-grupper gir oss en indikator på hvilke fagfelt som finnes eller har eksistert ved de ulike universitetsbibliotekene. Det er lite i dette tallmaterialet som peker på at vi bør ha en «ansvarsbibliotekordning» hvor ett bibliotek får i oppgave å bevare alle titler innen et visst fagområde. Å utarbeide slike kriterier vil, etter vårt syn, både være tidkrevende og muligens også belastende. Vi ønsker å basere ansvarsfordelingen på objektive kriterier som er enkle å forstå og håndheve og som vil kreve lite ressurser å iverksette.

Ett spørsmål som har kommet opp, er hvorvidt løpende abonnement omfattes av anbefalingene under. Vi mener at grunnen til at bibliotekene har løpende abonnement er at det er interesse for nettopp dette tidsskriftet. Vi bør derfor ikke kassere eldre årganger/hefter så lenge abonnementet løper (i p-form eller e-form). Derfor gjelder anbefalingene våre kun tidsskrift som vi ikke lenger har

abonnement på. Institusjonene kan, om ønskelig, allerede i abonnementsperioden bestemme hvilket bibliotek som skal ha det endelige oppbevaringsansvaret når abonnementene er avsluttet.

Vi har også diskutert hvorvidt det skal skje en faglig vurdering før vi tar endelig stilling til hvilke titler som skal oppbevares for ettertiden. Samlingene våre er imidlertid bygd opp gjennom mange år med tanke på å møte brukernes behov, og derfor konkluderer vi med at faglig vurdering (med noen mulige unntak som tidligere bytteforbindelser m.m.), har vært godt ivaretatt. Vi ser også at erfaringen fra andre liknende prosjekt tyder på at en vurdering tittel for tittel er svært arbeids- og tidkrevende.

Gjennomgangen vår tyder på at det i påvente av en eventuell avtale om samarbeid mellom BOTT-bibliotekene, finnes noen grep den enkelte institusjonen kan ta:

- Det enkelte BOTT-bibliotek kan gjennomgå porteføljen av utenlandske aviser og vurdere om disse er tilgjengelige som film, mikrofiche eller er varig elektronisk tilgjengelig
- Det enkelte BOTT-bibliotek kan ta en gjennomgang av intern tidsskriftbestand med tanke på å luke ut dubletter i egen samling
- Det enkelte BOTT-bibliotek kan gjennomgå «halen av språk» og starte en diskusjon om hvilke språk det ikke ser seg tjent med å oppbevare. Før eventuell kassasjon av konkrete titler, bør/må de andre BOTT-bibliotekene konsulteres
- Vi ser fra beholdningsdataene at det er noen tidsskrift hvor bibliotekene kun eier tilfeldige hefter eller årganger. Det enkelte bibliotek bør kunne kassere slike selv om de opptrer på listen over unike titler som kun finnes ett sted. For hefter/årganger som skal supplere biblioteket med best bestand, gjelder andre regler (se under)

Våre forslag til formelle samarbeidsformer er:

- Det enkelte BOTT-bibliotek må forplikte seg til å oppbevare unike tidsskrift (tidsskrift som kun ett bibliotek eier). Mulige unntak er nevnt over og omfatter tidsskrift på lite aktuelle språk og tidsskrift hvor bibliotekene har svært begrenset bestand
- Ved overlappende bestand (tidsskrift som flere bibliotek eier og hvor bibliotekenes beholdninger supplerer hverandre) forplikter biblioteket med størst bestand seg til å oppbevare tidsskriftet. Bibliotek som har supplerende årganger/hefter kan, etter avtale, sende supplerende bestand til det oppbevarende biblioteket og deretter avhende øvrig bestand hvis ønskelig
- Ved lik bestand (tidsskrift som flere bibliotek eier og hvor bibliotekenes beholdning er sammenfallende), vil det siste biblioteket som har bestand få oppbevaringsansvaret

Uavhengig av dette, bør vi utforske om vi ved hjelp av kunstig intelligens (KI) kan forbedre metadagrunnlaget. KI må utvikles til å identifisere språk og sted og supplere postene med språk- og landkoder. Det bør også være mulig å hente inn supplerende metadata fra kvalitativt gode kilder. Samtlige «søsterprosjekt» vi kjenner til i andre land påpeker hvor vesentlig god metadatakvalitet er for praktisk implementering.

Kartlegging av de fysiske samlingene av utenlandske bøker

Formål

Som vi har redegjort for under innledningen til tidsskriftkartleggingen, har tidsskrift av flere grunner vært inngangen til og hovedfokuset i vårt prosjekt. Også bøker opptar mye magasinkapasitet, og vi har derfor ment at det er meningsfullt å også analysere vår utenlandske bokbestand med tanke på å bevare de unike titlene som finnes i bibliotekene. Like interessant er det å kartlegge hvor stort overlappet av titler er og vurdere om det er mulig å få redusere presset på økt magasinkapasitet ved å kassere dubletter.

Metodikk

For å få en oversikt over beholdningen av utenlandske, trykte bøker, gikk vi fram på samme måte som beskrevet under tidsskrift. Arbeidet startet med en bestilling til Sikt hvor vi definerte kriterier for utplukk av data og hvilke felt vi ønsket at regnearkene skulle inneholde med tanke på analyse.

Vi sendte bestillingen primo november 2023. Etter noen runder med diskusjoner, tilpasninger og feilrettinger, mottok vi endelige filer fra Sikt i uke 47. Sendingen besto av tre regneark, 1 over utenlandske bøker som er eid av mer enn ett BOTT-bibliotek og, på grunn av det store antall titler, to regneark med titler av utenlandske bøker som kun er eid av ett BOTT-bibliotek.

På grunn av mangelfull koding av språk i metadatagrunnlaget, var mange norske titler med i utvalget. Dermed måtte vi, på samme måte som med tidsskriftlistene, manuelt sjekke opplysninger i feltet for utgivelsessted og forlag og fjerne disse manuelt. Dette reduserte listene over beholdning ved ett bibliotek med ca. 90 000 linjer (titler) og listen over listen med beholdning fra mer enn ett BOTT-bibliotek med ca. 15 500 titler. Det henger nok fortsatt igjen titler som er utgitt i Norge, men vi regner med at vi fikk fjernet brorparten av det norske materialet.

Etter bearbeidingen av listen, analyserte hvert UB sin unike del av bestanden. Listen over bøker som er eid av flere ble analysert samlet.

Oversikten over utenlandske bøker gjelder selvsagt kun bøker som det foreligger digitale metadata på i Alma. Det er fremdeles uregistrerte bøker i UB-enes samlinger og også bøker som kun foreligger i kortkatalog. Hvor mange titler dette kan utgjøre, vites ikke.

Størrelsen på listene etter bearbeidelsen var ca. 2,3 millioner titler (2 339 992).

Trykte, utenlandske bøker eid av kun ett av BOTT-bibliotekene utgjorde drøyt 1,7 millioner titler (1 737 099).

Funn

Trykte bøker eid av kun ett BOTT-bibliotek

For dette materialet skaffet vi oss oversikter over språkfordeling og fordelingen av titler etter utgivelsesår. Nedenfor oppgis tallene samlet, en oversikt bibliotek for bibliotek finnes i Vedlegg 4.

Vi vurderte om vi også skulle prøve å få laget en emnemessig fordeling, men erfaringene fra analysen av tidsskriftene og det totale antall titler, gjorde at vi forkastet denne idéen.

Antall unike titler per institusjon

Unike titler utgjør 74,2 % av titlene i hele utvalget vårt (2 339 992). Dette fordeler seg slik:

NTNUB	UBO	UBB	UBT	Sum
510 237	851 276	238 439	137 147	1 737 099

Prosentvis fordeling av de 1 737 099 titlene:

NTNUB	UBO	UBB	UBT	Sum
29,4 %	49,0 %	13,7 %	7,9 %	100 %

Språk – prosentvis fordeling per institusjon

Tabellen viser at engelsk er det mest dominerende språket med tysk på andreplass.

Tromsø er det eneste biblioteket som har samisk materiale nok til at det gir utslag i prosent. Det kommer av at UBT har et særskilt ansvar for å oppbevare dette materialet. Tabellen viser også at Tromsø har betydelig mer finskspråklig litteratur enn de andre UB-ene. Ellers er det lite litteratur på nordiske språk i BOTT-bibliotekene, med unntak av svensk og dansk.

Vi ser at andelen titler hvor det ikke er registrert språkkode (Und) er høy også for bøker. Det er grunn til å tro at det er en lang hale av språk skjult i dette tallet. En opptelling av språk i bøker eid av UBO alene, viste totalt 152 språk.

Språk (008, pos. 35-37)	NTNUB	UBO	UBB	UBT
Dan (dansk)	3,9	2,7	2,8	4,0
Eng (engelsk)	50,1	39,0	35,1	48,0
Fao (færøysk)			0,1	
Fin (finsk)	0,2	0,2	0,1	4,3
Fre (fransk)	2,9	8,6	5,7	3,1
Ger (tysk)	14,7	16,0	10,9	8,8
Ice (islandsk)		0,3	0,2	0,1
Ita (italiensk)	0,3	2,3	1,4	0,2
Rus (russisk)	0,3	2,3	2,1	4,1
Sma, sme, smi, smj, smn, sms (samisk)				0,3
Spa (spansk)	0,3	2,6	1,7	2,9
Swe (svensk)	5,8	3,4	3,8	6,0
Mul (flerspråklig)	2,0	3,0	2,2	2,8
Und (undefinert)	16,8	9,5	31,5	14,1
Andre (inkl. feilregistreringer)	2,7	10,1	2,4	1,4
Sum	100	100	100	100,1

Tabell 9: Språkfordeling BOTT-bibliotekenes utenlandske bøker

Utgivelsesår -prosentvis fordeling per institusjon

Når det gjelder analysen av utgivelsesår bør følgende presiseres: Der flere årstall var oppgitt, som ved flerbindsverk, er det alltid sortert på første årstall. Det er gjort et unntak i de tilfeller hvor det første årstallet representerer en annen tidsregning enn vår.

Begreper som «før xxx» og «etter xxx» er sortert på det årstallet som er oppgitt.

Bøker med kun angivelse av hundreår, er regnet med under århundrets begynnelse. Eksempel: 18-? er plassert under 1800-1813.

Ikke overraskende er det de to eldste bibliotekene som har størst beholdning av de tidligste publikasjonene. Det er også lett å se økningen i anskaffelser i siste halvdel av 1900-tallet. Nedgangen i prosent fra ca. 2010 kan skyldes dreining mot kjøp av e-bøker.

Årstall	NTNUB	UBO	UBB	UBT
Før 1500				
1500-1599	0,2	0,2		
1600-1699	1,2	0,4	0,3	
1700-1799	2,7	1,7	1,2	0,3
1800-1813	0,4	0,5	1,0	0,1
1814-1904	4,9	9,4	12,8	3,4
1905-1919	2,4	3,6	5,4	1,8
1920-1929	2,4	3,2	3,9	1,3
1930-1939	2,9	3,4	3,4	1,5
1940-1945	1,3	1,5	1,8	0,7
1946-1959	6,6	6,5	8,1	2,8
1960-1969	10,5	10,7	11,5	4,8
1970-1979	13,4	14,8	13,4	11,5
1980-1989	15,9	13,2	10,9	16,0
1990-1999	18,1	11,8	9,9	20,3
2000-2009	12,7	9,5	8,7	19,1
2010-2019	3,3	7,4	6,4	10,3
2020-d.d.	0,5	1,4	1,2	0,9
Udefinert (blanks)	0,7	0,4		5,3
Sum	100,1	99,6	99,9	100,1

Tabell 10: Analyse av utgivelsesår

Trykte bøker eid av mer enn ett BOTT-bibliotek

Etter fjerning av norske titler var listen over trykte utenlandske bøker eid av flere BOTT-bibliotek på 602 893 titler. Dette utgjør 25, 8 % av det totale utvalget (2 339 992).

Som i analysen av det som er eid av kun ett BOTT-bibliotek, ønsket vi å se fordelingen av språk, men også fordelingen på utgivelsesår.

Språkfordeling

Sparks (008, pos. 35-37)	Antall	Prosent
Dan (dansk)	35 245	5,8
Eng (engelsk)	323 552	53,7
Fao (færøysk)	350	0,1
Fin (finsk)	2 230	0,4
Fre (fransk)	25 392	4,2
Ger (tysk)	67 491	11,2
Ice (islandsk)	1 562	0,3
Ita (italiensk)	2 963	0,5
Rus (russisk)	11 623	1,9
Sma, sme, smi, smj, smn, sms (samisk)	72	-0
Spa (spansk)	5 631	0,9
Swe (svensk)	37 950	6,3
Mul (flerspråklig)	13 212	2,2
Und (undefinert)	67 781	11,2
Andre (inkl. feilregistreringer og manglende data)	7 839	1,3
Sum	602 893	100

Tabell 11: Fordeling av boktitler på språk

Utgivelsesår

Fordelingen etter utgivelsesår var som følger i tabellen nedenfor.

Årstall	Antall	Prosent
Før 1500	0	0
1500-1599	150	0
1600-1699	717	0,1
1700-1799	3 950	0,7
1800-1813	989	0,2
1814-1904	26 009	4,3
1905-1919	13 142	2,2
1920-1929	10 653	1,8
1930-1939	11 580	1,9
1940-1945	7 084	1,2
1946-1959	33 205	5,5
1960-1969	67 875	11,3
1970-1979	101 517	16,9
1980-1989	85 075	14,1
1990-1999	100 737	16,7
2000-2009	96 617	16,1
2010-2019	40 049	6,7
2020-d.d.	2 142	0,3
Sum	601 491	100

Tabell 12: Fordeling av boktitler per utgivelsesår

At tallet i sum-kolonnen ikke stemmer med det totale antall titler (602 893), skyldes antageligvis både feil i data og feil i opptelling.

Dublering mellom BOTT-bibliotek (antall titler)

Antall boktitler fordeler seg slik mellom BOTT-bibliotekene:

Bibliotek	NTNUB	UiB	UBO	UBT
NTNUB	NA	167 251	256 642	117 645
UBB	167 251	N/A	283 061	118 768
UBO	256 642	283 061	N/A	184 760
UBT	117 645	118 768	184 760	N/A

- NTNUB eier eksemplar på 342 637 av 602 893 titler, dvs. 56,8 % av samlet antall titler eid av flere bibliotek.
- UBB eier eksemplar på 360 451 av 602 893 titler, dvs. 59,8 % av samlet antall titler eid av flere bibliotek.
- UBO eier eksemplar på 496 595 av 602 893 titler, dvs. 82,4 % av samlet antall titler eid av flere bibliotek.
- UBT eier eksemplar på 243 068 av 602 893 titler, dvs. 40,3 % av samlet antall titler eid av flere bibliotek.

Oppsummering og anbefalinger

Det er verdt å merke seg at BOTT-bibliotekenes fordeling av titler per år (både for unike og dublerende titler) samstemmer ganske godt med internasjonale data publisert av Lavoie og Shonfeld i 2006. I deres analyse av WordCat-katalogen framkommer det at ca. halvparten av manifestasjonene i biblioteksamlingene er utgitt etter 1977.

Vi ser også at det i 2006-undersøkelsen ble påvist at unike titler utgjør en betydelig del av de internasjonale samlingene de undersøkte. I deres undersøkelse utgjorde unike verk 36 % (9,5 millioner verk). Selv om BOTT-bibliotekenes beholdning av unike titler er betydelig høyere, ser vi det samme mønsteret.

I vår undersøkelse utgjør titteldubletter omtrent 1/4 av utvalget. Dette bekrefter at det er potensial for å spare betydelig magasineringsplass også i monografisamlingene. Bibliotekene har også ofte flere eksemplar av samme tittel. Det er dermed trygt å anta at det ligger et potensial for å spare magasinplass ved å redusere antall dubletter både internt i det enkelte bibliotek og mellom bibliotekene.

Et sentralt tema er hvor mange kopier konsortiet skal forplikte seg til å bevare. I 2023 ble det publisert en forskningsartikkel kalt *A model to determine optimal numbers of monograph copies for preservation in shared print collections* (Bogus et al.). Her vises det til en sentral undersøkelse kalt EAST Validation Study. Et av temaene denne rapporten tok opp, var i hvilken grad publikasjonene fantes tilgjengelig på hylla:

The EAST study, which received data from over fifty libraries and assessed over 316,000 books, found that 97 % of the items were on the shelf or could be accounted for (or, alternatively expressed, 3 % of the items could not be located). Interestingly, the on-shelf rate stayed relatively consistent regardless of publication date across the range from 1850 through 2010, as shown in table 1. The average (and median) on-shelf percentage from 1821 through the end of the study was 97.4 % (97.57 %)

(s. 774)

Modellen som Bogus et al. utviklet er ganske kompleks og viser at dersom bibliotekene ønsker å sikre at en bok er lesbar i et lengre tidsperspektiv, må en ha mange eksemplar tilgjengelig:

For books in the stacks with a retention horizon of 150 years less the age of the book (i.e., if the collection manager wishes to achieve a high survival probability of each title to age 150): ten copies would be required whether one is concerned with 100-year-old books and a 50-year horizon or 50-year-old books and a 100-year horizon or new books and a 150-year horizon.

(s. 789)

Vårt utgangspunkt har vært at det primært er utgivelseslandenes ansvar å sikre at de utenlandske titlene som befinner seg i våre samlinger bevares for ettertiden. Vårt ansvar er å sikre at titlene i størst mulig grad fortsatt er tilgjengelige i Norge. Vi ser fra EAST-undersøkelsen at det er stor sannsynlighet for at det er overensstemmelse mellom katalogopplysningene og tilgjengelighet på hylla. Bogus et al. mener også at det er liten sannsynlighet for at magasinerte titler forsvinner fra magasinene. Med dette som bakteppe anbefaler vi at vi bevarer (minst) ett eksemplar av utenlandske boktitler for fremtiden. Det kan nevnes at i Sverige, med omtrent det dobbelte av Norges befolkning, er anbefalingen for oppbevaring av utenlandske bøker to eksemplar. I Storbritannia har en landet på syv eksemplar.

Vi ønsker, som for tidsskriftene, at eierinstitusjonene oppbevarer minst ett eksemplar av de unike titlene for ettertiden. I likhet med tidsskriftene mener vi det må være rom for noe kassasjon. Også her kan vi ha materiale på lite benyttede språk, og bøkene kan være i en så dårlig fysisk forfatning at vi bør avhende dem.

Et kriterium som vi ikke ønsker å gå inn på, er en vurdering av bokas faglige innhold. Det som kan ses på som en lite faglig interessant publikasjon for noen, kan vurderes annerledes av andre eller studeres ut fra andre perspektiver enn den faglige kvaliteten. Vi vet heller ikke hva framtidens forskere vil finne interessant i dagens samlinger.

Våre forslag for fordeling av utenlandske bøker mellom institusjonene er:

- Det enkelte BOTT-bibliotek må forplikte seg til å oppbevare unike titler (bøker som kun ett bibliotek eier) i (minimum) ett eksemplar. Mulige unntak er nevnt over og omfatter bøker på lite aktuelle språk og bøker som er i dårlig fysisk forfatning
- Ved lik bestand (bøker som flere bibliotek eier) vil det siste biblioteket som har bestand få oppbevaringsansvaret

Den enkelte institusjon står fritt til å gjennomgå magasinene med tanke på å luke ut dubletter i egen samling.

Kartlegging av digitale tilganger

Formål

Formålet med denne arbeidspakka var å kartlegge utbredelsen av varig, digital tilgang, og vurdere hvilke implikasjoner dette eventuelt har eller bør ha for prosjektet vårt.

Metodikk

For å sikre oss faglig ekspertise innen digitale tilganger og abonnementer, ble det satt sammen en referansegruppe med minst én representant fra hver BOTT-institusjon, som jobber med e-ressurser til daglig. Gruppen har hatt noen digitale møter, og ellers kommunisert på e-post.

På oppstartsmøtet ble det diskutert hvilken framgangsmåte som ville være den beste for å få oversikt over hva vi har varig tilgang til. UiB hadde tidligere på året bedt EBSCO om en oversikt over abonnementene de administrerer («enkeltabonnementer»), og var fornøyd med rapportene de hadde fått tilsendt. På bakgrunn av dette ble det bestemt at UiT, NTNU og UiO kunne gjøre det samme overfor EBSCO.

Når det gjelder konsortieavtalene via Sikt, mente gruppen at Sikt nok ikke har mulighet til å lage en slik oversikt. Det finnes ei liste tilbake til ca. 2011 (tilgang via openscience.no) som også inneholder opplysninger om såkalt «post cancellation access (PCA)», men når det gjelder hva man eventuelt kan kvitte seg med av fysisk materiale bakover i tid, er det de eldre arkivtilgangene som er mest interessante. Vi diskuterte hvorvidt en felles henvendelse til hvert av de store forlagene var en god idé. Gruppen hadde litt ulike erfaringer med hvor villige leverandørene er til å gi informasjon. Det ble også problematisert at en felles henvendelse fra BOTT-ene ville kunne gjøre noen mistenksomme, med tanke på at et eventuelt samarbeid oss imellom som kunne resultere i mindre inntekt for leverandørene. Vi kom likevel fram til at en felles, direkte henvendelse til de store forlagene/leverandørene for å be om en oversikt var verdt et forsøk. Det ble lagd en mal for et henvendelsesbrev, og vi bestemte oss for å prøve med én av leverandørene først. Elsevier ble valgt, og e-post sendt primo november 2023. Svaret vi fikk var at dette ikke var noe de hadde tid og ressurser til å tilby. De anbefalte at vi skulle ta ut rapporter selv i kundeportalen deres.

På bakgrunn av dette ble planen om å sende ut forespørsler til leverandørene skrinlagt, mens man heller forsøkte å få tatt ut rapporter fra de ulike leverandørenes kundeportaler.

UiT, NTNU og UiO startet parallelt en prosess med å få rapporter fra EBSCO. Det endte med at de måtte betale en sum for det, men alle tre bestilte og mottok individuelle rapporter.

Innhenting av rapporter

De leverandørene vi antok ville gi et noenlunde dekkende bilde av våre abonnementer er Elsevier, Wiley, Taylor & Francis, Sage, Springer Nature, Lippincott, IEEE, Cambridge University Press, Oxford University Press i tillegg til EBSCO.

UiB har tatt ut rapporter fra Elsevier, Wiley, Springer Nature (i tillegg til den vi har fått fra EBSCO), UiT fra Taylor & Francis, UiO fra Sage og NTNU fra Elsevier og Wiley. NTNU har også i 2021 mottatt lister fra disse leverandørene: CUP, DeGruyter, Emerald, OUP, Sage, Springer Nature og Taylor & Francis.

Å finne de rette rapportene og laste dem ned fra leverandørene anses ikke som spesielt utfordrende. Filene er i KBART-format, og inneholder alle titler som inngår i abonnementet fra en gitt leverandør, ofte både bøker og tidsskrift i samme rapport.

Utfordringene ligger i å tolke hva rapportene egentlig sier om tilgangene, og da spesifikt om «post cancellation access» eller «perpetual access» altså tilgang etter at man har sagt opp abonnementet. Det er enighet i gruppa om at det generelt er vanskelig å være sikker på hva alt i disse rapportene betyr. De ulike leverandørene setter dem opp ulikt og bruker ulik terminologi. Til en viss grad følger

det med veiledninger for hvilke data som er dekket, og hva kolonnene inneholder (f.eks. [denne fra Elsevier](#)), men vi har likevel måttet be om spesifisering på e-post for å være sikker. I ett tilfelle har to ulike institusjoner fått motstridende svar fra Elsevier på samme spørsmål om hvorvidt man finner informasjon om varig tilgang i en gitt rapport.

Funn

Det ikke vært tid og kapasitet til å gå grundig inn i rapportene, men UiT har likevel sett relativt detaljert på oversikten over enkeltabonnementer fra EBSCO. Av deres 599 titler har 156 tilgang etter en eventuell oppsigelse. Dette utgjør 26 %. Av disse igjen har kun 10 et tidsspenn som begynner før år 2000, og kun én tittel (*American Journal of Perinatology*) har i realiteten beholdning noe særlig bakover i tid (1983-2024). Ingen av BOTT-ene har denne tittelen i trykt utgave.

UiB sin rapport gir omtrent det samme bildet. Konklusjonen for enkeltabonnementene sin del blir da at det er lite overlapp mellom trykt og digital tilgang på tidsskrifttitlene i våre samlinger. Varig, digital tilgang påvirker dermed ikke avgjørelser om å kassere trykte tidsskrift i nevneverdig grad.

Oppsummering og anbefalinger

Det er viktig å ha klart for seg hva man mener med varig tilgang, og hva det innebærer. I denne sammenhengen snakker vi om kjøp av varig tilgang til elektronisk materiale, som strekker seg utover perioden man har et aktivt abonnement hos leverandøren, altså i prinsippet «for evig». Mange leverandører tilbyr slik «perpetual access», men i hvilken grad kan vi stole på den? Under avsnittet *Who should archive an electronic resource?* (s. 181), problematiserer Vicky L. Gregory dette i læreboka *Collection development and management for 21st century library collections* (2019):

Although many publishers currently attempt to archive their electronic publications, most of them make no commitment regarding the permanence of their archives. When it is no longer commercially profitable to do so, it appears unlikely that publishers will continue to make and maintain archives of their electronic materials. Librarians also worry that a publisher may go out of business or be sold to another company that decides that it is not in its financial interests to continue the original archival arrangements. To make matters worse, even fewer publishers have indicated a commitment to move their materials to current formats as needed for their preservation. Collection development librarians in academic and research libraries should, and typically do, strive to purchase materials with an eye to permanent retention, making preservation and archival issues extremely important to them; the publisher's safeguards likely will not be sufficient for a library's needs in this regard.

Uansett hvordan man vurderer den faktiske sikkerheten for tilgang, er første steg å finne ut hva avtalene vi har med leverandørene sier om varig tilgang. For Sikt-avtalene (som er de fleste) finnes lisensbetingelsene i [Edvarda](#). For de fleste store tidsskriftpakkene har vi arkivtilgang for de årene vi har abonnert, også etter avtaleslutt. Men vi må lese hver enkelt avtale for seg og se hva som gjelder, for å se de enkelte betingelsene og eventuelle unntak.

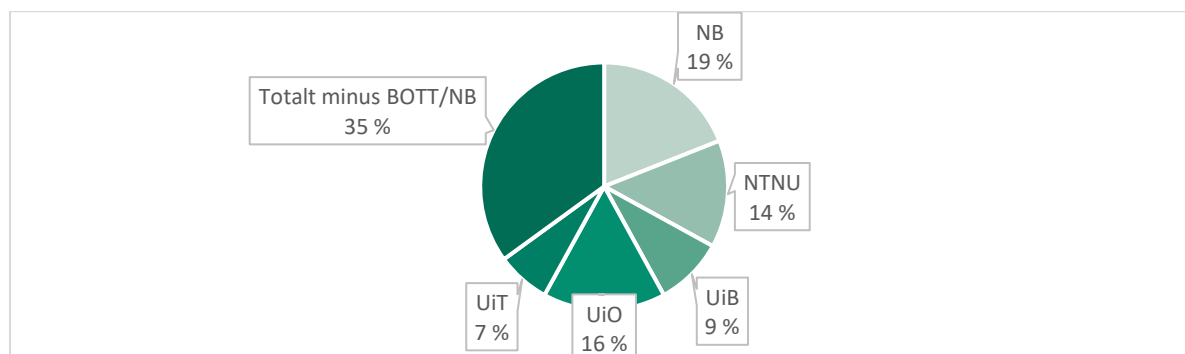
[JSTOR](#) oppfattes gjerne som en bidragsyter for å sikre varig tilgang til materiale. JSTOR er non-profit, og gir tilgang til tidsskrifter fra første årgang og framover, vanligvis med en embargo på noen år bakover fra nyeste hefte, så lenge man abonnerer på tjenesten. Avtalen gir ikke varig tilgang.

[Portico](#) er også en tjeneste som tilbyr digital bevaring. Dette fungerer som en sikkerhet for de forlagene som er inkludert i tjenesten. Noe av innholdet tillater «post cancellation access», men det gjelder ikke alt. Ingen av BOTT-bibliotekene har abonnement på Portico per i dag, men UBO arbeider for å bli med. Vi anbefaler at bibliotekene vurderer om Portico-medlemskap er en vei videre.

Arbeidsgruppa har foreløpig konsentrert seg mest om e-tidsskrifter og tilgang til dem. Når det gjelder e-bøker, er landskapet delt i to. Vi har store e-bokpakker som vi abonnerer på. Disse mister vi tilgangen til når vi avslutter abonnementet. Vi kjøper også en del enkelttitler, og disse eier vi, vi har altså varig tilgang. E-bøkene i JSTOR er alle i den siste kategorien, men i Ebook Central for eksempel, er det en blanding.

BOTT-bibliotekenes rolle og betydning i den nasjonale dokumentleveransen

Fag- og forskningsbibliotek i Norge er i den heldige situasjonen at de som deltakere i BIBSYS-konsortiet kan delta i en felleskatalog. Felleskatalogen forenkler arbeidet med lokalisering av litteratur og bestilling av innlån betraktelig. Figuren under viser fordelingen av fysiske titler i BIBSYS-konsortiet.

Figur 1: Fordeling av fysiske titler

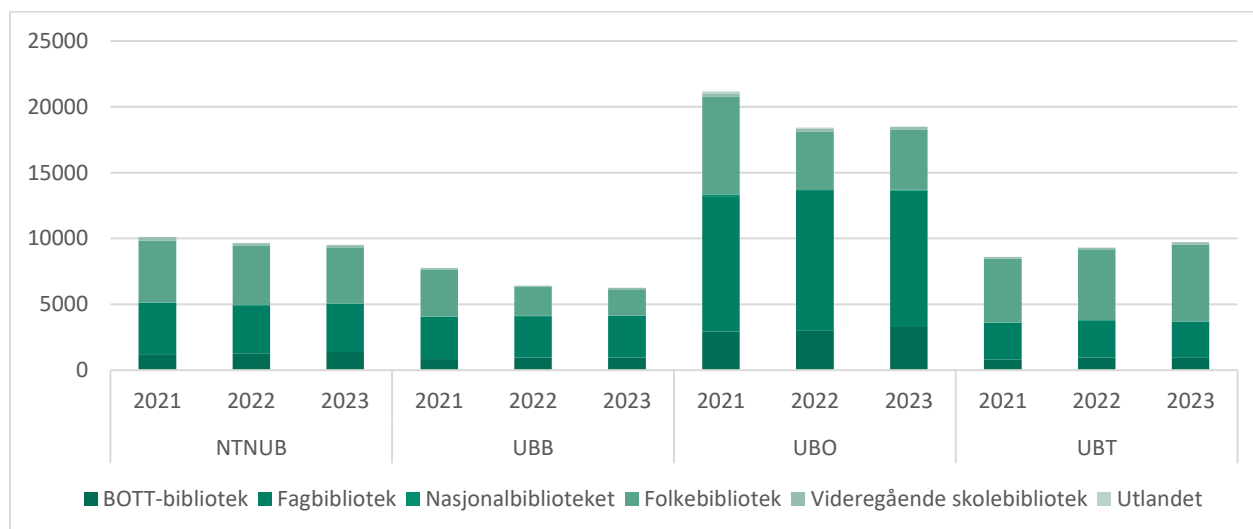
BOTT-bibliotekene har beholdning på i alt 46 % av alle fysiske titler (norske og utenlandske) i konsortiet. Legger vi BOTT-ene og Nasjonalbibliotekets beholdninger sammen, er vi oppe i 65 %. Disse tallene tilsier at BOTT-bibliotekene spiller en viktig rolle i den nasjonale dokumentleveransen.

I dette kapittelet redegjør vi for utlån og innlån BOTT-bibliotekene imellom, og mellom BOTT-bibliotekene og andre bibliotek i Norge eller i utlandet. Vi bruker fjernlån som en fellesbetegnelse på bibliotekenes aktiviteter knyttet til utlån og innlån mellom bibliotekene. En beskrivelse av BOTT-bibliotekenes utlån til egne brukergrupper, finnes i kapittelet *Interne utlån og bruk av samlingene*.

Utlån og innlån til andre bibliotek

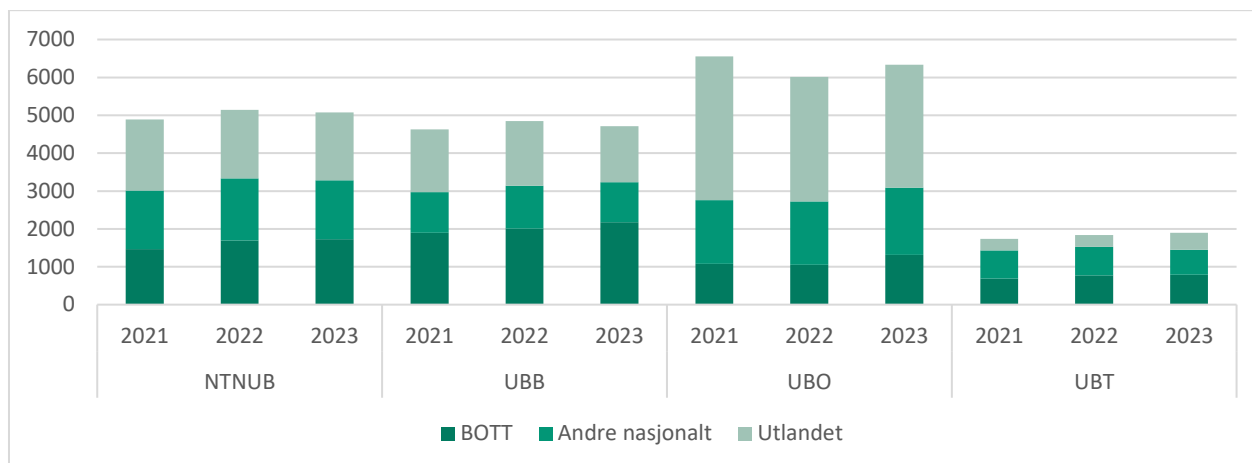
Det er høyt utlån til andre, norske fagbibliotek. Folkebibliotekene er også en vesentlig lånegruppe, mens fjernlånet til utlandet er ganske beskjedent. Utlånet BOTT-bibliotekene imellom er relativt begrenset. Det er interessant å se at så mye av utlånet er utenlandske titler.

Figuren nedenfor viser antall utlån fra BOTT-bibliotekene, og ut fra språkkoden ser vi at utenlandsk litteratur utgjør 64-83 % av fjernlånet, (NTNUB=67 %, UBB=78 %, UBO=83 % og UBT 64 %).

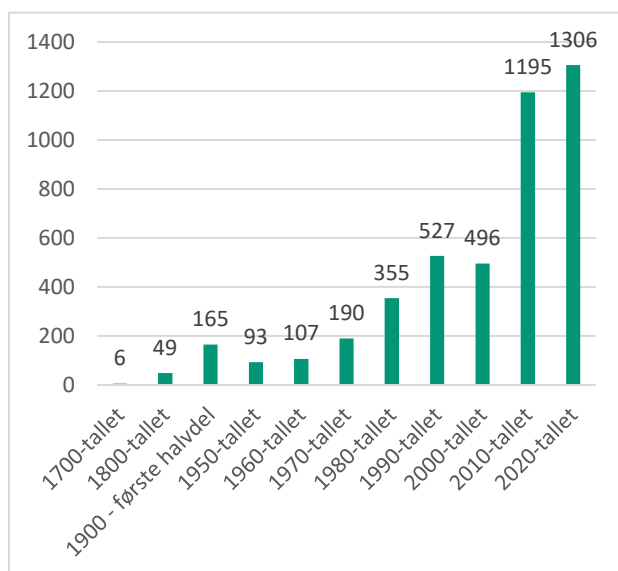
Figur 2: BOTT-bibliotekenes fjernlån (utlån)

BOTT-bibliotekenes totale innlån vises i figuren nedenfor. Med unntak av Oslo, er mesteparten av BOTT-enes innlån fra egne rekker eller fra andre norske bibliotek, vesentlig fagbibliotek.

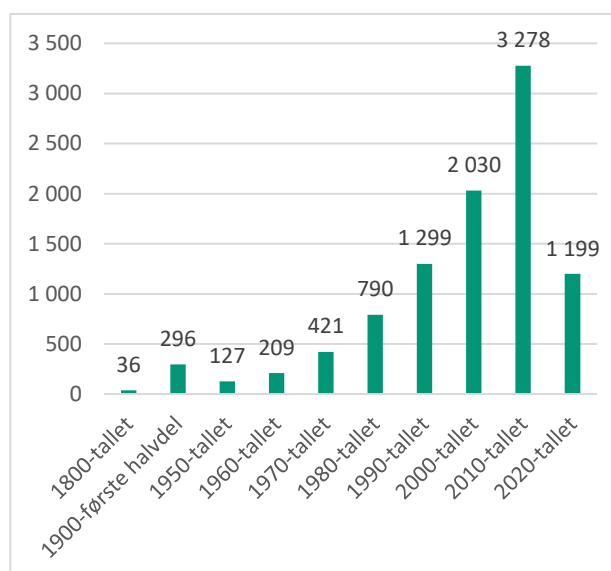

Figur 3: BOTT-bibliotekenes innlån

Fra Bergen har vi tall på fordelingen av innlån fra alle typer bibliotek, sortert etter utgivelsesår. Figuren til venstre viser utgivelsesår på tidsskriftkopier, mens figuren til høyre viser bøker.

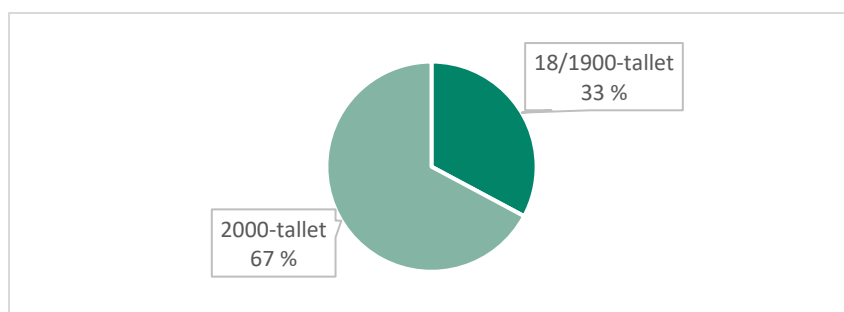

Figur 4: UBBs antall bestilte kopier 2021-23

Figur 5: UBBs innlån 2021-23 per utgivelsesår

Vi ser at det hovedsakelig er nyere materiale som lånes inn fra andre bibliotek. Dersom vi framstiller dette grafisk, ser vi 2/3 av innlånet til UBB er fra 2000-tallet.

Figur 6: UBBs innlån 2021-23 etter utgivelsesårhundre

Innlån mellom BOTT-bibliotekene

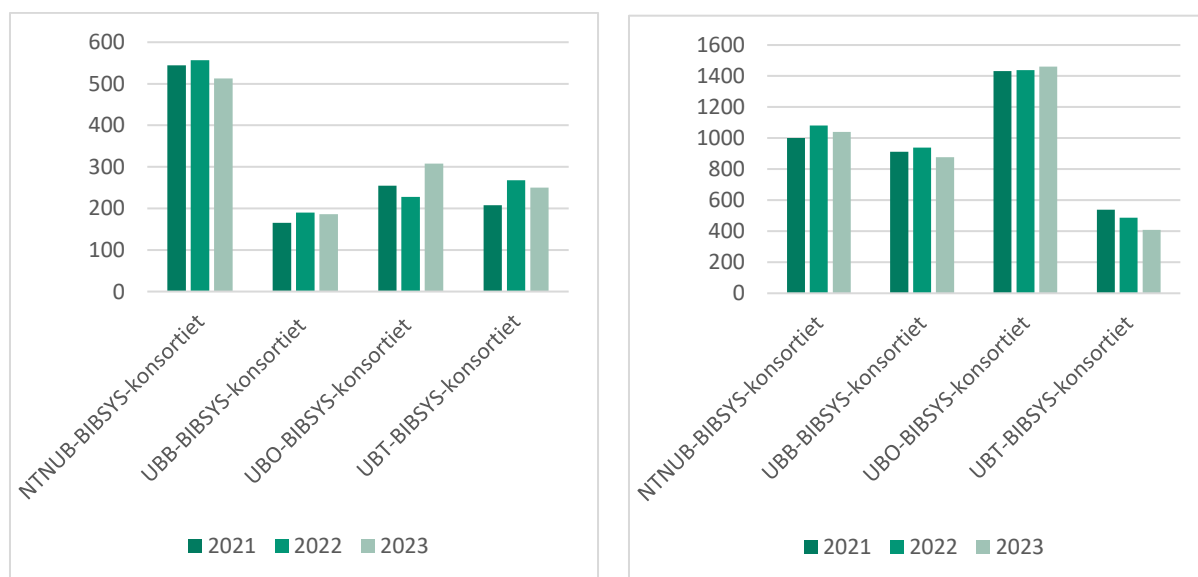
Figurene under viser hvor mye BOTT-bibliotekene låner inn fra hverandre og fordelingen mellom bøker og tidsskriftartikler.

Figur 7a og b: Innlån fra de andre BOTT-bibliotekene, til venstre kopier og til høyre bøker

Innlån fra BIBSYS-konsortiet

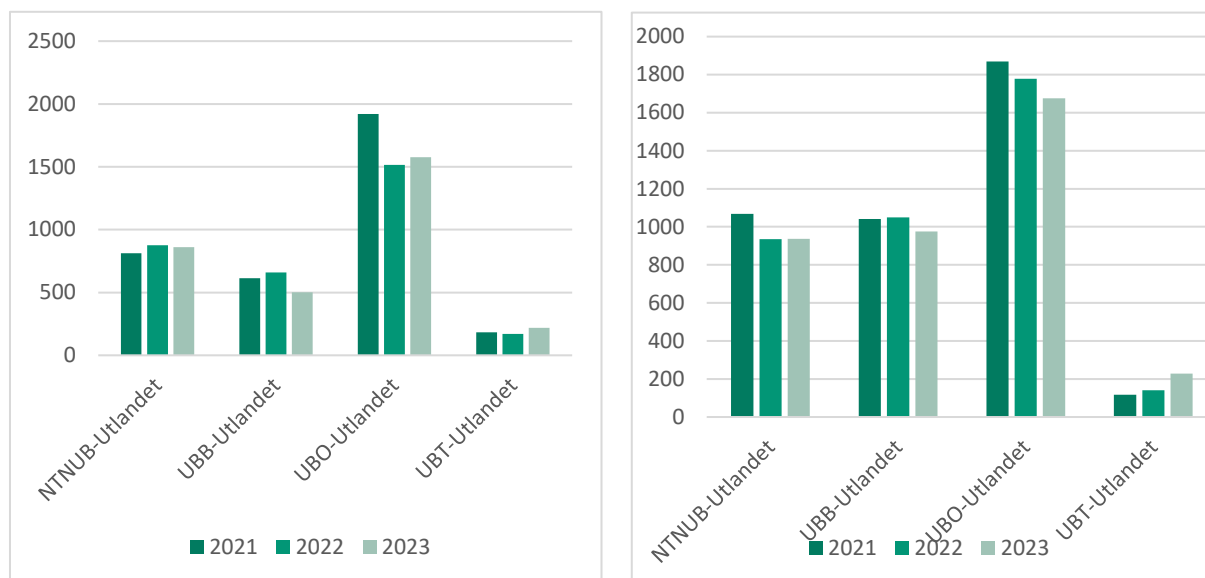
Figurene under viser hvor mye BOTT-bibliotekene låner inn fra BIBSYS-konsortiet og fordelingen mellom bøker og tidsskriftartikler. Innlån innen BIBSYS-konsortiet er relativt beskjedent.

Figur 8a og b: Innlån fra andre bibliotek i BIBSYS-konsortiet, til venstre kopier og til høyre bøker

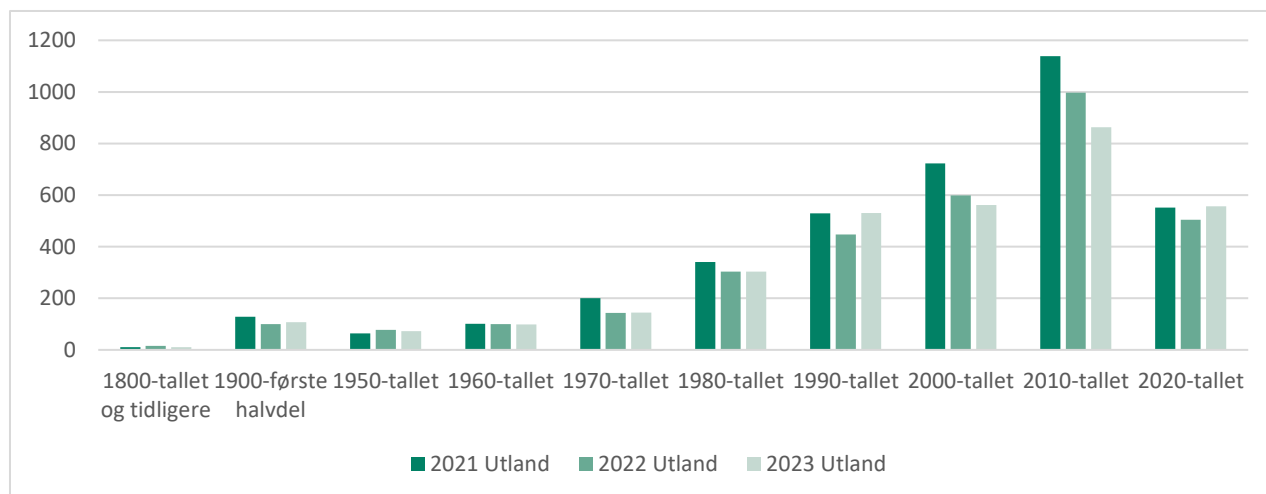
Innlån fra utlandet

De følgende figurene gir en inndeling av innlånet fra utlandet fordelt på bøker og tidsskriftkopier.

Figur 9 a og b: Innlån fra utlandet, til venstre kopier og til høyre bøker

Vi ønsket også å finne ut av hvorvidt det vi låner inn fra utlandet er av nyere dato eller eldre materiale. Til det ble det sett på tall fra UBO, se nedenfor. Disse tyder på at det er vesentlig nyere bøker som lånes inn. At det er færre innlånte dokumenter på 2020-tallet kan ha sammenheng med pandemien, men kan også skyldes at e-bøker ikke kan fjernlånes. At politikken ved BOTT-bibliotekene ellers er at materiale vurderes innkjøpt før det lånes inn, kan også ha betydning i denne sammenheng. Når nyere litteratur likevel bestilles fra utlandet, må dette ses i sammenheng med at nyboksaltet foregår over en begrenset periode.

Figur 10: UBOs innlån fra utlandet etter utgivelsesår

Låneveier ved innlån fra utlandet

I tabellen nedenfor har vi identifisert de viktigste utenlandske leverandørene som BOTT-bibliotekene bruker. Leverandørene opptrer som et mellomledd for hovedsakelig akademiske bibliotek i et geografisk område. De fleste tar betalt for tjenesten, og fraktkostnader kommer i tillegg i de tilfellene det gjelder et fysisk lån som skal returneres.

Leveringstjeneste	Geografisk område	Beskrivelse	Benyttes av
British Library (ute av drift)	Storbritannia		NTNUB
Swisscovery	Sveits	500 biblioteker i Sveits	UBB
SUBITO	Tyskland	40 akademiske biblioteker i Tyskland, Østerrike og Sveits, avgiftsbasert, kun print levering til sluttbruker	NTNUB UBB UBO UBT
BVB (Bibliotheksverbund Bayern)	Tyskland	150 biblioteker i Bayern	NTNUB UBB (reserve)
Technische Informationsbibliothek (TIB)	Tyskland		NTNUB UBO (via Subito)
Karlsruher virtueller Katalog, KVK (?)	Tyskland	avgift IFLA vouchers	UBB
Staatsbibliothek zu Berlin Blauer Leihverkehr	Tyskland		UBO
OCLC Interlibrary Loan	USA og andre	10 000 biblioteker	NTNUB UBB UBO UBT
NLM Docline	USA		UBO UBT
Netpunkt	Danmark	dekker danske bibliotek og den danske nationalbibliografi	NTNUB UBB UBO UBT
Kgl. Bibliotek	Danmark		UBO (lokalt)
Libris	Sverige		NTNUB UBB UBO UBT
Andre leveringstjenester: Get it Now			NTNUB UBO

Tabell 13: De mest brukte låneveiene

Oversikten viser at det for fjernlånstjenester fra utlandet er 13 større leveringstjenester for utlån. Kun fire av disse benyttes av alle BOTT-bibliotekene, fire benyttes av to BOTT-bibliotek og fem av kun ett. Variasjonen i bruk av leveringstjenester for fjernlån fra utlandet, tilskrives i stor grad den faglige profilen til det enkelte BOTT-bibliotek. BOTT-bibliotekene bruker likevel i stor grad de samme større, internasjonale låneveiene Subito og OCLC, og for Norden Libris og Netpunkt. Antagelig går den største delen av bestillingene til disse store leverandørene.

Risikoanalyse som gjelder innlån fra utlandet

For å undersøke nærmere om det er oppfattet som risikabelt i å benytte disse nevnte utenlandske leverandørene, har innlånspersonale ved alle BOTT-bibliotekene blitt kontaktet og bedt om å svare på en undersøkelse. Bibliotekene ble anmodet om å oppgi hvilke utenlandske innlånstjenester de benytter og ble stilt disse spørsmålene:

- Hvordan vurderer dere risikoen for at leveringstjenesten forsvinner?
- Hvis leveringstjenesten forsvinner, hvordan vil dere ivareta innlånsbestillingene?
- Har dere erfart tidligere at en leveringstjeneste har forsvunnet?
- I så fall, hvordan påvirker det innlånet, og hvordan ivaretok dere innlånsbestillingene som har vært ivaretatt av denne leveringstjenesten?

Innlånstjenestene ved BOTT-bibliotekene er alle bemannet med erfarne bibliotekarer. Det er derfor interessant at svarene varierte. Noen mente at det ikke er risiko for at utenlandske tjenester forsvinner, mens andre mente at det kan skje. Et eksempel som ble trukket fram er British Library, som på grunn av et dataangrep i oktober 2023, fremdeles ikke kan levere fjernlånstjenester. Også økonomiske forhold som pris på tjenesten og økte fraktkostnader, samt nedskalering av fysiske samlinger og geopolitiske forhold ble trukket fram som mulige risikoer. Det er også en viss fare forbundet med at en leverandør kan gå konkurs eller på annen måte bli borte fra markedet. Dette er faktorer som det ikke er mulig å ha innflytelse på. Med unntak av British Library, er det imidlertid ingen som har opplevd at en leveringstjeneste har forsvunnet.

På spørsmålet om hvordan innlånsbestillingene skal ivaretas dersom en sentral leverandør forsvinner, svarer de fleste av respondentene at man da må finne alternative kilder eller kontakte det enkelte bibliotek direkte. Slike omstillinger vil være svært ressurskrevende. Det er også en risiko knyttet til om enkeltbiblioteker er villig til å tilby utlån/kopiering/skanning til utenlandske bibliotek.

På slutten av undersøkelsen ble det gitt mulighet for å føye til øvrige erfaringer og betraktninger. Disse er oppsummert under.

Styrker	Svakheter	Andre muligheter/utfordringer
<ul style="list-style-type: none"> - Tidsbesparende å bruke leveringstjenester – når flere bibliotek - Raske på levering - Levering av digitale kapital-kopier - Elektronisk kopi direkte til låner - Kontrakter – forpliktelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Enkelte leveringstjenester har høye avgifter - Dårlige grensesnitt, tidskrevende å benytte i bestilling - Kun papirkopi til låner - Høye fraktkostnader - Redusert økonomi og sentraliseringsprosesser (samlinger utilgjengelig/reduert/ «Collective Collections») - Cybersikkerhet (hackerangrep) - Pandemier og redusert servicetilbud - Høyere lokalt innkjøp (positivt?) - Sårbart at det i et fjernlånssamarbeid forventes lik service fra begge sider 	<ul style="list-style-type: none"> - Utestenging (brutt betingelser som mottaker) - Bedre Alma-funksjonalitet for lån i nasjonalt konsortium

Tabell 14: Andre erfaringer med innlån fra utlandet

Oppsummering og anbefalinger

Fjernlånssamarbeidet er basert på etablerte metoder og samarbeidsformer, samtidig som miljøene også prøver ut nye aktører som artikkelleveringstjenesten Get it Now.

BOTT-bibliotekenes egne samlinger er vårt bidrag til fjernlånssamarbeidet. En sammenlikning av tallene for utlån og innlån, viser at BOTT-bibliotekene ikke uventet er store nettleverandører i den nasjonale dokumentleveransen mellom bibliotekene.

Innlån fra andre er et viktig og nødvendig supplement til egen samling. Tallene over har vist at det er mest etterspørsel etter nyere litteratur, til tross for at BOTT-bibliotekene prøver innkjøp før en innlånsbestilling iverksettes. Det er en utfordring at e-bøker ikke kan fjernlånes.

I lys av prosjektets intensjon om å sikre tilgang til trykte samlinger framover, er det flere aspekter som er interessante å trekke fram. Samarbeid mellom BOTT-ene skal sikre fortsatt nasjonal tilgang til forskere, studenter og allmennheten hvis/når det enkelte bibliotek må redusere egne samlinger. Å bevare samlinger i Norge innebærer en raskere og tryggere dokumentlevering.

Universitetsbiblioteket i Oslo har tall som viser at gjennomsnittlig leveringstid i 2023 var 7,4 dager for bøker som finnes i Norge og 16,7 dager for bøker som må skaffes utenfor Norden.

Som beskrevet over er det grunner (marked, økonomi og geopolitiske forhold) til å anta at det er større risikoer forbundet med dokumentleveranse fra utlandet enn fra norske bibliotek. At NB ikke lenger er en garantist for bevaring av utenlandsk materiale, viser også at det er viktig å bevare utenlandske samlinger i Norge.

Interne utlån og bruk av samlingene

Et spørsmål som har kommet opp under prosjektperioden vår, er hvilken bruk det er av trykte, eldre samlinger. I forrige kapittel gjorde vi rede for fjernlånsvolumet, i dette vil vi belyse magasinutlån til våre «interne» brukere, altså det som ikke er utlånt til andre bibliotek.

Tidsskrift

Med unntak av Tromsø finnes det ikke noen komplett utlånstatistikk over trykte tidsskrift. Dette skyldes at tidsskrift som oftest ikke er til utlån, kun til bruk på lesesal (presensbruk) eller at materialet kopieres og sendes bruker.

Nedenfor presenteres tall fra Tromsø. I sum ser vi at Tromsø-tallene ikke er svært høye – og også nedadgående. Tabellen viser UBTs utlån fra tidsskriftsamlingene eksklusivt norsk materiale. Utlånet varierer noe mellom de ulike lokasjonene og fagsamlingene.

Type materiale	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Book - Physical	169	302	356	294	345	243	216	200	147
Journal - Physical	173	438	415	457	400	241	228	174	150
Journal (Ceased publication) - Physical	65	133	189	134	137	97	66	48	43
Newspaper - Physical		0	0	1	0	0	1		
Notated music - Physical			1						
Other Serial - Physical	26	100	80	88	69	101	70	55	43
Other Serial (Ceased publication) - Physical	4	54	25	29	106	33	24	25	15
Undefined		0	0	0	0	0	1	0	0
Totalsum	437	1027	1066	1003	1057	715	606	502	398

Tabell 15: UiTs utlån fra tidsskriftsamlingene (inkludert magasin) - kun utenlandsk

Ofte kopierer bruker aktuell artikkel i stedet for å låne tidsskriftheftet. Denne typen bruk er det stort sett ikke mulig å tallfeste. Derfor er utlånstallene kun å betrakte som et estimat på bruken av de fysiske tidsskriftsamlingene.

Bøker

I motsetning til tidsskriftene, har vi utlånstall for bøker. Vi ønsket helt spesifikt å isolere utlån fra lukkede magasinsamlinger, men ulike forhold gjør at tallene blir noe upresise. Det er derfor nødvendig å knytte noen kommentarer og også usikkerhetsmomenter til dataanalysen:

- Tallene er hentet fra Alma og viser lån fra 2015 til dags dato
- Utvalget er avgrenset til materiale som ikke er definert som tidsskrift
- Det er ikke tatt høyde for hvor materialet befant seg da det ble utlånt. Dette betyr at bøkene kan ha blitt utlånt fra åpne hyller, før materialet ble magasinert
- Tallene viser ikke antall lån, men antall eksemplar (items) som har vært lånt ut minst én gang
- Vi mener at tallene er eksklusivt utlån til andre bibliotek, men det kan ikke fastslås sikkert
- Tallene omfatter både norsk og utenlandsk materiale

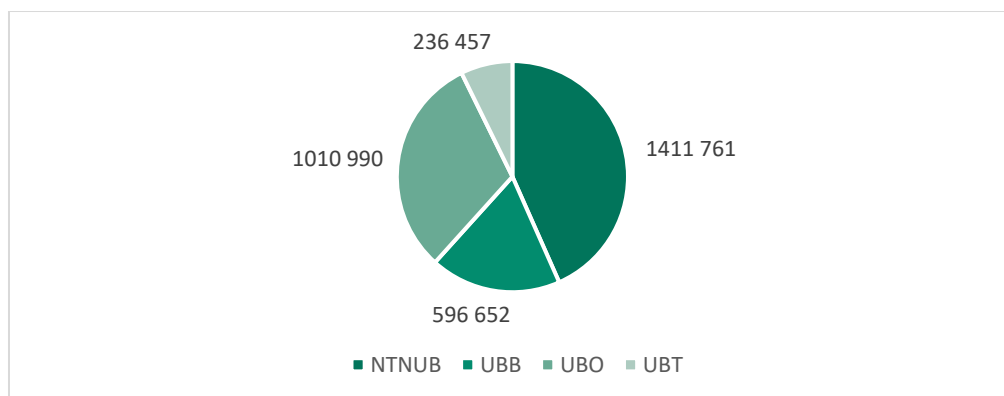
Vi ønsket å studere hvilke deler av de magasinerte samlingene som har vært utlånt siden vi gikk over til Alma som system. Det enkelte BOTT-biblioteket lagde dermed en oppdeling etter utgivelsesår.

En oversikt per bibliotek finnes i Vedlegg 5.

Bibliotek	Total beholdning i lukkede magasin	Totalt utlån fra 2015- d.d.	Utlån i prosent
NTNUB	1 411 761	72 690	5,15 %
UBB	596 652	25 876	4,34 %
UBO	1 010 990	91 307	9,03 %
UBT	236 457	22 4999	9,56 %

Tabell 16: BOTT-bibliotekenes beholdning og utlån fra magasin, perioden 2015-d.d.

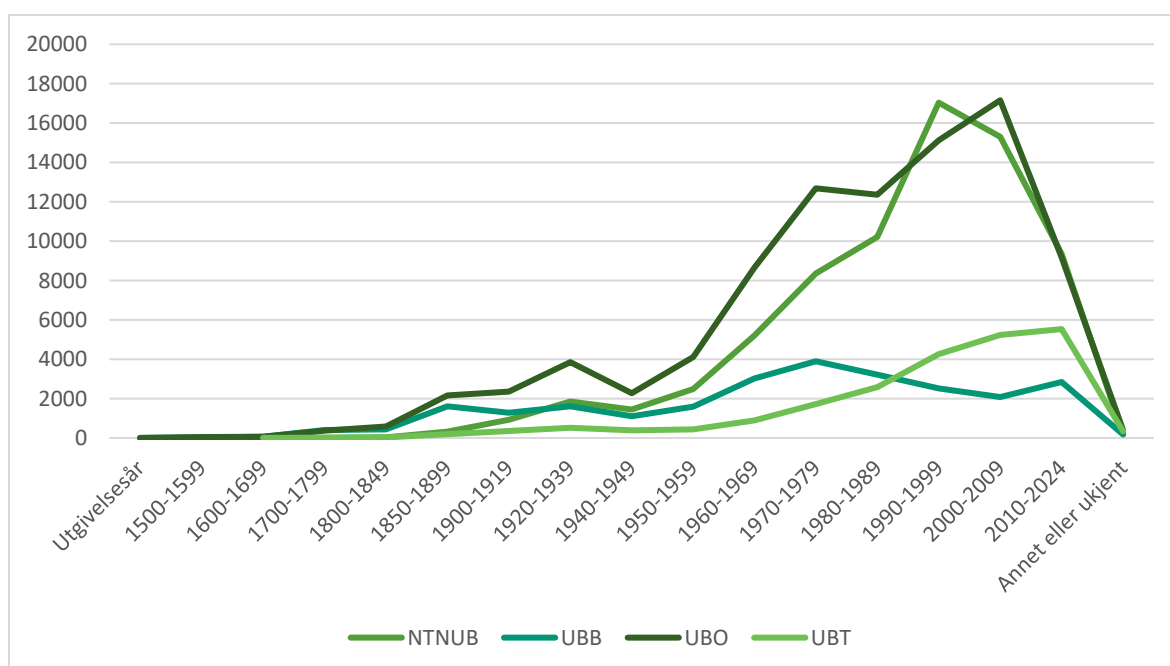
Dersom vi ser på tallene i sum, ser vi at det på UBO og UBT er vesentlig større utlån fra lukkede magasiner i % av total beholdning enn ved NTNUB og UBB. Utlån i prosent må ses på som en indikasjon, siden det kan være flere forhold som påvirker tallene, for eksempel at dokumentene har vært lånt ut i perioden de stod i åpne samlinger, bibliotekenes samlingsprofiler, magasinkapasitet eller magasineringsaktivitet.

Figur 11: BOTT-bibliotekenes utlån fra magasin, perioden 2015-d.d.

Utlån fordelt på utgivelsesår

Vi foretok også en analyse av hvordan utlånene fordelte seg etter utgivelsesår. Statistikk per bibliotek finnes i Vedlegg 5. Nedenfor gis en sammenfatning.

Figur 12: BOTT-bibliotekenes utlån fra magasin per utgivelsesår, perioden 2015-d.d.

Tallene over samstemmer ganske godt med resultatene fra BOTT-bibliotekenes eget innlån fra andre bibliotek (se forrige kapittel). Vi ser at det er de nyeste utgivelsene som lånes ut fra magasinene, på samme måte som det meste av innlånene våre var av nyere dato. Det aller eldste materialet er svært lite utlånt. Når dette lånes ut, er det til bruk på lesesal, siden dette oftest er verdifullt materiale. En del eldre materiale blir også digitalisert ved etterspørsel, dette blir ikke registrert som utlån.

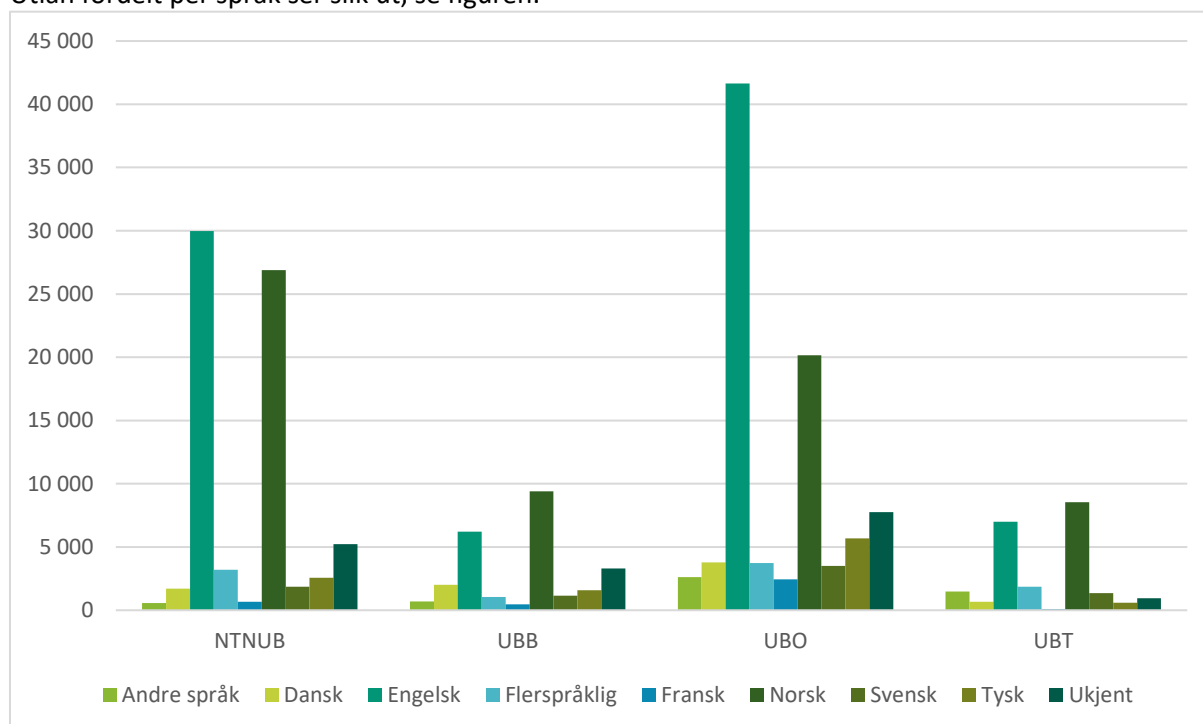
Det er interessant å se at UBB har en noe annerledes kurve hvor det er størst magasinutlån på materiale fra 1970-årene. NTNUB har størst utlån fra 1990-tallet, mens UBO og UBT har størst utlån fra 2000-2009. Dette kan langt på vei forklare hvorfor utlånsprosenten fra magasin er vesentlig høyere for disse to bibliotekene.

Hvor a jour man er med magasinering, kan antageligvis også forklare mye av variasjonene i kurven over. Alle bibliotekene har et behov for å magasinere materiale i åpne hyller, men har større eller mindre restanser på dette området.

Utlån etter språk i dokumentene

Vi ønsket også å studere språkprofilen til dokumentene som lånes fra magasin. En oversikt per bibliotek finnes i Vedlegg 6.

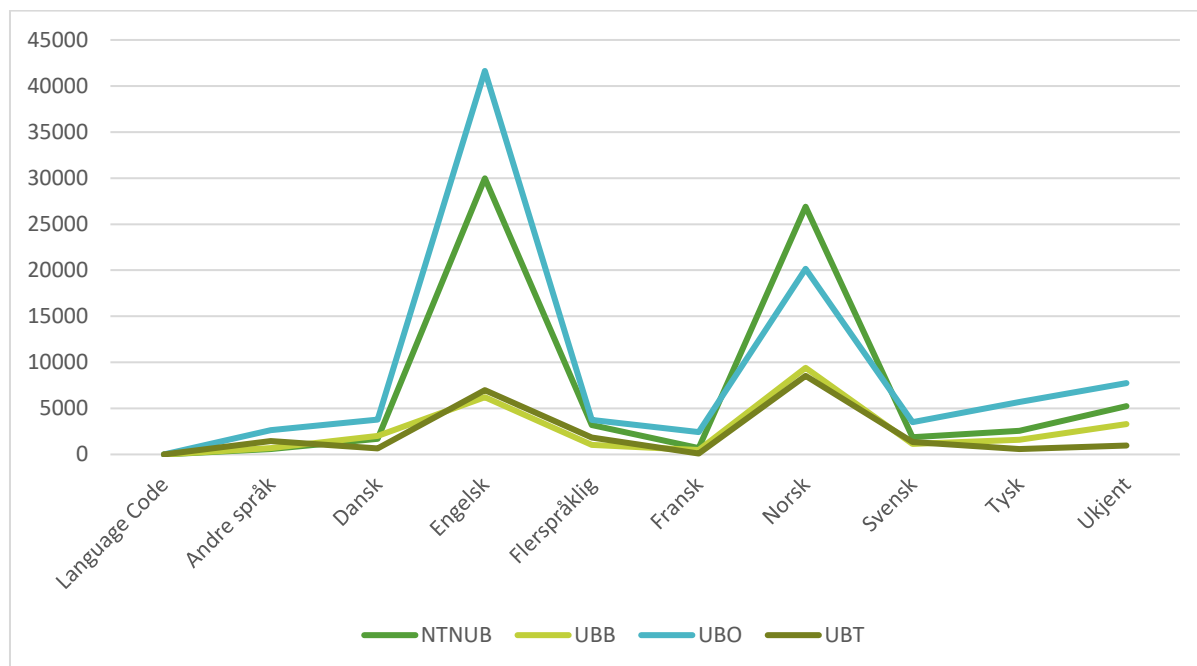
Utlån fordelt per språk ser slik ut, se figuren.

Figur 13: BOTT-bibliotekenes utlån fra magasin per språk, perioden 2015-d.d.

Det er særlig interessant å se fordelingen mellom norsk og engelskspråklig litteratur. I NTNUB og UBO er engelskspråklige dokumenter mest utlånt, mens det i UBB og UBT er mest utlån av norskspråklig materiale. I NTNUB er forskjellen mellom engelsk og norsk relativt liten (ca. 3 000 utlån), mens UBO har dobbelt så mange utlån av engelskspråklige som norskspråklig materiale. At norskspråklig materiale er såpass mye utlånt alle steder, viser at det er viktig å oppbevare også eget lands publikasjoner selv om Nasjonalbiblioteket har det nasjonale oppbevaringsansvaret. Vi har også i UH-sektoren et ansvar for å ta vare på det norske fagspråket.

Ellers er det en del utlån av svensk og dansk blant de nordiske språkene. Blant verdensspråkene har alle noe utlån av tysk og fransk materiale. Figuren under gjør det lettere å sammenlikne fordelingen mellom bibliotekene.

Figur 14: BOTT-bibliotekenes utlån fra magasin per språk, perioden 2015-d.d.

Med unntak av fordelingen mellom norsk og engelsk, ser vi at kurvene viser relativt likt fordelingsmønster.

Oppsummering og anbefalinger

Tallene som er presentert over er på mange områder både mangelfulle, usikre og også vanskelige å tolke. Statistikken danner likevel et grunnlag som gir rom for noen refleksjoner og mulige anbefalinger.

For tidsskriftene sin del, viser tallene fra UBT at det er forholdsvis lite etterspørsel etter tidsskriftartikler. Dette støtter vår antagelse om at det samlet sett kan være god økonomi i å redusere antall tidsskriftstitler som flere UB-er eier. Vi kan ikke se av tallgrunnlaget som foreligger at en reduksjon av antall tidsskrift vil føre til noen større pågang av fjernlånsforespørsler ved det enkelte UB. Det er dermed liten grunn til å anta at en reduksjon av tidsskrifter som flere eier, vil gi økte kostnader i håndtering eller føre til større transportkostnader. Siden bibliotekene hovedsakelig sender skannet artikkel til mottaker, foregår forsendelse av tidsskriftartikler fra trykte kilder per i dag i stor grad i digital form.

På boksiden observerer vi at det er lite utlån av de aller eldste samlingene. Det er nyere materiale som i noen grad etterspørres. En reduksjon av dubletter som eies av flere bibliotek, kan dermed føre til en viss økning i fjernlånet mellom bibliotekene. Siden e-bøker ikke kan fjernlånes, og opphavsrettslovgivning kun tillater en begrenset grad av digital leveranse av artikler i /deler av bøker, vil en stigende etterspørsel etter nyere, trykt materiale innebære økt transportaktivitet mellom bibliotekene. Kostnadene dette vil føre med seg må vurderes opp mot kostnadsbesparingene som ligger i å redusere magasinkapasiteten ved det enkelte BOTT-bibliotek.

Framtidig tjenestelevering

Prosjektet undersøkte via tjenestedesign og metoden brukerreiser, hvordan og hvilke(n) tjeneste(r) BOTT-bibliotekene kan levere basert på de trykte, utenlandske samlingene. Det ble valgt å bruke bestilling av tidsskriftartikkel som eksempel for brukerreiseundersøkelsen. Ifølge Brattli et al. (2023) defineres brukerreiser som «... en visuell oversikt over de ulike stegene en bruker går gjennom i benyttelse av en tjeneste». Det er tatt utgangspunkt i at litteraturen vil være tilgjengelig for fjernlån til brukerne ved de andre BOTT-bibliotekene, og at bestilling utføres via gjeldende søkeverktøy og biblioteksystem. Undersøkelsen vurderte fordeler, stopp- og smertepunkt biblioteket/brukeren kan oppleve ved gitt tjenestekvalitet. Bærekraftshensyn ble ikke spesifisert særskilt.

Det er en klar tidsbesparende fordel for brukerne å ha fysisk litteratur tilgjengelig i Norge. Det tar kortere tid å sende mellom bibliotek innenlands, enn å bestille sending fra utenfor Norge. Dette framkom også i fjernlånskapittelet. Ved digital tjenestelevering vil transporttid forsvinne. For bibliotekene er det også en fordel å unngå kostnaden ved bruk av utenlandske leveringstjenester og risiko for ustabil ytelse.

Stoppunkt kan skyldes ulik prioritering av arbeidsoppgaver i bestillingsprosessene. For eksempel kan de manuelle operasjonene gi varierende behandlingstid og eventuelt økt leveringstid. Ved å skanne artiklene og oversende disse til brukerne digitalt, reduseres leveringstiden. Andre smertepunkt er mangelfulle metadata eller lokaliseringssopplysninger i bibliotek katalogen. Det er også opphavsrettslige aspekt ved levering direkte til bruker, og in-house lagring av digital kopi, jf. Kopinor-avtale ([ny fra 2025](#)).

Selv om brukerreisen hadde tidsskriftartikler som utgangspunkt, mener vi at punktene over i stor grad samsvarer med situasjonen for trykte bøker. Her er imidlertid digitale kopier noe mindre aktuelt, med mindre det kun er kortere artikler/utdrag av bøkene brukeren etterspør.

Oppsummering og anbefalinger

Den mest ønskelige tjenesten er levering som både gir brukeren rask tilgang til etterspurt litteratur, og som også gir eier- og bestillerbibliotekene minst mulig ressursbruk og færrest mulig kostnader. Det sikrer vi gjennom en tjeneste som i størst mulig grad overfører dokumentene til brukerne i digital form. Dette samsvarer i stor grad med hvordan vi jobber i dag. Et samarbeid vil imidlertid føre med seg at BOTT-bibliotekene må forplikte seg til å avsette tilstrekkelig med ressurser, og blir enige om et ønsket servicenivå for å kunne møte en eventuell større etterspørsel.

Situasjonen i andre land

Internasjonalt finnes det mange prosjekter og etablerte samarbeid om felles samlingsforvaltning. Noen har startet opp relativt nylig, mens andre har vært operative i mange år.

Storbritannia

Et av de tidligste initiativene var United Kingdom Research Reserve (UKRR), som ble etablert i 2007. Gjennom dette prosjektet oppnådde deltakere fra England, Wales, Skottland og Nord-Irland å etablere et samarbeid for å sikre dokumentasjon, bevaring og deduplisering av trykte tidsskrift. Det er verdt å merke seg at det ikke skiller på språk eller utgivelsessted, slik at både britiske og utenlandske tidsskrifter oppbevares. Prosjektet har hatt flere faser, og har resultert i en dokumentasjonstjeneste som er forankret i British Library. Rapportene som er gjort i prosjektet viser at det har vært, og fremdeles er, store besparelser i kostnader knyttet til magasinering.

I og med at dette prosjektet har vist seg vellykket, har man i Storbritannia også startet opp et tilsvarende prosjekt for monografier. Prosjektet har fått navnet United Kingdom Print Book Collection (UK PBC) og innebærer at de samarbeidende bibliotekene stiller til rådighet (minst) 7 eksemplar av en gitt bok. Avtalen omfatter materiale opp til 2010. Det ble anslått at ca. 100 bibliotek ville være med i samarbeidet ved lansering ultimo 2024. Alle partnerne undertegner «memorandum of understanding» og bestemmer om de ønsker å være

- Participating members (sjekker beholdning slik at unikt/sjeldent materiale ikke kasseres)
- Retaining members (forplikter seg til å oppbevare publikasjonene lokalt i et lengre tidsrom)
- Receiving members (et fåtall bibliotek som kan motta trykte bøker fra andre institusjoner og oppbevare for fremtiden)

På prosjektsamlingen vår i juni 2024, ble dette prosjektet presentert digitalt for alle interesserte ansatte i bibliotekene våre.

Østerrike

På samme samling ble også det østerrikske prosjektet Shared Archiving – ubifo presentert. Dette er et samarbeid om arkivering av elektroniske forskningstidsskrift, uavhengig av språk/utgivelsessted. Det er inngått forpliktende avtaler mellom bibliotekene. Prosjektet har eksistert siden 2014 og dermed høstet mye kunnskap og erfaringer. I likhet med hvordan vi tenker BOTT-samarbeidet organisert, innebærer ikke dette samarbeidet sentrale bevilgninger eller investeringer i fysisk infrastruktur. Det settes imidlertid av ressurser lokalt blant prosjektpartneren (tilsvarende 0,5 årsverk). Kostnader til transport er svært lave og relativt jevnt fordelt mellom prosjektpartnerne.

Sverige

I Sverige er det også et samarbeid i planleggingsfasen (Swedish Cooperation for Shared Print). Dette er et prosjekt som omfavner både folke- og fagbibliotek, samt både svensk og utenlandsk materiale. Det er gjort en del innledende analyser av samlingene, og interesserte bibliotek har inngått intensjonsavtaler. Prosjektet ble presentert på prosjektmøtet i november 2024. Det vil være formålstjenlig å holde tett kontakt med det svenske initiativet i fortsettelsen.

Danmark

Også i Danmark er det stor interesse for å redusere antall kopier av trykt materiale. De har imidlertid ikke inngått noen formelle samarbeid på linje med det vi i Norge eller Sverige planlegger, men bygget et stort fellesmagasin i Vinge hvor samlinger fra Det kongelige bibliotek og Nationalmuseet oppbevares. Dette prosjektet ble presentert på prosjektmøtet vårt i januar 2024.

Finland

Finland har hatt et depotbibliotek siden 1989. Her kan folke- og fagbibliotekene sende publikasjoner som de ikke lenger ønsker å oppbevare lokalt, uavhengig av om det er finsk eller utenlandsk materiale. Dette tilsvarer hvordan Nasjonalbibliotekets depotbibliotek fungerte tidligere.

EPICo-samarbeidet

De ulike samlingsprosjektene i Europa er medlemmer i EPICo (European Print Initiatives Collaboration). Gruppen ble etablert i Kuopio, Finland i 1999. BOTT-prosjektet deltok på årets EPICo-konferanse i Barcelona 25. -27. september 2024. På dette europeiske møtet var det også deltakelse fra Australia og USA. Også i Canada finnes det tilsvarende prosjekter.

En oversikt over EPICo-medlemmene finnes på hjemmesiden deres <https://epico-libraries.eu/participants/>

Ulike innretninger på samarbeidsprosjektene

En analyse av profilene til samarbeidsinstitusjonene i EPICo og tilsvarende samarbeid i Australia og Nord-Amerika gir oss et klart bilde av at samarbeidsprosjektene varierer i innretning, omfang, ambisjoner og størrelse, og også er tett knyttet opp mot rådende lokale eller nasjonale geografiske, økonomiske og (geo)politiske forutsetninger:

- Antall deltakere i samarbeidet varierer sterkt, men samarbeidspartnerne er hovedsakelig akademiske bibliotek og nasjonalbibliotek. Et mindretall, som Sverige, inkluderer også folkebibliotek
- Alle institusjonene vektlegger behovet for å redusere antall trykte kopier og behovet for å frigjøre biblioteklokaler til brukeraktiviteter. Antall eksemplarer som skal oppbevares varierer, og synes være tilpasset størrelsen på konsortiene og deres geografiske nedslagsfelt
- Hva slags materiale som omfattes av samarbeidet er også ulikt. Noen er rene tidsskriftprosjekter, mens andre omfatter andre, eller alle typer materiale

Vårt inntrykk er at det bare er det norske nasjonalbiblioteket som kun omfatter materiale som er utgitt nasjonalt. I andre land er både nasjonalt og utenlandsk materiale inkludert i samarbeidene.

Mange samarbeidsprosjekter er tett knyttet til etablering av fellesmagasiner. Et eksempel er, som tidligere nevnt, Vinge (Danmark), men også i land som Frankrike, Sveits og Spania finner vi slike initiativ. I fellesmagasinene legges det betydelig vekt på å oppnå gode lagringsforhold. Klimakontroll og bærekraftige løsninger får stor oppmerksomhet. Videre legges det vekt på at man skal kunne utføre konservering i lokalene. Det legges også til rette for effektiv tilgang til samlingene, enten det manifesterer seg i etablering av forskerplasser i fellesmagasinene eller andre typer tjenester.

I prosjekter som satser på desentral lagring i allerede eksisterende infrastruktur, er ikke fokuset så sterkt rettet mot best mulige lagringsforhold. Eksempler på prosjekter som forutsetter desentral lagring er United Kingdom Print Book Collection, vårt eget prosjekt og et samarbeidsprosjekt i Nord-Tyskland (Speicherverbund Nord).

Vi ser at det er ulikt hvor forpliktende samarbeidet er. Noen prosjekter klarer seg med intensjonsavtaler, mens andre ser ut til å ha inngått mer formelle avtaler som avklarer kostnadsfordeling med videre. Tidshorisonten for samarbeidsavtalene kan også variere. I Europa har avtalene i overveiende grad «uendelige» i tidshorisont, men det finnes også eksempler på at avtaler inngås for en periode og dermed gir samarbeidsbibliotekene mulighet for å trekke seg ut av eller forlenge samarbeidet etter «prøveperioden». Alle avtalene vi kjenner til er oppsigbare, men institusjonene forplikter seg til å fortsatt bevare det materialet som en har inngått avtale på i kontraktstiden.

I intensjonsavtalen inngått mellom bibliotekene i United Kingdom Print Book Collection (UK PBC) kan bibliotekene enten sette en slutt dato for «retention» (lagring) eller forplikte seg til langtidslagring på ubestemt tid. Det koordinerende organet vil deretter årlig gå gjennom utløpsdatoer for langtidslagring og forhandle om eventuelle forlengelser av avtaleperioden. I Østerrike inngås avtalen i utgangspunktet på ubestemt tid, men hver samarbeidspartner har rett til å si opp avtalen med en varslingsperiode på seks måneder. Samarbeidspartnerne gis ikke mulighet for oppsigelse i den første treårsperioden.

Hvilken del av samlingene samarbeidet omfatter, er også et interessant spørsmål. I UK PBC samarbeides det om bøker utgitt i eller før 2010. I Østerrike oppbevarer man alle eksisterende tidsskrifter uten at det er satt en tidsbegrensning på utgivelse.

Felles for prosjektene er at det rettes søkelys på metadata. Enkel og sømløs tilgang via publikumskatalogen og gode interne «overvåkningssystemer» i husholdningssystemene er en forutsetning for et effektivt samarbeid.

Oppsummering og anbefalinger

«Omverdensanalysen» over viser at det er mange hensyn som må/kan tas ved valg av samarbeidsmodell.

Etter å ha deltatt på EPICo-konferansen tidligere i år, er vi blitt styrket i at anbefalingene i vårt prosjekt er i tråd med internasjonalt arbeid på området.

Det er også i Norge behov for at vi tar valg som reflekterer den situasjonen vi befinner oss i. Siden Nasjonalbiblioteket fremdeles tar et totalansvar for langtidslagring av publikasjoner utgitt i Norge, er det viktig at vårt samarbeid får en innretning mot utenlandsk materiale.

Det er nødvendig at BOTT-ene avklarer følgende i fortsettelsen:

- Hvilken tidshorisont kontraktene skal inngås for, mulighet for eventuelle forlengelser og hvilke exit-muligheter som skal avtales
- Om avtalen kun omfatter eldre samlinger (utgivelsesår må da oppgis) eller også løpende tilvekst. Prosjektets anbefaling er at samarbeidet også skal gjelde framtidig tilvekst

Vi ønsker å starte samarbeidet innen rammen av BOTT-bibliotekene, men ser at vi senere også gjerne vil utvide samarbeidet til å inkludere andre spesialbibliotek og UH-bibliotek.

Organisering og videreføring av arbeid etter prosjektperioden

Intensjonsavtaler og samarbeidsavtaler

Underveis i prosjektet har vi avklart med UB BOTT-ledelsen at det skal inngås avtaler som formaliserer samarbeidet om samlingsforvaltning og tjenesteleveranser.

Å inngå avtale om samarbeid har følgende fordeler:

- En avtale sikrer et samarbeid om koordinert bevaring av unikt materiale
- En avtale vil bidra til at vi kan sikre ressurser til framtidig tjenestelevering på fjernlån, der digital levering er å foretrekke
- En avtale sikrer forutsigbarhet og langsiktighet
- Økonomiske forutsetninger og ressursfordeling er avklart
- Informasjon om et formalisert samarbeid vil være klargjørende for biblioteksektoren, både i Norge og i utlandet.
- Gjennom samarbeidet beholder BOTT-ene domenekompetanse slik at vi kan utvikle intern effektivisering og bedre tjenester
- Gjennom en avtale beveger BOTT-ene seg fra samhandling til samdrift med stordriftsfordeler
- En avtale om samarbeid om felles ansvar for bevaring av utenlandske ressurser, vil kunne bidra til økt bærekraftig forvaltning

I første omgang er det ønskelig at det inngås intensjonsavtaler mellom BOTT-ene. Formålet med intensjonsavtalen er å bekrefte partenes felles mål om å videreføre samarbeidet med utgangspunkt i prosjektets intensjoner og anbefalinger. På et senere tidspunkt kan det være aktuelt å inngå mer konkrete samarbeidsavtaler.

Prosjektet har fått i oppdrag å lage skisse til en intensjonsavtale som forelegges UB BOTT-direktørene.

Formell deltakelse i EPICo-samarbeidet

Prosjektet har fått invitasjon til medlemskap i EPICo-samarbeidet (European Print Initiatives Collaboration). Ved prosjektets avslutning har vi ennå ikke undertegnet papirene, men fått innbydelse til, og har deltatt på møter i prosjektet.

Så snart en formell avgjørelse om å videreføre BOTT-prosjektet er tatt, bør vi formalisere medlemskapet.

Framtidig organisering av samarbeidet

Gjennom prosjektet har deltakerne opparbeidet seg kunnskaper og forståelse samt fått økt strategisk innsikt i samlingsforvaltning. Det er verdifullt å ta denne kompetansen med videre inn i den operative organiseringen etter prosjektperioden. Vi ønsker derfor at nåværende medlemmer av arbeidsgruppe og styringsgruppe får et ansvar også i det videre arbeidet med felles samlingsforvaltning.

Vi foreslår derfor at det opprettes en koordineringsgruppe som har ansvaret for å iverksette det faglige arbeidet lokalt i organisasjonene samt å koordinere samarbeidet mellom BOTT-bibliotekene. I samarbeidsplattformen BOTT-enes forhandlingsutvalg (populært kalt Lille FU) har vi en tilsvarende organisasjonsmodell.

Vi foreslår at koordineringsgruppen er ansvarlig for at den praktiske samhandlingen og tjenesteleveransene mellom bibliotekene forvaltes i henhold til intensjonene i prosjektet og de

styringssignalene som gis. Deltakerne vil ha ulik kompetanse (samling, metadata, fjernlån, anskaffelser) og har myndighet til å iverksette nødvendige arbeidsoperasjoner og tiltak internt i egen organisasjon. Andre miljøer og ressurspersoner kan kobles til koordineringsgruppen ved behov. Det kan for eksempel tidvis være aktuelt å innhente kompetanse på tjenestedesign og brukermedvirkning. Gruppen skal også fremme forslag til innovasjon eller ytterligere tjenesteutvikling og samarbeidsområder. Koordineringsgruppen rapporterer til sine ledere (den tidligere styringsgruppa) og til sine respektive bibliotekdirektører.

Deltakerne i prosjektet er representert i gruppen med ett medlem hver. Medlemmene består av representanter fra den nåværende arbeidsgruppen og skal i første omgang ha en fungeringstid på to år med mulighet for ytterligere forlengelse. Gruppen konstituerer seg selv og velger en koordinator. Koordinator leder arbeidet i gruppen. Gruppen skal være representert i fora som EPICo og være i dialog med samarbeidspartnere som Nasjonalbiblioteket og Sikt.

Gruppen lager en statusrapport ved hvert årsskifte, og deltar ved behov på møte med BOTT-lederne, evt. sammen med medlemmer av den tidligere styringsgruppa.

Dersom vårt forslag til organisering tas til følge, må det utarbeides et mer detaljert mandat.

Merking av bevaringseksemplar i katalog

Den første og største jobben som må gjøres etter prosjektfasen, er å merke bevaringseksemplarene i felleskatalogen.

BOTT-ene er i en heldig stilling når det gjelder metadata i og med at bibliotekene deltar i en felleskatalog. I dagens biblioteksystem, Alma, finnes mange av de løsningene vi trenger for å merke bestanden vår for langtidslagring.

I løpet av høsten 2024 er BOTT-ene blitt deltakere i Metadata Special Interest Group i det europeiske samarbeidsprosjektet EPICo. Her jobbes det med å utvikle bestep praksis for merking i katalog, slik at data om bevaring av utenlandske, trykte samlinger kan utveksles og forstås internasjonalt.

Parallelt med arbeidet i EPICo har prosjektet også startet en første gjennomgang av hva som må til for å sikre merking i felleskatalogen. Vi er godt i gang med arbeidet. Alma har i øyeblikket løsningene klare for merking av boklig materiale, så det er denne medietypen vi vil starte med. Alma har utvikling av funksjonalitet for merking av bevaringseksemplar for tidsskrift på kjøreplanen for våren 2025. Merking av tidsskriftene må derfor vente til løsningen er på plass.

I løpet av prosjektperioden har det også kommet fram at Nasjonalbiblioteket ønsker å merke det norske bevaringsmaterialet sitt på tilsvarende måte. Vi har derfor startet et samarbeid med NB. Merking i felleskatalogen vil også i stor grad også involvere Sikt. Vi har vært i dialog med Sikt om dette.

Hovedkonklusjoner og -anbefalinger samt forslag til videre arbeid

I inneværende prosjekt har det vært utført mye kartlegging av innholdet i og bruken av BOTT-bibliotekenes trykte samlinger. Kartleggingen har ført til at vi har fått en bedre oversikt over situasjonen ved det enkelte BOTT-bibliotek, men også til sammenlikninger og analyser på tvers av BOTT-bibliotekene.

Vi ser at utenlandske publikasjoner utgjør mesteparten av UB-enes trykte samlinger. Tall fra UiO indikerer at utenlandske monografier utgjør 89 % og utenlandske tidsskrift hele 94,5 % av de trykte samlingene.

En annen observasjon er at de utenlandske samlingene ved BOTT-bibliotekene i stor grad er unike, det vil si kun eid av ett bibliotek. For tidsskriftene utgjorde unike titler 70,4 %, mens hele 74,2 % av titlene var unike boktitler.

Overlappet er likevel betydelig, både når det gjelder bøker og tidsskrift. For tidsskrift er det 14 676 titler som befinner seg i mer enn ett bibliotek. 602 893 boktitler (25,8 %) er boktitler som mer enn ett BOTT-bibliotek eier kopier av. Det er store muligheter for å redusere antall fysiske hyllemeter i magasinene ved å fjerne materiale som eies av flere bibliotek. Bibliotekene står imidlertid helt fritt til å ta egne valg. Bibliotekene befinner seg i ulike situasjoner hvor noen av BOTT-bibliotekene ikke har noe umiddelbart press på å redusere samlingene, mens NTNU må redusere sine samlinger betydelig. Ved uforutsette hendelser, nedlegging av campusbibliotek m.m. kan imidlertid også de øvrige BOTT-bibliotekene komme i en situasjon hvor en må redusere samlingene i løpet av et kort tidsvindu. Å ha klare kriterier for kassasjon og magasinering, vil være uvurderlig i slike sammenhenger. Da slipper vi en vilkårlig utluking av dokumenter.

Analyser av fjernlån viser at BOTT-bibliotekene spiller en vesentlig rolle i dokumentleveransen i Norge. BOTT-bibliotekene er store nettopleverandører til andre fagbibliotek og til folke- og skolebiblioteksektoren. Mesteparten av fjernlånet til andre bibliotek er utenlandsk materiale, noe som er et klart uttrykk for at de utenlandske, trykte samlingene er av stor nasjonal verdi. Å ha utenlandske samlinger i Norge, minsker risikoen for at dokumentene ikke lenger er tilgjengelige for lån. Tiden det tar å fremskaffe dokumentet til sluttbruker er også vesentlig kortere når dokumentene finnes i Norge. Prosjektet har dermed konkludert med at når Nasjonalbiblioteket ikke lenger er en garantist for at utenlandske samlinger oppbevares for ettertiden, må BOTT-bibliotekene i kraft av vår størrelse og andel av utenlandske samlinger i Norge, ta et nasjonalt ansvar for oppbevaring av trykte, samlinger.

Analyser av både fjernlån og internt utlån av våre samlinger, viser at det stor sett er nyere materiale som er i bruk. Vi ser likevel at det er et visst utlån fra eldre samlinger, både tidsskrifter og bøker. Vi har gode rutiner for ekspedering av kopier og forsendelse av bøker, så her kan vi forholde oss til dagens rutiner i stor grad samtidig som vi også sammen kan ta i bruk nye metoder for anskaffelser og etablere nye arbeidsflyter ved behov. Basert på de analysene vi har gjort, kan vi ikke se grunner til at utlånet av eldre dokumenter kommer til å økte noe særlig om vi påtar oss et økt bevaringsansvar.

Vi ønsker at avtalen om langtidslagring omfatter materiale som befinner seg i magasiner. Derfor foreslår vi at vi framover merker aktuelt materiale for bevaring når det tas ut av åpne samlinger og magasineres.

Hovedanbefalinger

Basert på funnene i prosjektet, har prosjektgruppen følgende anbefalinger:

- Det enkelte BOTT-bibliotek må forplikte seg til å oppbevare tidsskrift og bøker som kun ett bibliotek eier. Mulige unntak kan være dokumenter på lite aktuelle språk og tidsskrift hvor bibliotekene har en svært begrenset bestand
- Ved overlappende tidsskriftbestand (tidsskrift som flere bibliotek eier og hvor bibliotekenes beholdninger supplerer hverandre) forplikter biblioteket med størst bestand seg til å oppbevare tidsskriftet. Bibliotek som har supplerende årganger/hefter kan, etter avtale, sende supplerende bestand til det oppbevarende biblioteket og deretter avhende øvrig bestand hvis ønskelig
- Ved lik (sammenfallende) bestand (tidsskrift og bøker som flere bibliotek eier), vil det siste biblioteket som har bestand få oppbevaringsansvaret
- Vi anbefaler at vi bevarer trykte, utenlandske dokumenter også der hvor vi har /mener å ha varig digital tilgang (se avsnittet under Forslag til videre arbeid). Dette er i tråd med praksis hos flere av EPICo-samarbeidspartnerne
- BOTT-bibliotekene inngår en intensjonsavtale så snart som mulig etter prosjektets opphør. Intensjonsavtalens mål er å komme fram til prinsipper og økonomiske forutsetninger som gjør bibliotekene i stand til å gjennomføre hovedanbefalingene i prosjektrapporten
- Intensjonsavtalen vurderes senere avløst av en mer detaljert samarbeidsavtale. Det må klargjøres hvilke exit-strategier som gjelder, og om en part, som eventuelt ønsker å trekke seg fra avtalen, skal være ansvarlig for å fortsatt bevare eksemplarer som er merket for bevaring i den perioden hvor parten har vært en del av samarbeidet. Prosjektgruppens anbefaling er at avtalen også skal gjelde trykt materiale som anskaffes framover, at avtalen i utgangspunktet er «evigvarende» og at bibliotek som evt. måtte trekke seg fra avtalen er forpliktet til å bevare de dokumentene som de har tatt et ansvar for under avtaleperioden
- Uansett type avtale er det en forutsetning for å merke i felleskatalogen at det er tydelig hvilken tidshorisont bevaringen skal gjelde og når avtalen om bevaring eventuelt skal reforhandles
- Merkingen av de unike titlene i felleskatalogen starter i 2025, etter at bibliotekene har undertegnet den bebudede intensjonsavtalen. Merking av titler som deles av flere BOTT-bibliotek kommer i neste fase etter ytterligere utforsking av metodikk
- Merking av bevaringseksemplarer i felleskatalogen gjøres i henhold til anbefalinger i [rapporten *Shared Print Actions: Terminology for MARC 21 Field 583*](#) og i tråd med bestep praksis som for tiden er under utarbeidelse av EPICo Metadata SIG.

Forslag til videre arbeid

Varig digital tilgang

I arbeidet med kartlegging av overlapp mellom elektroniske og trykte publikasjoner, kom det fram en bekymring for hvorvidt bibliotekene faktisk har varig tilgang til det elektroniske materialet som vi har anskaffet og/eller gitt tilgang til. Prosjektgruppen konkluderer med at å undersøke dette i detalj er utenfor prosjektets mandat og ressurser. Dette er imidlertid et sentralt punkt å gå videre med, både fordi det er viktig kunnskap å ha med seg inn i forhandlinger med leverandører, men også fordi en avklaring kan få stor betydning for hvorvidt vi framover ønsker å beholde dokumenter i både trykt og digital tilgang eller velger å avhende det trykte materialet. I mangel av tilstrekkelig kunnskap om dette feltet, anbefaler vi at trykte dokumenter oppbevares uavhengig av om det finnes elektronisk tilgang. Erfaringer viser også at geopolitiske eller andre forhold kan føre til at elektronisk tilgang bortfaller. Vi observerer at «søsterprosjektene» våre i Østerrike og Sverige har fattet samme beslutning.

KI for forbedret metadatagrunnlag

Metadataanalysene viste at svært mange av dokumentene i felleskatalogen verken er merket med landekode eller språkkode. Det er derfor svært vanskelig å skille ut det utenlandske materialet. Nasjonalbiblioteket, som ønsker å merke sine norske bevaringsdokumenter i katalogen, står ovenfor den samme problematikken. NB har derfor planer om å merke norsk litteratur med landekode der det ikke finnes fra før. Et slikt arbeid fra NB sin side vil være svært nyttig også for vårt formål og gi oss en mulighet til å samarbeide med Nasjonalbiblioteket om å identifisere dokumentenes opprinnelsessted. Det er også nærliggende å tenke seg at vi kan bruke kunstig intelligens til å gjenkjenne språk og sted.

Policy-dokumenter innen samlingsforvaltning

Vi erfarer at det i liten grad finnes samlede, nedtegnede retningslinjer for samlingsforvaltning i BOTT-ene. Retningslinjene kan i noen tilfeller være faglig utdaterte eller være så generiske eller vage at de skaper usikkerhet om praksis og dermed mulig uenighet i organisasjonen. Det er svært tidkrevende for institusjonenes ansatte at det ikke finnes klare styringsdokumenter.

Vi vil derfor anbefale at det startes arbeid med å utarbeide en oppdatert samlingspolitikk og en nedskrevet samlingsplan i det enkelte UB.

I et noe lengre tidsperspektiv kan en tenke seg at BOTT-ene bør utvikle et samarbeid også på dokumentanskaffelsesområdet. Siden e-bøker i dag ikke kan fjernlånes mellom BOTT-ene, kunne en eksempelvis tenke seg at det kan være formålstjenelig å inngå felles avtaler om innkjøp av e-ressurser.

Det kan også være formålstjenelig å samarbeide på andre områder av samlingsarbeidet. Samlingsfeltet er i stadig utvikling, og en kontinuerlig tilpasning til teknologiske og andre typer endringer er nødvendig.

Avsluttende kommentarer

Utgangspunktet for prosjektet var at de store utenlandske samlingene UB-ene strategisk har bygd opp over lang tid er viktige kunnskapsressurser som har interagert med og også bidratt til å påvirke og inspirere de norske, intellektuelle fagmiljøene. Det må derfor være et mål å både forvalte og gi tilgang til de verdifulle samlingene som universitetsbibliotekene har ansvar for. Dette synet har utgjort et fundament for de analysene vi har gjort og konklusjonene i prosjektet.

Likevel ser vi at universitetssektoren står i en krevende situasjon knyttet til prioriteringer. En forutsetning for prosjektet har vært å styrke det individuelle og kollektive beslutningsgrunnlaget for BOTT-ene. Det handler om å forstå og forvalte egne verdier, samt å håndtere risikoer som følger med de ulike alternativene. Vi mener prosjektet gjør hver institusjon bedre i stand til å kunne øke sitt eget handlingsrom og forvalte de verdifulle samlingene som finnes ved det enkelte universitetsbibliotek og samtidig kunne tenke nytt rundt samlingsforvaltning og forstå konsekvensene av de ulike alternativene.

Prosjektet har forsøkt å belyse et bredt spekter av løsninger for å sikre tilgang både nå og framover. Det handler om utveksling av både fysisk og digitalt materiale, og tjenester som leveres mellom bibliotekene og via kommersielle tjenester. Vi har vurdert hvordan BOTT-ene samlet sett, gjennom å videreføre samarbeidet, kan bidra til å sikre stabile tjenester for brukerne våre framover. I lys av økte krav til bærekraft og den geopolitiske situasjonen kan det å oppbevare kunnskapsressurser i Norge være noe som øker vår beredskap og bidrar til stabile tjenester.

Det er innovativt å se på mulighetene som ligger i at universitetsbibliotekene deler oppbevaringsansvar. Selv om vi ikke fikk gjennomført økonomiske analyser i den utstrekning vi innledningsvis planla, har vi likevel forsøkt å vurdere økonomiske konsekvenser ved et slikt samarbeid.

Dersom vi samlet sett kan fjerne dubletter på tvers av BOTT-ene, vil vi kunne redusere samlingene, noe som kan gi en betydelig gevinst. Tidsskriftestimater som er gjort på NTNU tilsier en samlingsreduksjon på opptil 15 %. Samtidig vil et samarbeid også gi forpliktelser knyttet til magasinerings over tid og ressurser til tjenesteleveranser.

Prosjektet "Samlingsforvaltning i endring" representerer et ambisiøst skritt mot å modernisere og effektivisere universitetsbibliotekenes forvaltning av utenlandske samlinger. Gjennom samarbeid, teknologi og nytenkning er målet å sikre at dagens og fremtidens brukere har tilgang til verdifull kunnskap på en bærekraftig måte.

Gjennom arbeidet i dette prosjektet har vi jobbet aktivt med risikoanalyser. Vi konkluderer med at vi ser store fordeler med å realisere dette prosjektet både for brukerne våre og for institusjonene våre. Prosjektet vil også ha positive konsekvenser for økonomi og miljø. Fordelene er kort sagt knyttet til følgende:

Brukerfokus:

- Sikrer brukerne tilgang til en større, felles samling
- Gir brukerne varig tilgang til de utenlandske samlingene fra våre bibliotek
- Raskere leveransetid til brukerne når den utenlandske kulturarven fortsatt finnes i Norge
- Norske forskeres bidrag i utenlandske utgivelser bevares nasjonalt

Samarbeid om samlingsforvaltning:

- BOTT-bibliotekene tar et økt nasjonalt ansvar for fjernlånsarbeidet
- Samarbeidet kan utvides til å gjelde andre UH-bibliotek
- Kontakt med et internasjonalt nettverk som jobber med de samme problemstillingene
- Mulighet for å redusere magasinkostander gjennom delt arkivering
- Økt innsikt i samlingene vi forvalter
- Mer kraftfulle og kompetente miljøer når vi jobber sammen
- Stor grad av fortsatt egenrådighet og autonomi i den enkelte institusjon
- Prosjektet kan legge til rette for bruk av KI og mer automatisert samlingsforvaltning
- Gjennom prosjektet vil vi kunne utvikle fellestjenester og nye arbeidsflyter

Bærekraft:

- Utnytte eksisterende magasiner
- Redusert behov for å bygge ut/ beholde/ etablere magasiner ved å utnytte eksisterende magasinkapasitet og optimalisere beholdningen totalt sett
- Vurdere alternative leveransmåter for å redusere økonomiske kostnader eller belastninger for miljøet

Et BOTT-samarbeid om samlingsforvaltning vil samlet sett gi mindre magasineringsbehov og dermed økonomiske innsparinger i fysisk infrastruktur. At premisene for samlingsarbeid blir langt mer avklarte, vil også innebære innsparinger. Å drive samlingsforvaltning på uklare premisser er ressurskrevende og kostnadsdrivende. En kunnskapsbasert tilnærming til samlingsforvaltning vil i seg selv være fremtidsrettet og bærekraftig og gi økonomiske gevinster og gode tjenester til brukerne.

BOTT-ene bør derfor inngå i et forpliktende samarbeid med bakgrunn i funnene i prosjektet og i anbefalingene som er gitt over.

Prosjektdeltakere og andre involverte

Prosjektledelse

Gro Anita Mortensen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, prosjektleder
Sissel M.B. Berge, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, prosjektstøtte

Arbeidsgruppe

Jorunn Alstad, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Ingrid Berntsen, UiT Norges arktiske universitet
Unni Knutsen, Universitetet i Oslo
Merete Larssen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, fra 5. januar 2024
Ellen Solvik, Universitetet i Bergen

Styringsgruppe

Gro Anita Mortensen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, leder
Grete Christina Lingjærde, Universitetet i Oslo
Marion Mühlburger, Universitetet i Bergen
Leif Roger Olsen, UiT Norges arktiske universitet.

Andre involverte i deler av prosjektet

Una Ersdal, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (grafisk design)
Anne Lillevold Lorange, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (tjenstedesign)
Kristin Sponaas, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (e-ressurser, varig tilgang)
Trygve Søraker, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (risikoanalyse)
Linda Østbye, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (lister)

Vigdis Holtet, Universitetet i Bergen (fjernlån)
Paul Simon Svanberg, Universitetet i Bergen (e-ressurser, analysearbeid)
Carina Thornes, Universitetet i Bergen (katalog, lister)

Liv Brenna, Universitetet i Oslo (system, katalog)
Magnus Carlstrøm, Universitetet i Oslo (utlån/fjernlån, tjenstedesign)
Pål Magne Dahlquist, Universitetet i Oslo (e-ressurser)
Ulrikke Greve, Universitetet i Oslo (e-ressurser)
Christine Rostgaard, Universitetet i Oslo (system, katalog)
Karin Steffner, Universitetet i Oslo (lister)
Elisa Storch, Universitetet i Oslo (lister, system, katalog)
Tor Torhaug, Universitetet i Oslo (lister)
Vjosa Zymeri, Universitetet i Oslo (lister)

Lammy Benedictus, UiT Norges arktiske universitet (system, lister)
Toril Gabrielsen, UiT Norges arktiske universitet (e-ressurser)
Ane Solvik Grydeland, UiT Norges arktiske universitet (katalog)
Hanna Elise Hansen, UiT Norges arktiske universitet (katalog), fram til sommeren 2023
Ellen Vestgøte, UiT Norges arktiske universitet (e-ressurser)

Økonomi

Budsjettet for prosjektet var på 2 600 000 kr. NB støttet prosjektet med 750 000 kr. Egeninnsatsen i form av arbeidstimer er på 475 000 kr i snitt fra hver av de fire universitetsbibliotekene.

Budsjett	2023	2024
Egeninnsats lønnskostnader m/overhead	Kr 760 000	Kr 1 140 000
Lønn prosjektkoordinator NTNU 30 % stilling	Kr 142 500	Kr 285 000
Reiser, møter, workshops osv.	Kr 30 000	Kr 292 000
Konsulentbistand	-	-
Div.	-	-
Totalt	Kr 932 500	Kr 1 717 500

Finansieringsplan	2023	2024
NTNU	Kr 190 000	Kr 285 000
UiB	Kr 190 000	Kr 285 000
UiO	Kr 190 000	Kr 285 000
UiT	Kr 190 000	Kr 285 000
Søknadssum NB	Kr 172 500	Kr 577 500
Totalt	Kr 932 500	Kr 1 717 500

Tabell 17: Prosjektets budsjett og finansieringsplan

Prosjektet har disponert midlene vi ble tildelt fra NB til lønn til prosjektleder og - støtte, samt til reiser og møteaktiviteter. I løpet av prosjektet har vi hatt et mindreforbruk på reiser. De midlene er omdisponert til å dekke lønnskostnader.

Egeninnsatsen fra alle deltakerinstitusjonene er dokumentert hver måned. Vi har brukt snitt-timelønn fra NTNU til å kostnadsberegne den økonomiske innsatsen i prosjektet fra hver deltakerinstitusjon.

En mer detaljert økonomirapport finnes i Vedlegg 7.

Formidlingsaktiviteter

Interne formidlingsaktiviteter

Bergen

Utvidet ledersamling, våren 2024

Personalsamling, 13. juni 2024

Formøte med bibliotekdirektør, 22. oktober 2024

Ledersamling, 1. november 2024

Oslo

UBs ledergruppe, 6. februar 2024

Allmøte, 28. februar 2024

Innsiktskaffe, 28. august 2024

Formøte med bibliotekdirektør, 22. oktober 2024

UBs ledermøte, 26. november

Internveven, inntrykk fra samlingen i Bergen, publisert 4. desember 2024

Trondheim

Allmøte, 6. oktober 2023

Temamøte, 25. april 2024

Møte i ledergruppa 12. mars 2024

Internveven, inntrykk fra samlingen i Bergen, desember 2024

Temadag Samlingsforvaltning 13. februar 2025

Tromsø

UBs ledergruppe, møte 28.5

Avdelingsmøter for avdeling samlinger, 12. mars 2024 og 12. desember 2024

Formøte med bibliotekdirektør, 24. oktober 2024

Møter med BOTT-direktørene:

16. august 2024

5. november 2024

Eksterne formidlingsaktiviteter (avholdte og planlagte)

Presentasjon for Nasjonalbiblioteket, 27. juni 2024

Gro Anita Mortensen & Jorunn Alstad: Samlingsforvaltning i endring – Kunsten å balansere mellom forvaltning av verdier, tjenesteutvikling, og å ta kalkulert risiko. Presentasjon på BIBSYS-konferansen 2025, 19. mars 2025

Unni Knutsen: Manglende koder og kodede mangler: Metadataanalyser som beslutningsgrunnlag i samlingsarbeid. Presentasjon på BIBSYS-konferansen 2025, 20. mars 2025

Litteraturliste

Bogus, I., Yano, C., Zachary, S., Nadal, J., Miller, M., Levenson, H., Brody, F. & Amato, S. (2023). A model to determine optimal numbers of monograph copies for preservation in shared print collections. *College & Research Libraries*, 84(5), 767-801. doi: <https://doi.org/10.5860/crl.84.5.767>

Brattli, H., Garmann-Johnsen, N.F. & Utne, A.S. (2023). *Design thinking på norsk*. Cappelen Damm akademisk.

Gregory, V. L. (2019). *Collection development and management for 21st century library collections: An introduction* (2. utg.). Neal-Schuman.

Lavoie, B.F. & Schonfeld, R.C. (Summer 2006). Books without boundaries: A brief tour of the system-wide print book collection. *The journal of electronic publishing*, (9),2. <https://doi.org/10.3998/3336451.0009.208>

Nasjonalbiblioteket. (2023, 30. januar). *Informasjon om følgene av statsbudsjettet for Nasjonalbiblioteket i 2023*. <https://www.nb.no/nyheter/informasjon-om-folgene-av-statsbudsjettet-for-nasjonalbiblioteket-i-2023/>

Sentral oppbevaring – felles tjenester (SOFT): Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Universitets- og høgskolerådets bibliotekutvalg og Nasjonalbiblioteket. (2013, februar). rapport_depotprosjekt.pdf

Vedlegg 1 - Begrepsavklaringer

Best bestand: Mest utfyllende beholdning av et tidsskrift

BOTT: BOTT er et samarbeid mellom universitetene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø om felles, standardiserte administrative og tekniske tjenester og prosesser. Formålet er å styrke universitetenes evne til å levere administrative og tekniske tjenester som støtter opp om primærvirksomheten. BOTT-samarbeidet består av ulike faglige samarbeidsområder som IT-BOTT, UB-BOTT, Økonomi-BOTT, Studie-BOTT og HR-BOTT. Bruken av betegnelsen BOTT i vår sammenheng må forstås som UB BOTT. Begrep som BOTT-ene, BOTT-bibliotekene og så videre er brukt som en fellesbetegnelse på universitetsbibliotekene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø

Bok/Bøker: Se Monografi

Fjernlån: Biblioteksamarbeid, hvor bibliotekene stiller sine samlinger til disposisjon for lånere ved andre bibliotek. I vårt prosjekt er fjernlån brukt som en fellesbetegnelse på innlåns- og utlånsaktiviteter

Innlån: En arbeidsoperasjon hvor et bibliotek bestiller lån fra andre biblioteks samlinger, både i inn- og utland

KBART (Knowledge Bases and Related Tools): En NISO-anbefaling som muliggjør overføring av bestandsmetadata fra innholdsleverandører til blant annet bibliotek

Kunstig intelligens (KI): Informasjonsteknologi som justerer sin egen aktivitet og derfor tilsynelatende framstår som intelligent

Lik bestand: Brukt om tidsskrift som flere bibliotek eier og hvor bibliotekenes beholdning er sammenfallende

Løpende ressurs: Se Tidsskrift

Monografi: Ikke-periodisk dokument som enten er avsluttet i én fysisk enhet eller avsluttet (eventuelt planlagt avsluttet) i et på forhånd fastsatt antall enheter

Monografiserie: En rekke selvstendige dokumenter som er knyttet til hverandre ved at hver av dem foruten sin egen hovedtittel er utstyrt med en felles tittel som gjelder rekken som helhet. De enkelte dokumentene kan ha et nummer, eller de kan være unummererte

Overlappende bestand: Brukt om tidsskrift som flere bibliotek eier og hvor bibliotekenes beholdninger supplerer hverandre

Perpetual access: Det man eier «permanent» etter et kjøp eller avsluttet abonnement

Periodikum/periodika: Se Tidsskrift

Post cancellation access (PCA): Tilgang til innhold etter oppsigelse (enten i form av rådata, egen nettside mot betaling eller egne arkivtjenester)

Risikovurdering: En risikovurdering kartlegger og vurderer hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe, sannsynligheten for at de inntreffer og konsekvenser for tjenestene

Samlingsforvaltning: Samlingsforvaltning starter når materialet er gjort tilgjengelig for brukeren og beskriver prosesser fram mot endelig magasinering og kassering

Samlingsplan: Nedskrevet samlingspolitikk

Samlingspolitikk: Angir retninger og prioriteringer i samlingsutviklingen

Samlingsutvikling: En prosess som beskriver utviklingen av bibliotekets samling, der analyse av behov, utvelgelse, tilvekst (bestilling og kjøp), tilgjengeliggjøring (f.eks. klassifikasjon/katalogisering/klargjøring), formidling og kassasjon inngår

Tidsskrift: En løpende ressurs som utgis i deler som følger etter hverandre, som oftest med nummerering, og som ikke har noen på forhånd fastsatt avslutning

Unik bestand/unike titler: Betegner beholdning/titler av tidsskrift eller monografier som kun ett bibliotek eier

Utlån: En arbeidsoperasjon hvor et bibliotek sender materiale til andre bibliotek, både i inn- og utlånland. Utlån brukes også om en lånetransaksjon direkte til bibliotekets egne brukergrupper

Varig, digital tilgang: Tilgang til dokument etter oppsigelse eller sikker tilgang til materiale fra annen kilde

Vedlegg 2 – Prosjektets mikrostrategi

De fem risikoaspekter for tilgang til kunnskapsressurser.

- ✓ Økonomiske
- ✓ Lover og regler
- ✓ Marked
- ✓ Teknologisk
- ✓ Sosial

- ✓ Studenter
- ✓ Forskere, undervisere, andre ansatte
- ✓ Bibliotek og UH-sektoren
- ✓ Allmennheten

- ✓ Kartlegge muligheter for tilgang til materialet
- ✓ Risikovurdering fjernlån
- ✓ Framtidsscenario samlingsforvaltning
- ✓ Forretningsmodell og formalisert samarbeid om samlingsforvaltning
- ✓ Felles bevaringsplan for utenlandske samlinger
- ✓ Etablere felles forum på tvers for samlingsforvaltning

RAMMEVERK | RISIKO
| MULIGHET

BRUKERE

TILTAK

VISJON | MÅLBILDE

VISJON

Sikre tilgang til (utenlandske) tidsskrift og bøker

MÅL

Enhetlige tjenester til brukerne
Samhandling om deponering, deling og tilgjengeliggjøring av ressurser

DELMÅL

Felles beslutningsgrunnlag og ansvar
Felles samlingsforvaltningspolitikk

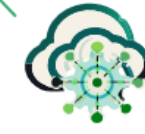
VERDILØFTE

Studenter, forskere, undervisere og allmenheten skal ha tilgang til kunnskapsressurser uavhengig av institusjon og sted gjennom gode, brukervennlige tjenester.

UH-sektoren og bibliotek har tillit til de tjenestene som gir tilgang til kunnskapsressurser og til at kunnskapsarven forvaltes på en bærekraftig og framtidsrettet måte.

TJENESTER

- ✓ Automatiske tjenester
- ✓ Digitale tjenesteleveranser
- ✓ Fysiske tjenesteleveranser

Vedlegg 3 – Samlingsplaner - mål og innhold

Målet med en samlingsplan er å legge til rette for en ressursmessig forsvarlig og framtidsrettet samlingsutvikling. En samlingsplan gir retningslinjer for samlingsarbeid og informerer omgivelsene (både bibliotekpersonalet, brukergruppene og moderinstitusjonen) om prioriteringer.

Fordelene med å utarbeide en samlingsplan er mange:

- En plan får ansatte til å tenke gjennom bibliotekets mål og til å forholde seg til disse målene
- En plan reduserer at den enkeltes personlige preferanser blir tillagt for stor betydning
- En plan vil forhindre at det oppstår ubalanse i utvalgskriterier
- En plan vil sette lys på både kortsiktige og langsiktige brukerbehov og være en hjelp til å prioritere midlene
- En plan vil sikre at biblioteket forholder seg til alle mulige brukergrupper
- Det er mer effektivt å operasjonalisere det daglige arbeidet med samlinger når det ligger en plan til grunn. Hele «samlingskjeden» effektiviseres
- En plan gir hjelp til både å anskaffe til samlingene og luke/magasinere/kassere i samlingene
- En plan informerer brukere, administrasjonen og omverdenen om bibliotekets samlingsprofil. Dette gjør det enklere å koordinere samlingsoppbygging innen organisasjonen og mellom institusjoner
- Skriftlig samlingsplan kan være et forsvarsverk mot budsjettkutt og andre utfordringer som måtte oppstå
- En plan gjør opplæring av personalet lettere
- En plan gir kontinuitet og kan danne grunnlag for vurdering av samlingen
- En plan letter arbeidet ved budsjettfordeling

Vedlegg 4 – Statistikk over trykte bøker eid av kun ett BOTT-bibliotek

NTNUBs unike bestand

Det totale antall titler var 510.237.

Språkfordeling:

Språk (008, pos. 35-37)	Antall	Prosent
Dan (dansk)	19703	3,9
Eng (engelsk)	255845	50,1
Fao (færøysk)	8	
Fin (finsk)	786	0,2
Fre (fransk)	14656	2,9
Ger (tysk)	75209	14,7
Ice (islandsk)	267	
Ita (italiensk)	1395	0,3
Rus (russisk)	1474	0,3
Sma, sme, smi, smj, smn, sms (samisk)	7	
Spa (spansk)	1488	0,3
Swe (svensk)	29360	5,8
Mul (flerspråklig)	10234	2,0
Und (undefinert)	85969	16,8
Andre (inkl. feilregistreringer)	13836	2,7
Sum	510237	100

Utgivelsesår:

Årstall	Antall	Prosent
Før 1500	25	
1500-1599	1023	0,2
1600-1699	6346	1,2
1700-1799	13837	2,7
1800-1813	2099	0,4
1814-1904	25171	4,9
1905-1919	12247	2,4
1920-1929	12156	2,4
1930-1939	14648	2,9
1940-1945	6437	1,3
1946-1959	33493	6,6
1960-1969	53698	10,5
1970-1979	68470	13,4
1980-1989	81102	15,9
1990-1999	92509	18,1
2000-2009	64743	12,7
2010-2019	16769	3,3
2020-d.d.	2468	0,5
Udefinert (blanks)	3474	0,7
Sum	510715	100,1

UBBs unike bestand

Det totale antall titler var 238 439.

Språkfordeling:

Språk (008, pos. 35-37)	Antall	Prosent
Dan (dansk)	6 783	2,8
Eng (engelsk)	83 649	35,1
Fao (færøysk)	267	0,1
Fin (finsk)	339	0,1
Fre (fransk)	13 553	5,7
Ger (tysk)	25 897	10,9
Ice (islandsk)	574	0,2
Ita (italiensk)	3 228	1,4
Rus (russisk)	4 952	2,1
Sma, sme, smi, smj, smn, sms (samisk)	0	0
Spa (spansk)	4 109	1,7
Swe (svensk)	9 119	3,8
Mul (flerspråklig)	5 241	2,2
Und (udefinert)	75 117	31,5
Andre (inkl. feilregistreringer)	5 611	2,4
Sum	238 439	100

Utgivelsesår:

Årstall	Antall	Prosent
Før 1500	9	0
1500-1599	163	0
1600-1699	632	0,3
1700-1799	2 952	1,2
1800-1813	2 405	1,0
1814-1904	30 611	12,8
1905-1919	12 803	5,4
1920-1929	9 316	3,9
1930-1939	8 112	3,4
1940-1945	4 413	1,8
1946-1959	19 343	8,1
1960-1969	27 369	11,5
1970-1979	32 062	13,4
1980-1989	26 026	10,9
1990-1999	23 561	9,9
2000-2009	20 724	8,7
2010-2019	15 350	6,4
2020-d.d.	2 757	1,2
Sum	238 605	99,9

UBOs unike bestand

Det totale antall titler: 851 276.

Språkfordeling:

Språk (008, pos. 35-37)	Antall	Prosent
Dan (dansk)	23 274	2,7
Eng (engelsk)	331 970	39,0
Fao (færøysk)	206	0
Fin (finsk)	1 756	0,2
Fre (fransk)	73 467	8,6
Ger (tysk)	136 492	16,0
Ice (islandsk)	2 909	0,3
Ita (italiensk)	18 318	2,3
Rus (russisk)	19 453	2,3
Sma, sme, smi, smj, smn, sms (samisk)	7	0
Spa (spansk)	21 764	2,6 (evt. 2,5)
Swe (svensk)	28 918	3,4
Mul (flerspråklig)	25 799	3,0
Und (undefinert)	80 737	9,5
Andre (inkl. feilregistreringer)	86 206	10,1
Sum	851 276	100

Utgivelsesår:

Årstall	Antall	Prosent
Før 1500	1	0
1500-1599	1 678	0,2
1600-1699	3 232	0,4
1700-1799	14 054	1,7
1800-1813	4 110	0,5
1814-1904	79 990	9,4
1905-1919	30 659	3,6
1920-1929	26 788	3,2
1930-1939	28 946	3,4
1940-1945	12 697	1,5
1946-1959	54 713	6,5
1960-1969	90 692	10,7
1970-1979	125 818	14,8
1980-1989	112 104	13,2
1990-1999	100 139	11,8
2000-2009	80 513	9,5
2010-2019	62 630	7,4
2020-d.d.	12 161	1,4
Udefinert (blanks)	3 315	0,4
Sum	847 555	99,6

UBTs unike bestand

Det totale antall titler er 137 147.

Språkfordeling:

Språk (008, pos. 35-37)	Antall	Prosent
Dan (dansk)	5 462	4
Eng (engelsk)	65 837	48
Fao (færøysk)	1	0,0
Fin (finsk)	5 852	4,3
Fre (fransk)	4 226	3,1
Ger (tysk)	12 016	8,8
Ice (islandsk)	104	0,1
Ita (italiensk)	336	0,2
Rus (russisk)	5 572	4,1
Sma, sme, smi, smj, smn, sms (samisk)	395	0,3
Spa (spansk)	4 012	2,9
Swe (svensk)	8 267	6
Mul (flerspråklig)	3 804	2,8
Und (undefinert)	19 292	14,1
Andre (inkl. feilregistreringer)	1 971	1,4
Sum	137 147	100

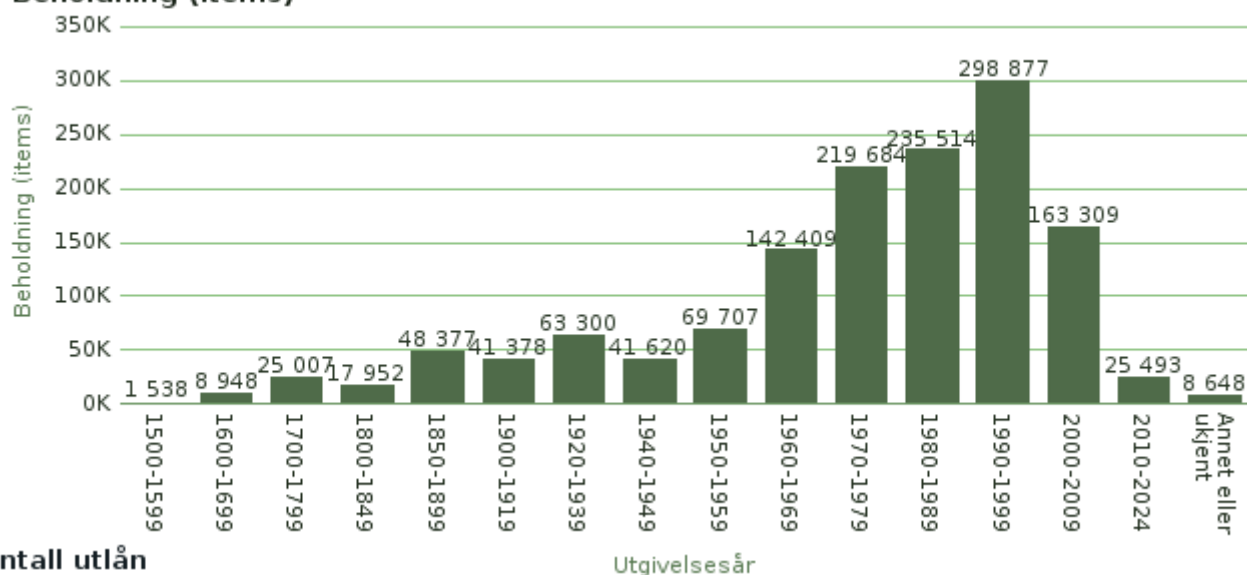
Utgivelsesår:

Årstall	Antall	Prosent
Før 1500	3	0
1500-1599	16	0
1600-1699	47	0
1700-1799	438	0,3
1800-1813	117	0,1
1814-1904	4 925	3,4
1905-1920	2 555	1,8
1920-1929	1 931	1,3
1930-1939	2 136	1,5
1940-1945	945	0,7
1946-1959	3 969	2,8
1960-1969	6 852	4,8
1970-1979	16 494	11,5
1980-1989	22 947	16
1990-1999	29 092	20,3
2000-2009	27 477	19,1
2010-2019	14 784	10,3
2020-d.d.	1 306	0,9
Undefined	7 562	5,3
Sum	143 596	100

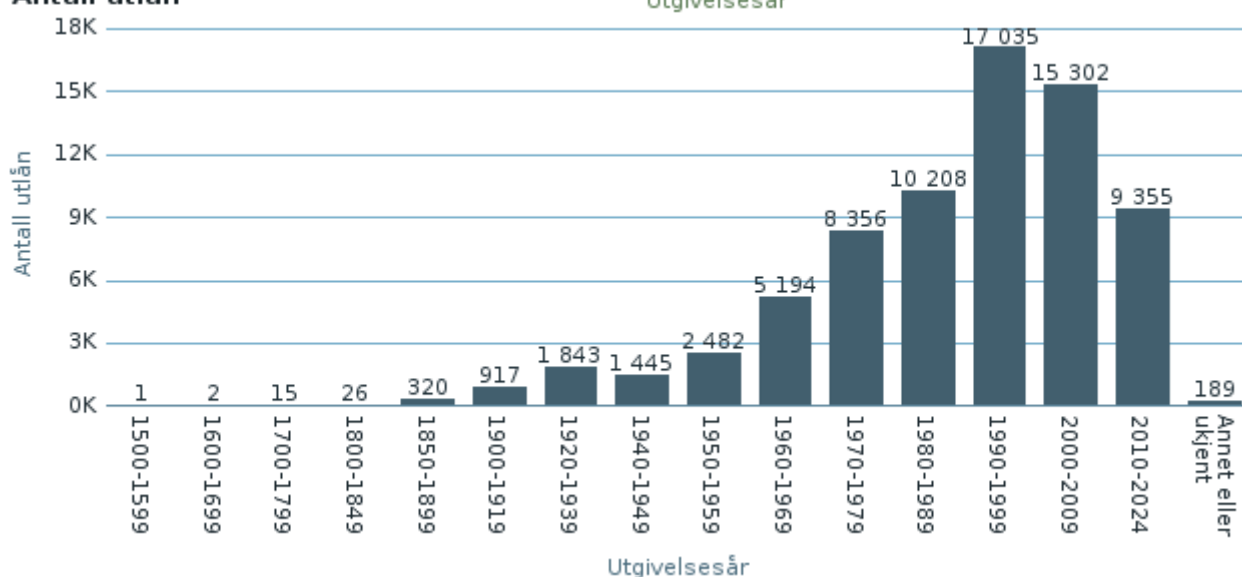
Vedlegg 5 – Statistikk over beholdning og interne utlån fra lukkede magasiner

NTNUB

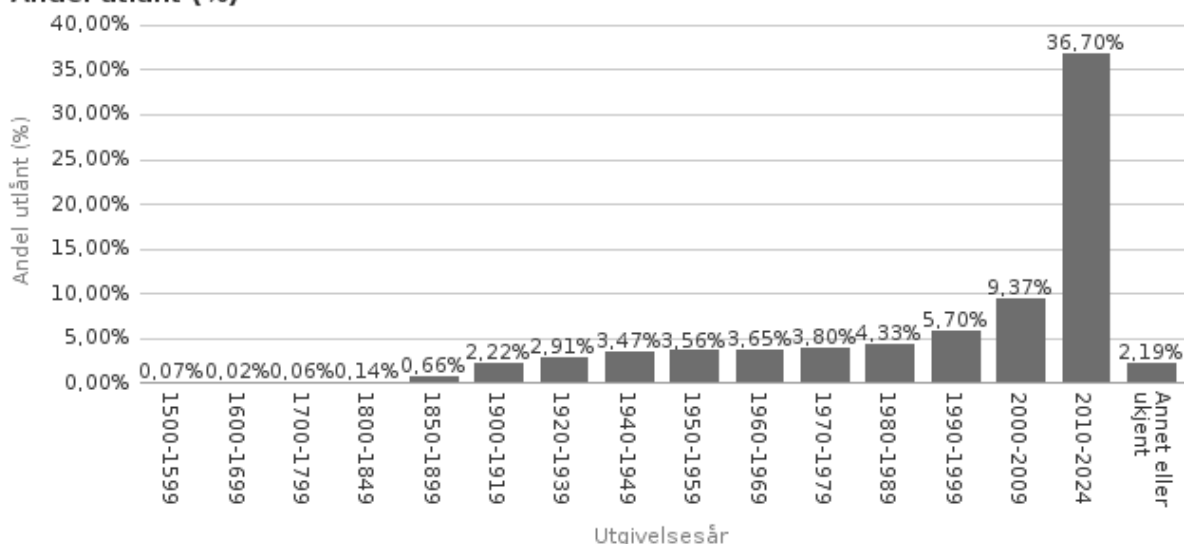
Beholdning (items)

Antall utlån

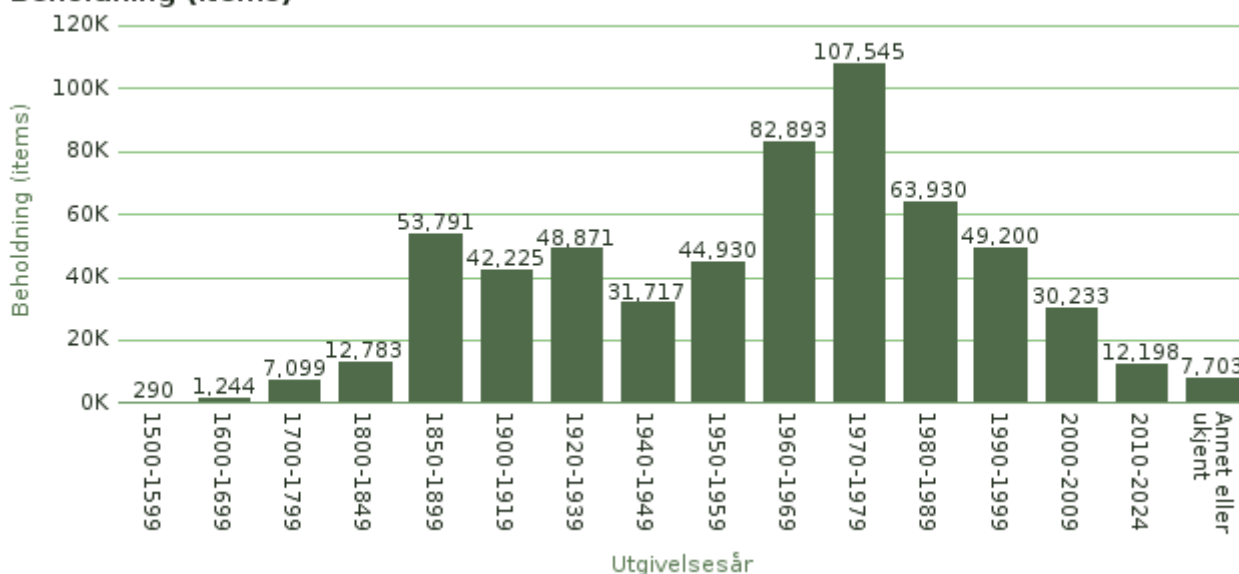

Andel utlånt (%)

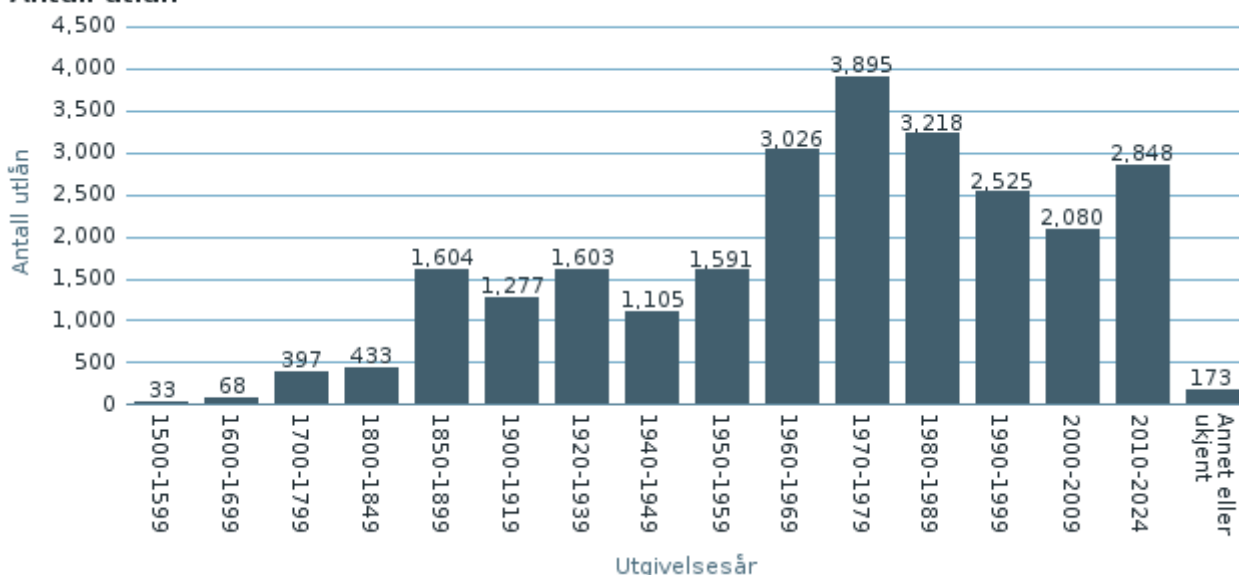

UBB

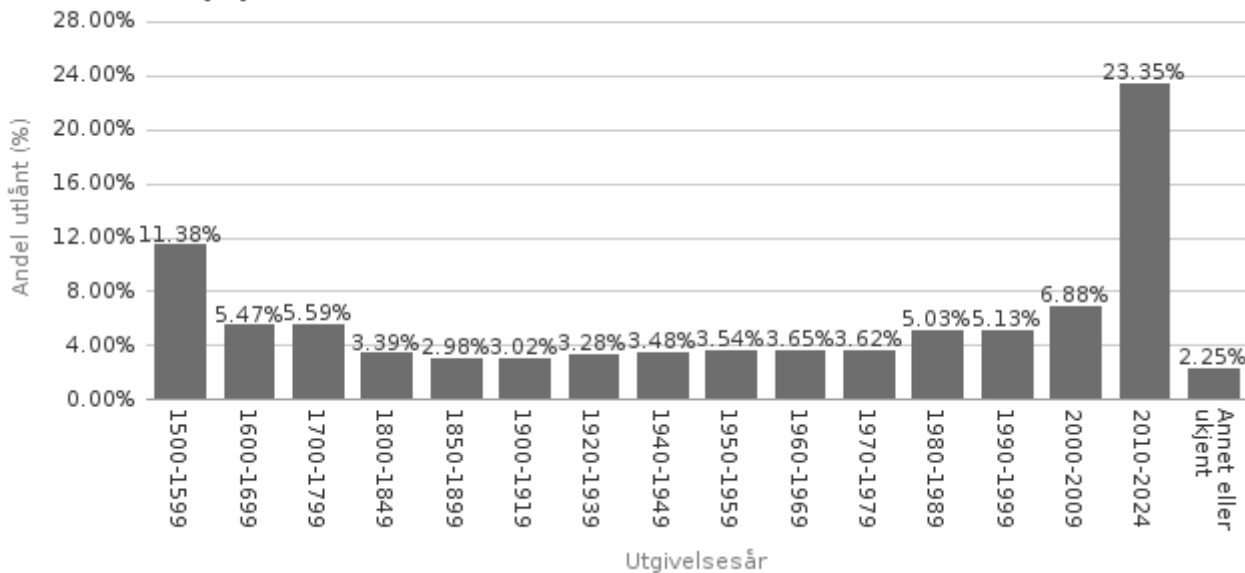
Beholdning (items)

Antall utlån

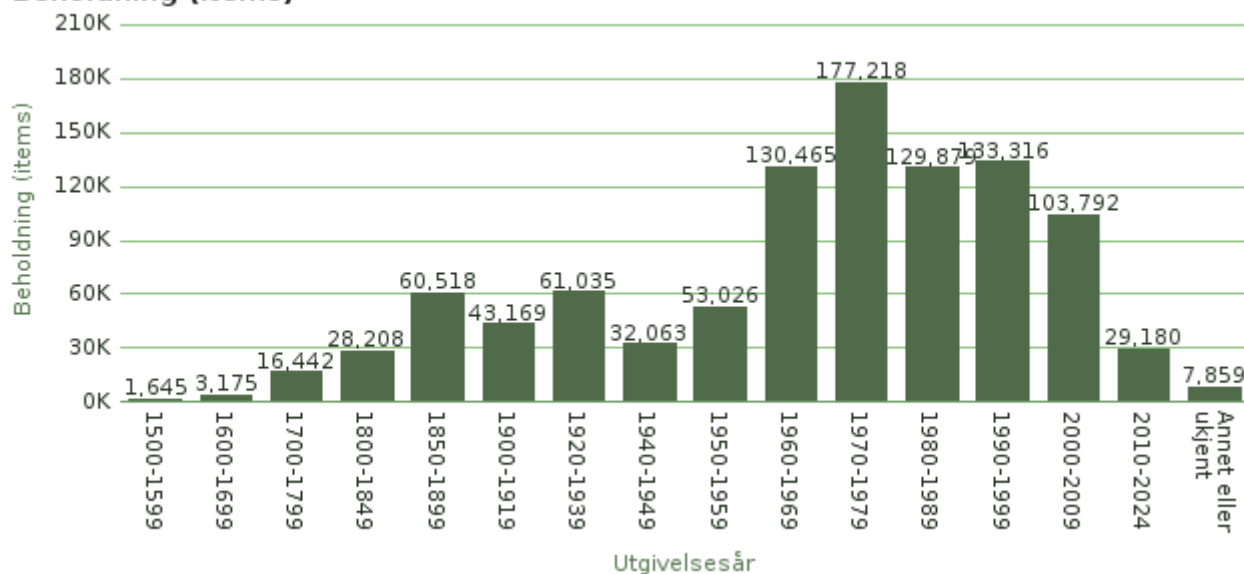

Andel utlånt (%)

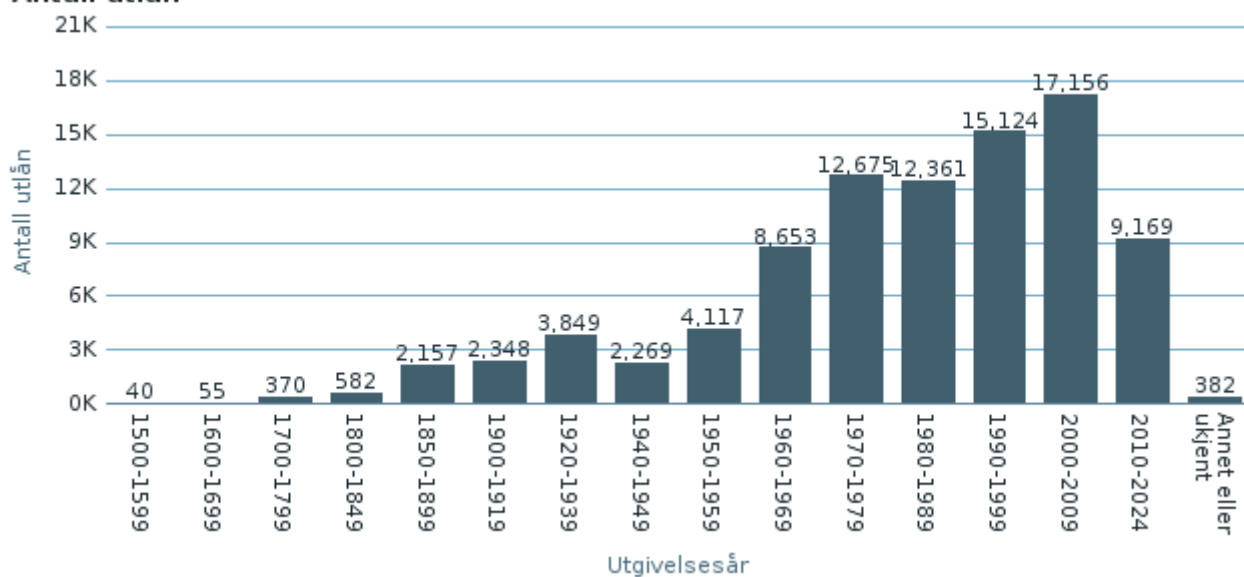

UBO

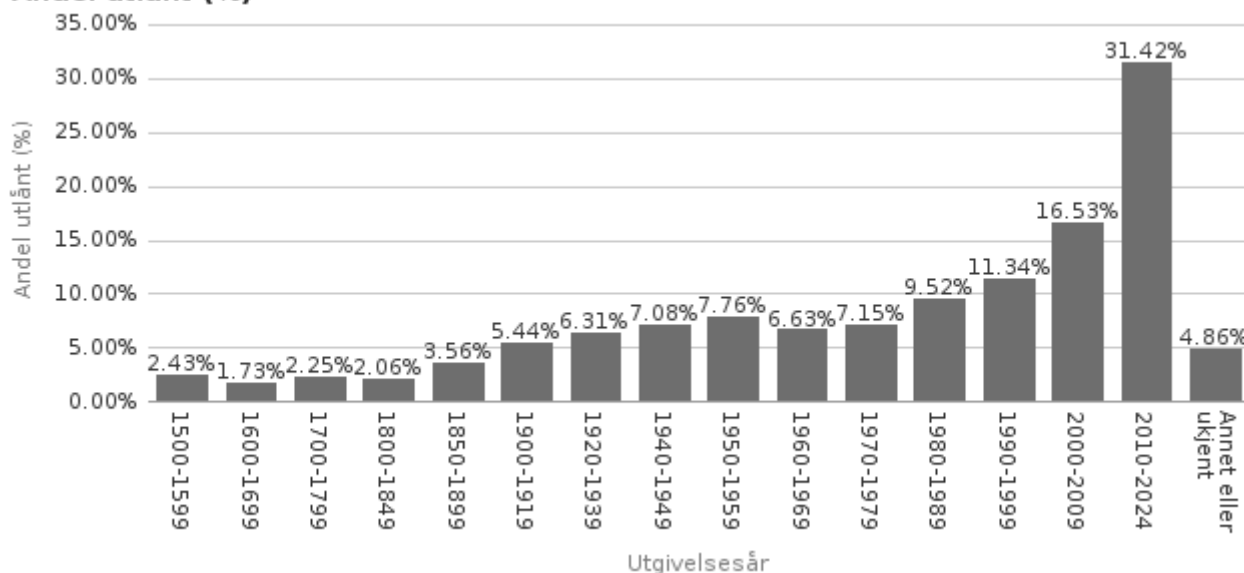
Beholdning (items)

Antall utlån

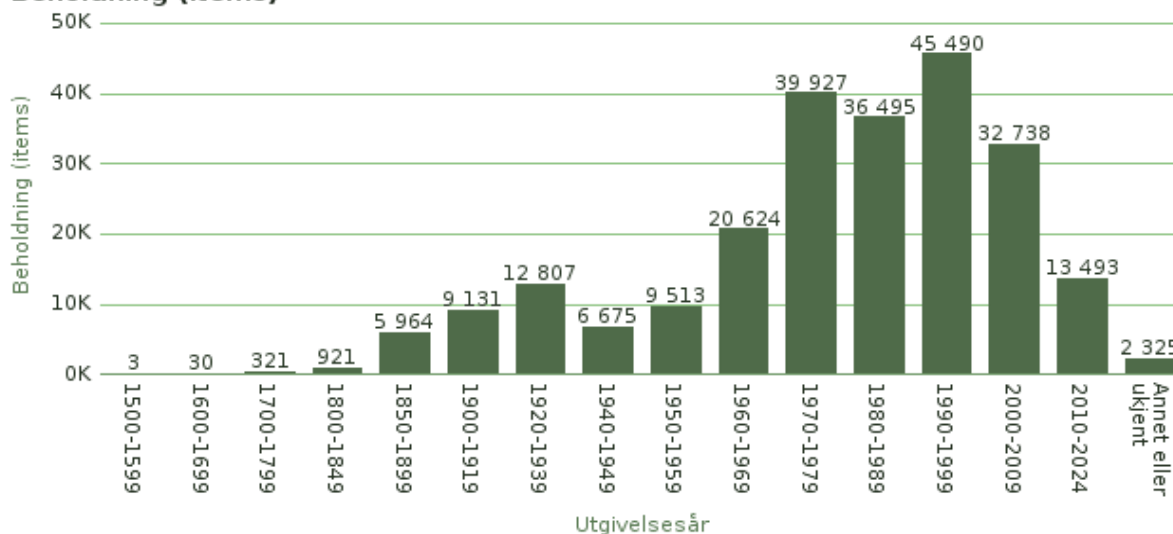

Andel utlånt (%)

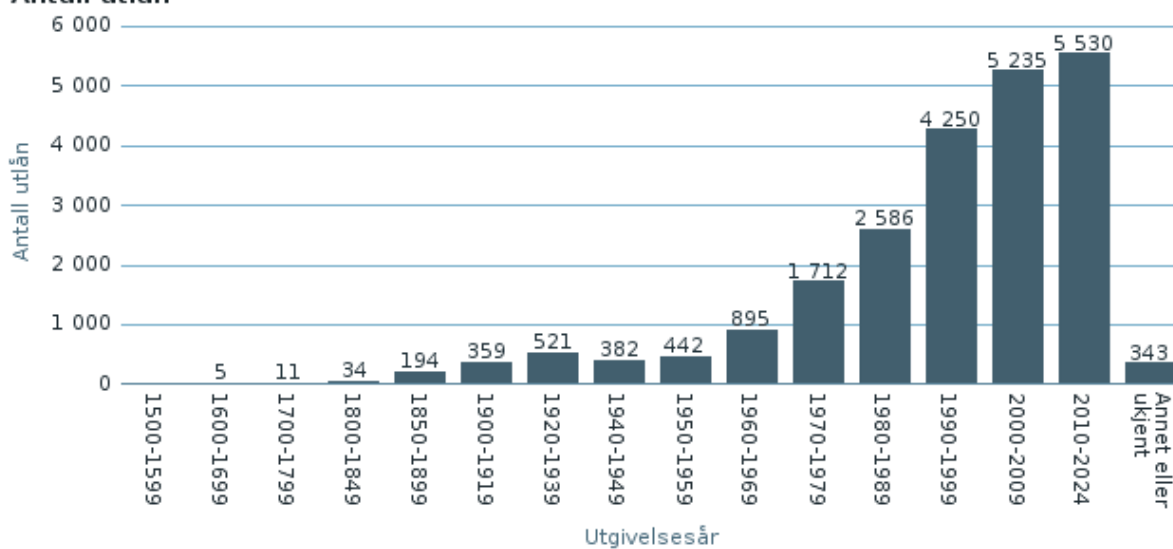

UBT

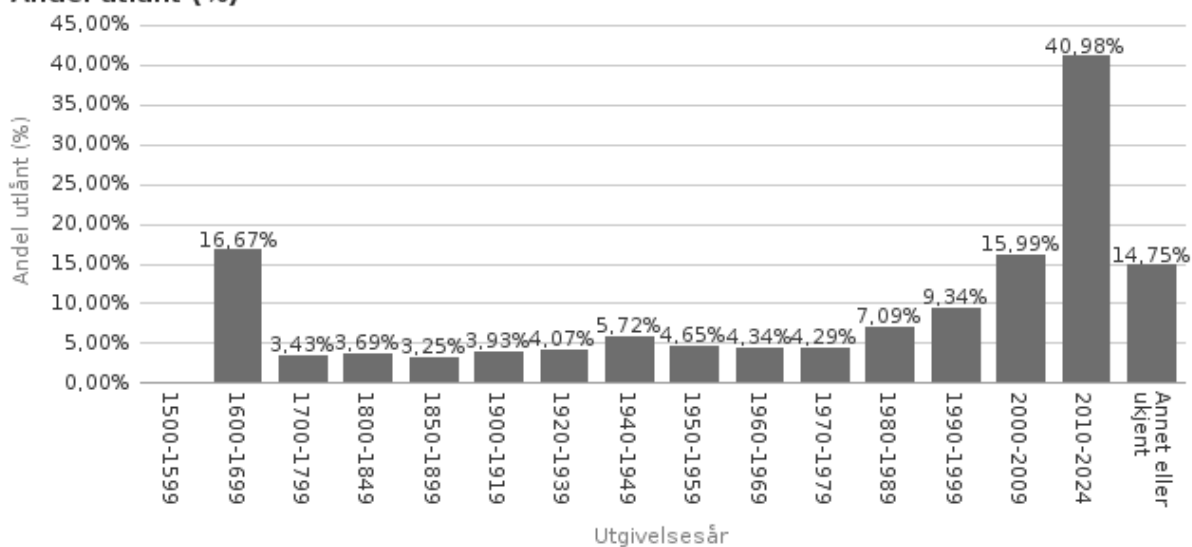
Beholdning (items)

Antall utlån

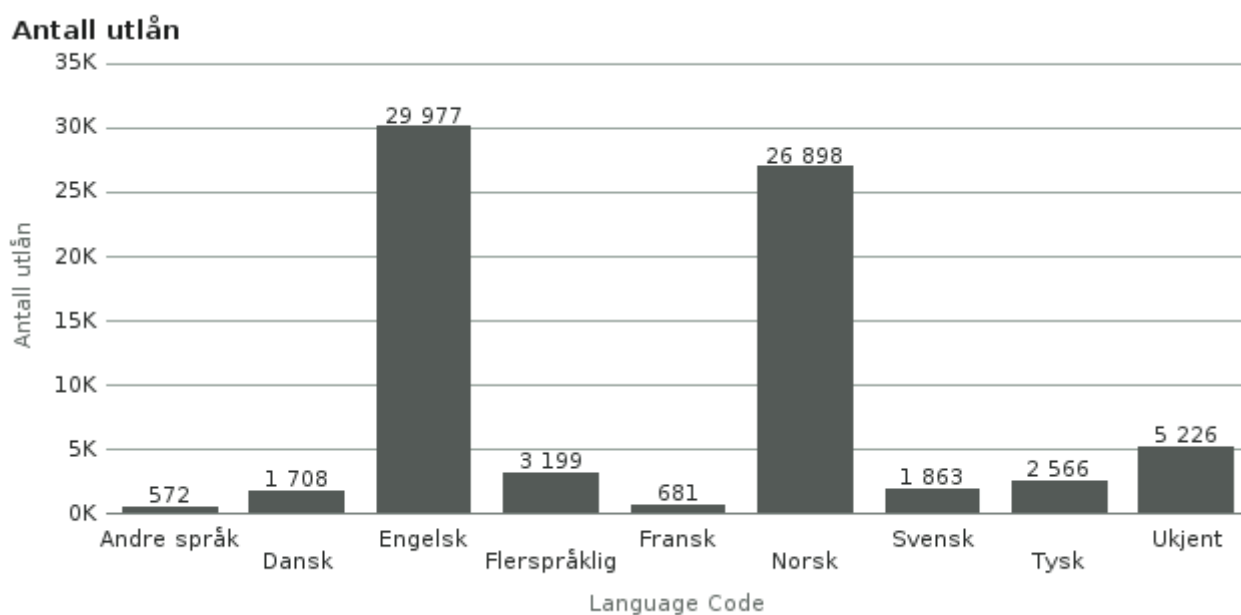

Andel utlånt (%)

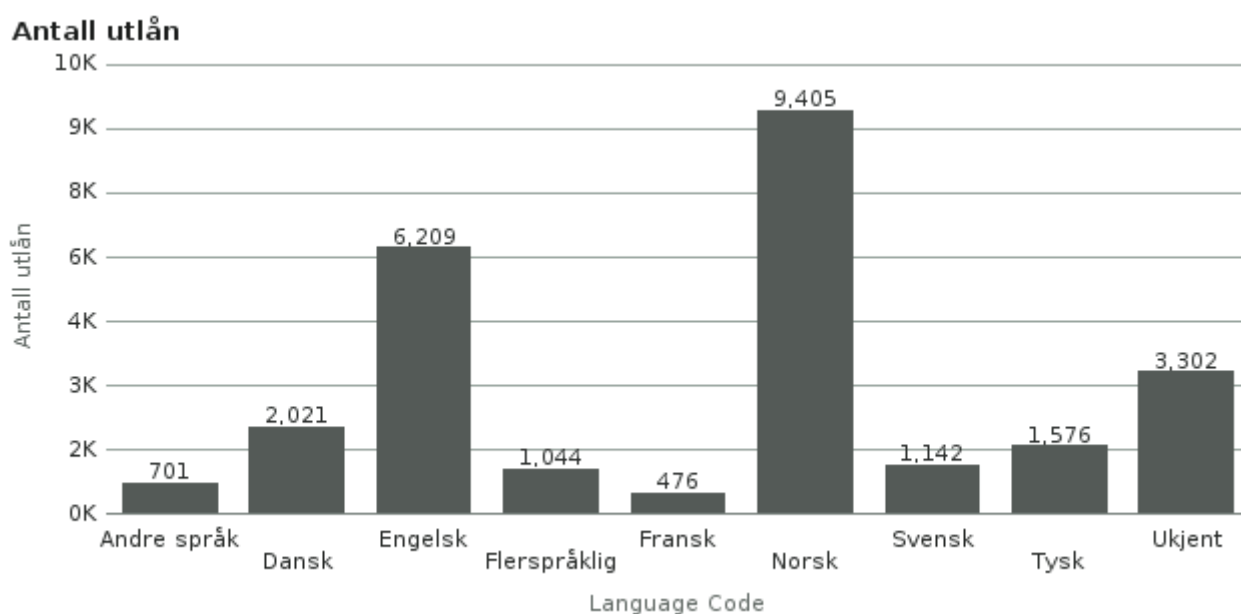

Vedlegg 6 – Statistikk over interne utlån fra lukkede magasiner - etter språk i dokumentene

NTNUB

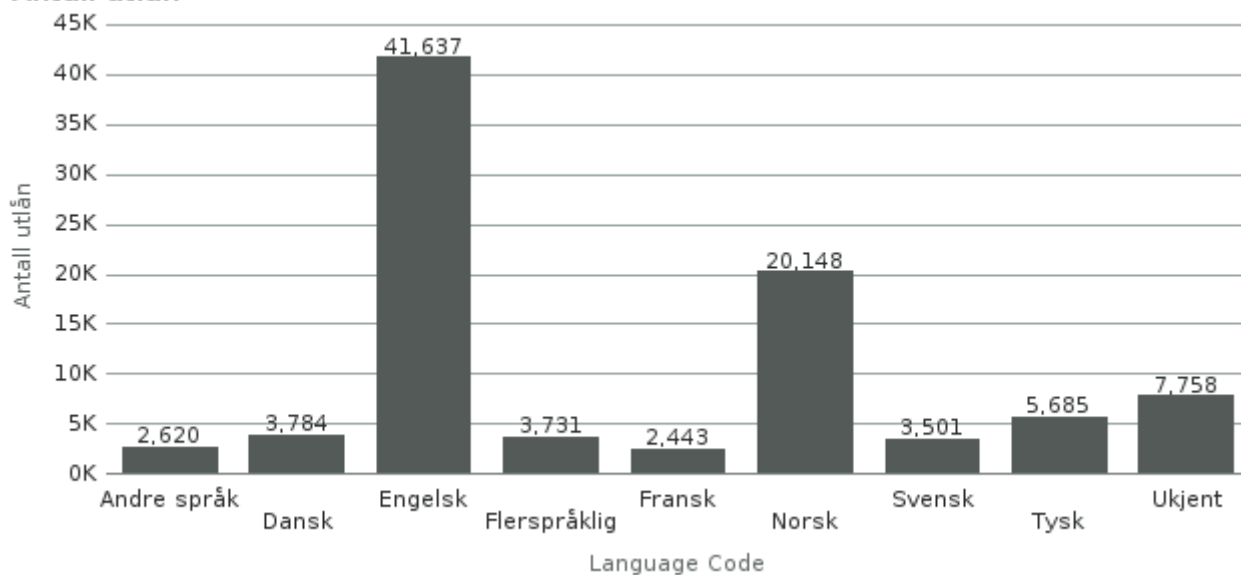

UBB

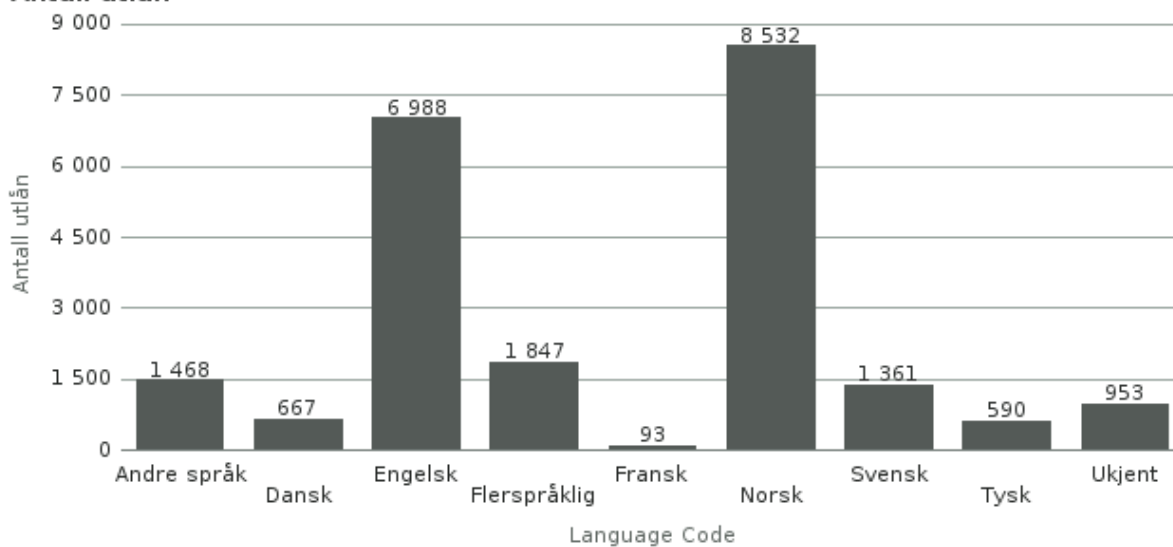
UBO

Antall utlån

UBT

Antall utlån

Vedlegg 7 – Økonomi

Budsjett for prosjektet

Budsjett	2023	2024		2023	950000
Egeninnsats lønnskostnader m overhead in	kr 760 000	kr 1 140 000		UiO	kr 190 000
Lønn prosjektordinator NTNU 30% stilling	kr 142 500	kr 285 000		UiT	kr 190 000
Reiser, møter, workshops, osv	kr 30 000	kr 292 500		UiB	kr 190 000
Konsulentbistand	kr -			NTNU UB	kr 190 000
Div	kr -			Totalt	kr 760 000
Totalt	kr 932 500	kr 1 717 500			
Finansieringsplan	2023	2024		2024	kr 950 000
UiO	kr 190 000	kr 285 000		UiO	kr 285 000
UiT	kr 190 000	kr 285 000		UiT	kr 285 000
UiB	kr 190 000	kr 285 000		UiB	kr 285 000
NTNU UB	kr 190 000	kr 285 000		NTNU UB	kr 285 000
Søknadssum NB	kr 172 500	kr 577 500			
Totalt	kr 932 500	kr 1 717 500		Totalt	kr 1 140 000

Regnskapsrapport februar 2025

Prosjekt ID	100315
Prosjekt navn	NB Utviklingsmidler 2023
Prosjekttype	Bidrag
Eiersted	13051001 FO-UB Felles
Prosjektleder	Mortensen, Gro Anita
Ansvarlig prosjektøkonom	Leregg, Åse
Prosjektperiode	01.01.2023 - 19.02.2025

Totale kostnader i prosjektet NTNU

	2023	2024	2025	Totalsum
1.1 Personal- og indirekte kostnader	295 247	591 343	89 432	976 022
1.4 Andre driftskostnader	75 629	173 350		248 978
Sum kostnader	370 875	764 693	89 432	1 225 000

Finansiering NB	750 000
Egenfinansiering NTNU	475 000
Sum Finansiering	1 225 000
Totale kostnader	1 225 000
Restmidler	0

Egeninnsats andre institusjoner;

Institusjon	Sum timebruk 2023	Sum timebruk 2024	Totalt
UiT	234	369	603
UiO	507	396	903
UiB	228	278	506
Total	969	1043	2012

19.02.2025

Åse Leregg
 Prosjektøkonom/Controller
 Seksjon for Virksomhetsstyring i Fellesadministrasjonen
 Økonomiavdelingen
 NTNU